

The European Agricultural Fund for Rural Development:
Europe investing in rural areas

MAASEUTU 2020

Vuotuinen täytäntöönpanokertomus

Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma 2014-2020

Vuotuinen täytäntöönpanokertomus	
Ajanjakso	01/01/2017 - 31/12/2017
Versio	2017.1
Tila – Nykyinen solmu	Euroopan komission hyväksymä - European Commission
Kansallinen viite	
Seurantakomitean hyväksyntäpäivämäärä	05/06/2018

Ohjelmaversio voimassa	
CCI	2014FI06RDRP001
Ohjelmatyyppe	Maaseudun kehittämisohjelma
Maa	Suomi
Alue	Manner-Suomi
Ohjelmakausi	2014 - 2020
Versio	4.0
Päätöksen numero	C(2017)1262
Päätöksen päivämäärä	16/02/2017
Hallintoviranomainen	Maa- ja metsätalousministeriö

Sisällysluettelo

1. OHJELMAN TÄYTÄNTÖÖNPANOJA JA SEN PRIORITEETTEJA KOSKEVAT AVAINTIEDOT	4
1.a) Taloustiedot	4
1.b) Yhteiset ja ohjelmakohtaiset indikaattorit sekä määrälliset tavoitearvot	4
1.b1) Yhteenvetotaulukko	4
1.c) Maaseudun kehittämisohjelman täytäntöönpanoa koskevat keskeiset tiedot a) ja b) kohtien perusteella kohdealoittain	12
1.d) Taulukkoon F perustuvassa tuloskehyksessä asetettujen välitavoitteiden saavuttamista koskevat keskeisimmät tiedot.....	41
1.e) Muu maaseudun kehittämisohjelmaan liittyvä tekijä [valinnainen]	45
1.f) Tarvittaessa toimien vaikutus makroalue- ja merialuestrategioihin.....	45
1.g) Currency rate used for conversion AIR (non EUR countries).....	48
2. ARVIOINTISUUNNITELMAN TÄYTÄNTÖÖNPANON EDISTYMINEN.....	49
2.a) Kuvaus mahdollisista muutoksista, joita on tehty maaseudun kehittämisohjelman arviointisuunnitelmaan vuoden aikana, ja perustelut.....	49
2.b) Kuvaus vuoden aikana toteutetuista arviointitoimista (pitäen mielessä arviointisuunnitelman 3 jakso).....	49
2.c) Kuvaus toimista, joita on toteutettu tietojen toimittamisen ja tiedonhallinnan osalta (pitäen mielessä arviointisuunnitelman 4 jakso).....	50
2.d) Luettelo toteutetuista arvioinneista, myös tieto siitä, millä verkkosivustolla ne on julkaistu	51
2.e) Luettelo toteutetuista arvioinneista keskittyen arviointihavaintoihin.....	54
2.f) Kuvaus viestintätoimista, jotka on toteutettu arviointihavaintojen julkaisemiseksi (pitäen mielessä arviointisuunnitelman 6 jakso).....	57
2.g) Kuvaus arviointitulosten vuoksi toteutetuista jatkotoimista (pitäen mielessä arviointisuunnitelman 6 jakso).....	61
3. SEIKAT, JOTKA VAIKUTTAVAT OHJELMAN JA TOTEUTETTUIEN TOIMENPITEIDEN TEHOAKUUTEEN	65
3.a) Kuvaus toimista, joita on toteutettu ohjelman laadukkaan ja tehokkaan toteuttamisen varmistamiseksi.....	65
3.b) Laadun ja tehokkuuden toteutusmekanismit	76
4. TEKNISEN AVUN JA OHJELMAN JULKISUUSVAATIMUSTEN TÄYTÄNTÖÖNPANOJA VARTEN SUORITETUT TOIMET.....	77
4.a) Kansallisen maaseutuverkoston perustamiseen ja sen toimintasuunnitelman täytäntöönpanoon suoritettavat toimet ja sitä koskeva tilannekatsaus	77
4.a1) Toteutettavat toimet ja nykytilanne kansallisen maaseutuverkoston perustamisen suhteen (hallintorakenne ja verkoston tukiyksikkö).....	77
4.a2) Toteutettavat toimet ja nykytilanne toimintasuunnitelman toteuttamisen suhteen	77
4.b) Toteutettavat toimet sen varmistamiseksi, että ohjelma julkistetaan (komission täytäntöönpanoasetuksen (EU) N:o 808/2014 13 artikla).....	78

5. TOIMET, JOTKA ON TOTEUTETTU ENNAKKOEHTOJEN TÄYTTÄMISEKSI.....	82
6. KUVAUS ALAOHJELMIEN TOTEUTTAMISESTA	83
7. TIETOJEN JA OHJELMAN TAVOITTEIDEN SAAVUTTAMISESSA TAPAHTUNEEN EDISTYMISEN ARVIOINTI	84
8. ASETUKSEN (EU) N:O 1303/2013 5, 7 JA 8 ARTIKLAN MUKAISTEN PERIAATTEIDEN HUOMIOON OTTAMISEKSI TÄYTÄNTÖÖNPANNUT TOIMET.....	85
9. EDISTYMINEN INTEGROIDUN LÄHESTYMISTAVAN VARMISTAMISESSA MAASEUTURAHASTON JA MUIDEN UNIONIN RAHOITUSVÄLINEIDEN KÄYTTÖÖN ...	87
10. RAHOITUSVÄLINEIDEN KÄYTTÖÖNOTTOA KOSKEVA KERTOMUS (ASETUKSEN (EU) N:O 1303/2013 46 ARTIKLA).....	88
11. YHTEISTEN JA OHJELMAKOHTAISTEN INDIKAATTOREIDEN SEKÄ MÄÄRÄLLISTEN TAVOITEARVOJEN KOODITAUUKOT	89
Liite II	90
Asiakirjat.....	99

1. OHJELMAN TÄYTÄNTÖÖNPANO JA SEN PRIORITEETTEJA KOSKEVAT AVAINTIEDOT

1.a) Taloustiedot

Katso liiteasiakirjat

1.b) Yhteiset ja ohjelmakohtaiset indikaattorit sekä määrälliset tavoitearvot

1.b1) Yhteenvetotaulukko

Kohdeala 1A						
Tavoiteindikaattorin nimi	Ajanjakso	Perustuu hyväksytyihin (tarvittaessa)	Käyttöönotto (%)	Toteutunut	Käyttöönotto (%)	Tavoite 2023
T1: asetuksen (EU) N:o 1305/2013 14, 15 ja 35 artiklan mukaisten menojen prosenttiosuus suhteessa maaseudun kehittämissohjelman kokonaismenoihin (kohdeala 1A)	2014-2017			0,13	3,88	3,35
	2014-2016			0,06	1,79	
	2014-2015			0,01	0,30	

Kohdeala 1B						
Tavoiteindikaattorin nimi	Ajanjakso	Perustuu hyväksytyihin (tarvittaessa)	Käyttöönotto (%)	Toteutunut	Käyttöönotto (%)	Tavoite 2023
T2: yhteistyötoimenpiteestä tuettujen yhteistyötoimien kokonaismäärä (asetuksen (EU) N:o 1305/2013 35 artikla) (ryhmät, verkostot/klusterit, pilottihankkeet...) (kohdeala 1B)	2014-2017					310,00
	2014-2016					
	2014-2015					

Kohdeala 1C						
Tavoiteindikaattorin nimi	Ajanjakso	Perustuu hyväksytyihin (tarvittaessa)	Käyttöönotto (%)	Toteutunut	Käyttöönotto (%)	Tavoite 2023
T3: asetuksen (EU) N:o 1305/2013 14 artiklan mukaisesti koulutettujen osallistujien kokonaismäärä (kohdeala 1C)	2014-2017			107,00	0,54	20 000,00
	2014-2016					
	2014-2015					

Kohdeala 2A							
Tavoiteindikaattorin nimi		Ajanjakso	Perustuu hyväksytyihin (tarvittaessa)	Käyttöönotto (%)	Toteutunut	Käyttöönotto (%)	Tavoite 2023
T4: niiden maatalojen prosenttiosuus, jotka saavat maaseudun kehittämissuunnitelmasta tukea rakenneuudistukseen tai nykyaikaistamiseen tehtäviin investointeihin (kohdeala 2A)		2014-2017	2,68	22,44	3,04	25,45	11,94
		2014-2016	0,99	8,29	0,99	8,29	
		2014-2015					
Toimenpide	Tuotosindikaattori	Ajanjakso	Suoritettu	Käyttöönotto (%)	Toteutunut	Käyttöönotto (%)	Suunniteltu 2023
M01	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	12 207 930,82	244,16	667 567,76	13,35	5 000 000,00
M02	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	194 197,94	9,71	194 197,94	9,71	2 000 000,00
M04	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	257 528 051,90	29,55	67 998 233,53	7,80	871 400 000,00
Yhteensä	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	269 930 180,66	30,73	68 859 999,23	7,84	878 400 000,00

Kohdeala 2B							
Tavoiteindikaattorin nimi		Ajanjakso	Perustuu hyväksytyihin (tarvittaessa)	Käyttöönotto (%)	Toteutunut	Käyttöönotto (%)	Tavoite 2023
T5: niiden maatalojen prosenttiosuus, joilla on maaseudun kehittämissuunnitelmasta tuettu liiketoiminnan kehittämissuunnitelma / tuettuja investointeja nuorille viljelijöille (kohdeala 2B)		2014-2017	0,37	8,03	0,37	8,03	4,61
		2014-2016	0,03	0,65	0,03	0,65	
		2014-2015					
Toimenpide	Tuotosindikaattori	Ajanjakso	Suoritettu	Käyttöönotto (%)	Toteutunut	Käyttöönotto (%)	Suunniteltu 2023
M01	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	9 825 599,26	327,52	107 819,26	3,59	3 000 000,00
M06	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	33 600 868,90	23,17	6 664 830,48	4,60	145 000 000,00
Yhteensä	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	43 426 468,16	29,34	6 772 649,74	4,58	148 000 000,00

Kohdeala 3A							
Tavoiteindikaattorin nimi		Ajanjakso	Perustuu hyväksytyihin (tarvittaessa)	Käyttöönotto (%)	Toteutunut	Käyttöönotto (%)	Tavoite 2023
T6: niiden maatalojen prosentiosuus, joita tuetaan laatu järjestelmien, paikallismarkkinoiden ja lyhyiden jakeluketjujen sekä tuottajaryhmien ja -organisaatioiden avulla (kohdeala 3A)		2014-2017	0,02	0,23	0,02	0,23	8,53
		2014-2016					
		2014-2015					
Toimenpide	Tuotosindikaattori	Ajanjakso	Suoritettu	Käyttöönotto (%)	Toteutunut	Käyttöönotto (%)	Suunniteltu 2023
M01	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	4 577 191,94	152,57			3 000 000,00
M02	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	2 062 867,56	41,26	2 062 875,38	41,26	5 000 000,00
M04	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	42 033 669,35	95,53	9 233 778,94	20,99	44 000 000,00
M14	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	179 397 097,77	39,17	186 957 484,76	40,82	458 000 000,00
M16	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	18 198 621,22	37,14	164 134,82	0,33	49 000 000,00
Yhteensä	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	246 269 447,84	44,06	198 418 273,90	35,50	559 000 000,00

Painopiste P4

Tavoiteindikaattorin nimi		Ajanjakso	Perustuu hyväksytyihin (tarvittaessa)	Käyttöönotto (%)	Toteutunut	Käyttöönotto (%)	Tavoite 2023
T12: sen maatalousmaan prosenttiosuus, josta on tehty hoitosopimus maaperän hoidon parantamiseksi ja/tai maaperän eroosion torjumiseksi (kohdeala 4C)		2014-2017			63,64	118,00	53,93
		2014-2016			63,18	117,15	
		2014-2015			62,21	115,35	
T10: sen maatalousmaan prosenttiosuus, josta on tehty hoitosopimus vesienhoidon parantamiseksi (kohdeala 4B)		2014-2017			82,83	103,71	79,87
		2014-2016			82,29	103,03	
		2014-2015			82,44	103,22	
T9: sen maatalousmaan prosenttiosuus, josta on tehty luonnon monimuotoisuutta tukeva hoitosopimus (kohdeala 4A)		2014-2017			11,94	67,83	17,60
		2014-2016			10,94	62,15	
		2014-2015			9,59	54,48	
Toimenpide	Tuotosindikaattori	Ajanjakso	Suoritettu	Käyttöönotto (%)	Toteutunut	Käyttöönotto (%)	Suunniteltu 2023
M01	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	3 548 473,95	31,68	491 007,64	4,38	11 200 000,00
M02	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	4 505 613,01	23,71	4 503 496,45	23,70	19 000 000,00
M04	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	7 355 121,58	122,59	548 292,98	9,14	6 000 000,00
M10	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	1 033 950 380,73	65,18	1 019 015 533,07	64,24	1 586 331 757,00
M11	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	157 061 844,29	48,18	151 751 597,52	46,55	326 000 000,00
M13	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	2 013 916 214,83	54,87	2 015 951 612,40	54,93	3 670 300 000,00
M16	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	6 455 064,12	43,03			15 000 000,00
Yhteensä	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	3 226 792 712,51	57,28	3 192 261 540,06	56,66	5 633 831 757,00

Kohdeala 5B							
Tavoiteindikaattorin nimi		Ajanjakso	Perustuu hyväksytyihin (tarvittaessa)	Käyttöönotto (%)	Toteutunut	Käyttöönotto (%)	Tavoite 2023
Neuvontapalveluja käyttävien edunsaajien lukumäärä (kpl)		2014-2017					2 000,00
		2014-2016			221,00	11,05	
		2014-2015			18,00	0,90	
Toimenpide	Tuotosindikaattori	Ajanjakso	Suoritettu	Käyttöönotto (%)	Toteutunut	Käyttöönotto (%)	Suunniteltu 2023
M01	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	34 836,50	1,16			3 000 000,00
M02	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	251 084,74	12,55	250 726,39	12,54	2 000 000,00
M16	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	1 674 020,87	23,91			7 000 000,00
Yhteensä	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	1 959 942,11	16,33	250 726,39	2,09	12 000 000,00

Kohdeala 5C							
Tavoiteindikaattorin nimi		Ajanjakso	Perustuu hyväksytyihin (tarvittaessa)	Käyttöönotto (%)	Toteutunut	Käyttöönotto (%)	Tavoite 2023
T16: kokonaisinvestoinnit uusiutuvan energian tuotantoon (euroa) (kohdeala 5C)		2014-2017	9 186 406,25	7,79	9 186 406,25	7,79	117 900 000,00
		2014-2016			2 539 138,00	2,15	
		2014-2015					
Toimenpide	Tuotosindikaattori	Ajanjakso	Suoritettu	Käyttöönotto (%)	Toteutunut	Käyttöönotto (%)	Suunniteltu 2023
M01	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	2 803 927,12	175,25			1 600 000,00
M02	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	288 777,39	14,44	289 358,43	14,47	2 000 000,00
M04	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	14 266 388,68	25,12	3 083 195,59	5,43	56 800 000,00
M16	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	4 165 096,71	59,50	52 700,45	0,75	7 000 000,00
Yhteensä	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	21 524 189,90	31,93	3 425 254,47	5,08	67 400 000,00

Kohdeala 5D							
Tavoiteindikaattorin nimi		Ajanjakso	Perustuu hyväksytyihin (tarvittaessa)	Käyttöönotto (%)	Toteutunut	Käyttöönotto (%)	Tavoite 2023
T17: niiden eläinyksiköiden (ey) prosenttiosuus, joita koskevat investoinnit kasvihuonekaasujen päästöjen ja/tai ammoniakkipäästöjen vähentämiseksi karjanhoidossa (kohdeala 5D)		2014-2017			0,76	7,05	10,77
		2014-2016			0,42	3,90	
		2014-2015					
Toimenpide	Tuotosindikaattori	Ajanjakso	Suoritettu	Käyttöönotto (%)	Toteutunut	Käyttöönotto (%)	Suunniteltu 2023
M01	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	550 000,00	34,38			1 600 000,00
M02	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	2 252,65	0,11	2 252,65	0,11	2 000 000,00
M04	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	6 089 635,94	10,72	2 392 118,86	4,21	56 800 000,00
M16	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	100 280,00	2,87			3 500 000,00
Yhteensä	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	6 742 168,59	10,55	2 394 371,51	3,75	63 900 000,00

Kohdeala 5E							
Tavoiteindikaattorin nimi		Ajanjakso	Perustuu hyväksytyihin (tarvittaessa)	Käyttöönotto (%)	Toteutunut	Käyttöönotto (%)	Tavoite 2023
Neuvontapalveluja käyttävien edunsaajien lukumäärä (kpl)		2014-2017					2 000,00
		2014-2016			161,00	8,05	
		2014-2015			245,00	12,25	
Toimenpide	Tuotosindikaattori	Ajanjakso	Suoritettu	Käyttöönotto (%)	Toteutunut	Käyttöönotto (%)	Suunniteltu 2023
M01	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	194 541,00	12,16			1 600 000,00
M02	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	81 748,54	4,09	83 634,61	4,18	2 000 000,00
M16	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	279 227,50	7,98			3 500 000,00
Yhteensä	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	555 517,04	7,82	83 634,61	1,18	7 100 000,00

Kohdeala 6A							
Tavoiteindikaattorin nimi		Ajanjakso	Perustuu hyväksytyihin (tarvittaessa)	Käyttöönotto (%)	Toteutunut	Käyttöönotto (%)	Tavoite 2023
T20: tuetuissa hankkeissa syntyneet työpaikat (kohdeala 6A)		2014-2017			600,81	15,02	4 000,00
		2014-2016			15,30	0,38	
		2014-2015					
Toimenpide	Tuotosindikaattori	Ajanjakso	Suoritettu	Käyttöönotto (%)	Toteutunut	Käyttöönotto (%)	Suunniteltu 2023
M01	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	12 684 086,11	26,43	575 642,95	1,20	48 000 000,00
M06	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	93 880 464,64	36,53	26 102 552,96	10,16	257 000 000,00
M16	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	42 875 657,12	59,55	532 269,59	0,74	72 000 000,00
Yhteensä	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	149 440 207,87	39,64	27 210 465,50	7,22	377 000 000,00

Kohdeala 6B							
Tavoiteindikaattorin nimi		Ajanjakso	Perustuu hyväksytyihin (tarvittaessa)	Käyttöönotto (%)	Toteutunut	Käyttöönotto (%)	Tavoite 2023
T23: tuetuissa hankkeissa syntyneet työpaikat (Leader) (kohdeala 6B)		2014-2017			322,14	18,95	1 700,00
		2014-2016			2,15	0,13	
		2014-2015					
T22: sen maaseutuväestön prosenttiosuus, joka hyötyy parannetuista palveluista/infrastruktuureista (kohdeala 6B)		2014-2017			110,18	234,06	47,07
		2014-2016			29,32	62,29	
		2014-2015					
T21: sen maaseutuväestön prosenttiosuus, joka kuuluu paikallisten kehittämissstrategioiden piiriin (kohdeala 6B)		2014-2017			70,41	149,58	47,07
		2014-2016			70,41	149,58	
		2014-2015			70,41	149,58	
Toimenpide	Tuotosindikaattori	Ajanjakso	Suoritettu	Käyttöönotto (%)	Toteutunut	Käyttöönotto (%)	Suunniteltu 2023
M01	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	5 416 850,12	541,69	542 900,49	54,29	1 000 000,00
M07	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	33 203 276,37	66,41	4 112 729,87	8,23	50 000 000,00
M16	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	191 727,20	6,39			3 000 000,00
M19	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	157 602 273,80	52,53	27 448 288,52	9,15	300 000 000,00
Yhteensä	O1 - Julkiset menot	2014-2017	196 414 127,49	55,48	32 103 918,88	9,07	354 000 000,00

	yhteensä						
--	----------	--	--	--	--	--	--

Kohdeala 6C							
Tavoiteindikaattorin nimi		Ajanjakso	Perustuu hyväksytyihin (tarvittaessa)	Käyttöönotto (%)	Toteutunut	Käyttöönotto (%)	Tavoite 2023
T24: sen maaseutuväestön prosenttiosuus, joka hyötyy uusista tai parannetuista palveluista/infrastruktuureista (TVT) (kohdeala 6C)		2014-2017			1,22	2,46	49,69
		2014-2016					
		2014-2015					
Toimenpide	Tuotosindikaattori	Ajanjakso	Suoritettu	Käyttöönotto (%)	Toteutunut	Käyttöönotto (%)	Suunniteltu 2023
M01	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	1 484 005,28	148,40	162 664,09	16,27	1 000 000,00
M07	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	22 847 499,18	76,16	2 177 084,73	7,26	30 000 000,00
Yhteensä	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	24 331 504,46	78,49	2 339 748,82	7,55	31 000 000,00

1.c) Maaseudun kehittämisohjelman täytäntöönpanoa koskevat keskeiset tiedot a) ja b) kohtien perusteella kohdealoittain

Yleistä

Tässä luvussa esitetyt maksu- ja sidontatiedot kuvaavat ohjelman toteuman tilanteen vuoden 2017 lopussa (sis. päättyneet ja hyväksytyt hankkeet). Seurantataulukkoissa maksujen toteuma esitetään päättyneiden hankkeiden osalta ja sidontatiedot perustuvat järjestelmän laskentaan. Seurantataulukoiden sidontatiedot eivät anna oikeaa tietoa toimenpiteiden sidonnoista, koska SFC-järjestelmä laskee vuosittain toimitetut sidontatiedot yhteen.

Kohdealat 1A-C: Innovaatioiden, yhteistyön ja tietämispohjan kehittämisen edistäminen maaseudulla; Yhteysien vahvistaminen maatalouden, ruoan tuotannon, metsätalouden sekä tutkimuksen ja innovaatioiden välillä myös ympäristöasioiden hallinnan ja ympäristönsuojelun tason parantamiseksi; Elinikäisen oppimisen ja ammatillisen koulutuksen edistäminen maa- ja metsätaloudessa

Osaamista ja innovaatioita edistetään koulutuksella ja tiedonvälityksellä (M01), neuvonnalla (M02) ja yhteistyöllä (M16). Koulutuksen ja tiedonvälityksen sekä neuvonnan avulla pystytään lisäämään tuottajien tietoisuutta maatalouden ympäristöasioista ja niiden merkityksestä. Koulutuksen ja neuvonnan avulla voidaan vaikuttaa myös toimijoiden valintoihin siten, että kasvihuonekaasupäästöjä voidaan saada vähennettyä. Yhteistyö-toimenpiteen avulla on mahdollista toteuttaa pilottihankkeita ja luoda uusia toimintamalleja esim. palveluiden tuottamiseen tai vaikka kehittää uusia energiatehokkaampia menetelmiä ja tekniikoita maataloudessa sekä kehittää hajautetun energian tuotantoa, resurssitehokkuutta ja kehittää uusia toimintamalleja. Yhteistyö-toimenpiteen kautta voidaan myös saada aikaan uusia menetelmiä ja teknologioita kasvihuonekaasu- ja ammoniakkipäästöjen vähentämiseksi ja ilmastonmuutokseen sopeutumiseksi.

Kohdealan 1A tavoitteeksi on asetettu, että koulutukseen ja tiedonvälitykseen (M01), neuvontaan (M02) ja yhteistyöhön (M16) käytetään ohjelman julkisesta rahoituksesta (sis. myös kokonaan kansallisen osuuden) 3,35 % (275 milj. euroa). Vuoden 2017 loppuun mennessä näistä toimenpiteistä oli toteutunut maksuina yhteensä 39,7 milj. euroa (0,48 % julkisesta rahoituksesta) ja sidottu oli 134,9 milj. euroa (1,64 % julkisesta rahoituksesta). Vuoden 2017 loppuun mennessä päättyneiden hankkeiden maksujen osuus ohjelman julkisesta rahoituksesta oli 0,13 %. Koulutuksesta ja tiedonvälityksestä oli toteutunut maksuina vuoden 2017 loppuun mennessä 17,0 milj. euroa (sidottu 53,5 milj. euroa), neuvonnasta 7,4 milj. euroa (sidottu 7,4 milj. euroa) ja yhteistyöstä 15,4 milj. euroa (sidottu 73,9 milj. euroa). Mainitut toimenpiteet ovat olleet suosittuja ja niiden toimeenpano on edennyt hyvin.

Kohdealan 1B tavoitteeksi on asetettu, että tuettuja yhteistyötoimia on ohjelmakauden lopussa toteutunut yhteensä 310 kpl. Yhteistyö-toimenpide on ollut suosittu ja sen mukaisia hankkeita oli vuoden 2017 loppuun mennessä hyväksytty yhteensä 482 kpl, joista 103 kpl oli Leader-ryhmien hyväksymiä hankkeita. Hankkeita oli päättynyt 56 kpl, joista 32 sai rahoituksen Leader-ryhmästä. Tavoitteesta oli vuoden 2017 loppuun mennessä toteutunut 8 % (tavoitteeseen sisältyvät vain ELY-keskusten hyväksymät hankkeet). Hyväksytyjä hankkeita oli vuoden 2017 lopussa yhteensä 482 kpl, joista n. 360 hanketta oli tavoitteeseen huomioitavia ELY-keskusten hyväksymiä hankkeita. Tavoite ollaan saavuttamassa käynnissä olevien hankkeiden perusteella. Suosituimmat alatoimenpiteet ovat olleet muut yhteistyöhankkeet (M16.10), pilottihankkeet sekä uusien tuotteiden ja menetelmien kehittäminen (M16.2) ja ilmasto- ja ympäristöhankkeet (M16.5). Yhteistyötoimenpiteen (M16) toimeenpanon etenemistä kuvataan tarkemmin luvussa 3.a.

Kohdealan 1C tavoitteeksi on asetettu, että toimenpiteen M01 mukaisiin koulutuksiin osallistuu 20 000 henkilöä. Lisäksi tavoitteena on, että 5 000 henkilöä osallistuu Leader-ryhmiltä rahoituksen saaneiden hankkeiden koulutuksiin. Toimenpiteen M01 mukaisia hankkeita oli vuoden 2017 loppuun mennessä hyväksytty yhteensä 290 kpl (koulutushankkeita 81, tiedonvälityshankkeita 209), joista 55 oli käynnistetty Leader-rahoituksella. Koulutushankkeet kohdistuivat pääasiassa kohdealoille 2A, 2 B ja 6A. Hankkeita oli päättynyt 39 kpl, joista Leader-hankkeita oli 13 kpl. Päättäneiden hankkeiden koulutuksiin osallistui yhteensä 990 henkilöä, josta Leader-hankkeiden koulutuksiin osallistuneiden osuus oli 289 hlö. Kohdealalle 1C asetusta koulutuksiin osallistuneiden henkilöiden tavoitteesta oli vuoden 2017 loppuun mennessä toteutunut 3,5 % (701 hlö) (tavoitteeseen sisältyvät vain ELY-keskusten hyväksymät hankkeet). Kun huomioidaan päättäneiden ja käynnissä olevien hankkeiden tavoitteet, arvioidaan koulutuksiin osallistuvan n. 18 000 henkilöä, joista n. 900 osallistuu Leader-hankkeiden koulutuksiin. Koulutushankkeet kestävät useimmiten 2-3 vuotta. Mikäli käynnissä olevien hankkeiden tavoitteet toteutuvat, saavutetaan koulutukseen osallistuneiden henkilöiden määrälle asetetusta tavoitteesta n. 86 %. Leader-ryhmien rahoittamat hankkeet eivät sisälly tavoitteeseen.

Koulutuksen ja tiedonvälityksen kiinnostavuus näyttää vähentyneen edelliseen rahoituskauteen verrattuna yhteistyötoimenpiteen (M16) johdosta.

Neuvonnan (M02) toimeenpanon etenemistä kuvataan tarkemmin luvussa 3.a.

Kohdeala 2A: Kaikkien maatalojen taloudellisen suorituskyvyn parantaminen sekä maatalojen rakenneuudistuksen ja nykyaikaistamisen helpottaminen, erityisesti markkinoille osallistumisen ja markkinoille suuntautumisen sekä maatalouden monipuolistamisen lisäämiseksi

Maatalouden tuottavuutta ja kilpailukykyä parannetaan ensisijaisesti koulutuksella ja tiedonvälityksellä (M01), neuvonnalla (M02) ja investoinneilla fyysiseen omaisuuteen (M04). Tuet maatalojen investointeihin mahdollistavat esimerkiksi tuotantorakennetta parantavien, tuotantokustannuksia vähentävien sekä uuden teknologian ja prosessien käyttöön ottoa tukevien investointien rahoituksen. Investointien tukemisella luodaan pohjaa maatalouden pitkän aikavälin tuotantoedellytysten säilymiselle ja ruuantuotannon kannattavuuden paranemiselle. Investointien toteuttamisessa voidaan samalla kiinnittää erityistä huomioita myös tuotantotapojen ympäristövaikutuksiin, energiatehokkuuteen ja eläinten hyvinvointiin. Yksikkökustannusten lasku sekä ympäristöä vähemmän kuormittavat ja eläinten hyvinvointia entistä paremmin huomioivat investoinnit parantavat tuettavien tilojen kilpailukykyä kuluttajien kiinnostuksen kasvaessa. Koulutuksella ja tiedonvälityksellä sekä neuvonnalla helpotetaan maatalojen rakenneuudistusta ja nykyaikaistamista sekä parannetaan maatalojen taloudellista toimintakykyä.

Kohdealan 2A suunniteltu julkinen rahoitus yhteensä on 876,4 milj. euroa, josta 608,2 milj. euroa on kokonaan kansallista rahoitusta. Julkisen rahoituksen kehyksestä oli toteutunut vuoden 2017 loppuun mennessä maksuina 123,3 milj. euroa (14 %) ja sidottu oli 291 milj. euroa (33 %). EU-osarahoitteisesta osuudesta oli toteutunut maksuina 98,1 milj. euroa (37%) ja sidottu oli 186,5 milj. euroa (70%). Kokonaan kansallisesta osuudesta vastaavasti 25,2 milj. euroa ja sidottu oli 105 milj. euroa.

Kohdealan 2A tavoitteeksi on asetettu, että maatalainvestointeihin (M04.1) tukea saaneiden tilojen lukumäärä on ohjelmakauden lopussa 7 000 kpl (11,94 % kaikista maataloista). Vuoden 2017 loppuun mennessä oli päättynyt 1 781 hanketta (25 % tavoitteesta). Tukea maatalouden investointeihin oli vuoden 2017 loppuun mennessä myönnetty 4 230 tilalle (8,8 % kaikista maataloista).

Koulutus ja tiedonvälitys -toimenpiteen (M01) suunniteltu kokonaisrahoitus kohdealalle 2A on 5 milj.

euroa ja tavoitteeksi on asetettu, että kohdealan 2A mukaisissa hankkeissa koulutetaan 1 600 hlö.

Toimenpiteestä M01 oli kohdealalta 2A toteutunut maksuina vuoden 2017 loppuun mennessä 3,3 milj. euroa ja sidottu oli 12,1 milj. euroa. Hankkeita oli päättynyt 9 kpl, joista maksuina toteutui n. 670 000 euroa. Päätyneistä hankkeista 2 oli koulutushankkeita ja 7 tiedonvälityshankkeita. Hyväksytyjä hankkeita oli yhteensä n. 50 kpl. Kohdealan 2A mukaiset hankkeet ovat olleet arvioitua suositumpia. Hyväksytyihin hankkeisiin oli vuoden 2017 lopussa sidottu rahoitusta enemmän (n. 240 %) kuin koko ohjelmakaudelle on suunniteltu.

Esitetyt tavoitteet ja toteuma kuvaavat ELY-keskusten hyväksymiä hankkeita. Leader-ryhmien hankkeiden toteuma vuoden 2017 lopussa kuvataan kohdealan 6B kohdalla.

Neuvonnan (M02) tavoite kohdealalla 2A on 2 000 neuvontaa saaneita tuensaajia. Toimenpiteen M02 suunniteltu kokonaisrahoitus kohdealalle 2A on 2 milj. euroa. Vuoden 2017 loppuun mennessä toimenpiteestä oli kohdealalle 2A toteutunut maksuina 0,2 milj. euroa. Kohdealan 2A mukaisiin asioihin oli neuvontaa saanut 321 tilaa. Neuvonnan (M02) toimeenpanon etenemistä kuvataan tarkemmin luvussa 3.a.

Maatalousinvestointeihin (M04.1) suunniteltu julkinen rahoitus kohdealalle 2A on yhteensä 871,4 milj. euroa, josta 263,2 milj. euroa on EU-osarahoitteista ja 608,2 milj. euroa kokonaan kansallista rahoitusta. Vuoden 2017 loppuun mennessä maatalousinvestoinneista oli toteutunut maksuina yhteensä 119,8 milj. euroa (13,7 %) ja sidottu oli 278,9 milj. euroa (32 %). EU-osarahoitteisesta osuudesta oli toteutunut maksuina 94,6 milj. euroa ja sidottu oli 174,2 milj. euroa ja vastaavasti kokonaan kansallisesta osuudesta 25,2 milj. euroa ja 104,7 milj. euroa.

Ohjelmakauden alussa toimenpiteen toteutus käynnistyi hieman arvioitua hitaammin, mutta ohjelmakauden edetessä toimenpiteen toteutus on edennyt nopeasti. Vuoden 2017 loppuun mennessä päätyneitä hankkeita oli yhteensä 1 781 ja näistä hankkeista maksuina oli toteutunut yhteensä 68,0 miljoonaa euroa.

Vuonna 2017 eniten EU-osarahoitettua investointiavustusta myönnettiin lypsy- ja nautakarjatalouden investointeihin. Näiden osuus myönnetyn avustuksen määrästä oli 66 %. Rahoitusta myönnettiin sekä navetoiden uudisrakentamiseen että peruskorjaus- ja laajennushankkeisiin. Uudisrakentamisessa on suuntauduttu kokonaan pihattonavetoihin. Lypsy- ja nautakarjatalouden investointeja tehdään koko maassa, mutta voimakkaimmin ne kohdentuvat Etelä-Pohjanmaan, Pohjanmaan, Pohjois-Pohjanmaan ja Pohjois-Savon alueille. Lypsy- ja nautakarjatilojen määrä vähenee, mutta investointien avulla pystytään korvaamaan tuotannosta poistuvaa kapasiteettia ja tuotantoa jatkavat tilat pystyvät kasvattamaan yksikkökokoja ja tehostamaan toimintaansa sekä ottamaan käyttöön uutta teknologiaa. Vuonna 2017 investointipäätöksen saaneilla tiloilla keskimääräinen lehmäpaikkojen määrä investoinnin jälkeen on lähes 100 lehmää, kun ennen investointia tilojen keskilehmäluku oli noin 65. Kaikkien tilojen keskilehmäluku on noin 41 lehmää.

Myös kasvihuonetuotantoon on investoitu merkittävästi. Siihen kohdentui noin 8 % EU-osarahoitteisesta investointiavustuksesta. Kasvihuonetuotannon investoinnit kohdistuvat etenkin Pohjanmaan, Varsinais-Suomen ja Satakunnan alueille.

Kokonaan kansallisesti rahoitetuista hankkeista eniten toteutettiin peltojen säätösalojitukseen ja salaojitukseen liittyviä hankkeita.

Toimenpiteeseen sisältyvien tuotannollisten rakennushankkeiden toteutusaika on enimmillään jopa neljä

vuotta, joten käynnissä olevien hankkeiden määrä huomioiden toimenpiteen tuotoksiin liittyvät tavoitteet tullaan saavuttamaan ohjelmakauden aikana.

Kohdealaan 2A vaikuttavat toissijaisesti luonnonhaittakorvaukset (M13) ja eläinten hyvinvointi (M14) (maksettu yhteensä n. 2,5 mrd. euroa). Luonnonhaittakorvaukset parantavat maatalojen taloudellista suorituskykyä. Eläinten hyvinvointi -toimenpiteen keinot vähentävät eläinten sairauksia ja parantavat tuotteiden laatua sekä vastaavat kuluttajien odotuksiin, mikä vaikuttaa myös maatalon taloudelliseen tulokseen.

Kohdeala 2B: Riittävän ammattitaitoisten viljelijöiden maatalousalalle pääsyn ja erityisesti sukupolvenvaihdosten helpottaminen

Viljelijöiden ikärakenteen heikkenemistä voidaan ehkäistä tukemalla nuorten viljelijöiden tilanpidon aloittamista. Koulutuksen ja tiedonvälityksen (M01) avulla tehostetaan ammattitaitoisten viljelijöiden pääsyä maatalousalalle. Tila- ja yritystoiminnan kehittäminen (M06) sisältää aloitustuen nuorille viljelijöille.

Kohdealan 2B suunniteltu kokonaisrahoitus on yhteensä 148 milj. euroa, josta 81 milj. euroa on EU-osarahoitteista ja 67 milj. euroa on kokonaan kansallista rahoitusta. Julkisen rahoituksen kehyksestä oli vuoden 2017 loppuun mennessä toteutunut maksuina 14,5 milj. euroa (9,7 %) ja sidottu oli 45,8 milj. euroa (30,1 %). EU-osarahoitteisesta osuudesta oli maksettu 14,5 milj. euroa (18 %) ja sidottu oli 33 milj. euroa (41 %). Kokonaan kansallisesta osuudesta oli sidottu vuoden 2017 loppuun mennessä 12,5 milj. euroa.

Kohdealan 2B tavoitteeksi on asetettu, että nuorten viljelijöiden tukea saaneita tiloja on ohjelmakauden lopussa 2 700 kpl (4,6 % kaikista maatiloista). Toimenpiteessä M06.1 tuetuista hankkeista oli vuoden 2017 loppuun mennessä päätynyt 215 kpl (8 % tavoitteesta). Tukea tilanpidon aloitukseen oli vuoden 2017 loppuun mennessä myönnetty 751 tilalle (1,6 % kaikista maatiloista).

Koulutus ja tiedonvälitys -toimenpiteen (M01) suunniteltu kokonaisrahoitus kohdealalle 2B on 3 milj. euroa ja tavoitteeksi on asetettu, että kohdealan 2B mukaisissa hankkeissa koulutetaan 800 hlö.

Toimenpiteestä M01 oli kohdealalta 2B toteutunut maksuina vuoden 2017 loppuun mennessä 2,2 milj. euroa ja sidottu oli 9,8 milj. euroa. Hankkeita oli päätynyt 3 kpl (tiedonvälityshankkeita), joista maksuina toteutui n. 108 000 euroa. Hyväksytyjä hankkeita oli n. 40 kpl. Kohdealan 2B mukaiset hankkeet ovat olleet arvioitua suositumpia. Hyväksytyihin hankkeisiin oli vuoden 2017 lopussa sidottu rahoitusta enemmän (n. 327 %) kuin koko ohjelmakaudelle on suunniteltu.

Esitetyt tavoitteet ja toteuma kuvaavat ELY-keskusten hyväksymiä hankkeita. Leader-ryhmien hankkeiden toteuma vuoden 2017 lopussa kuvataan kohdealan 6B kohdalla.

Tilanpidon aloitustukeen nuorille viljelijöille (M06.1) suunniteltu kokonaisrahoitus on yhteensä 145 milj. euroa, josta 78 milj. euroa on EU:n osaksi rahoittamaa ja 67 milj. euroa on korkotukena myönnettävää kokonaan kansallista rahoitusta. Vuoden 2017 loppuun mennessä tukea nuorille viljelijöille oli maksettu julkisesta rahoitusosuudesta 12,3 milj. euroa (8,4 %) ja sidottu oli 36 milj. euroa (24,8 %), josta 12,5 milj. euroa oli sidottu kokonaan kansallisesta kehyksestä.

Toimenpiteen tavoitteena on vähentää tilanpidon aloittamisen taloudellista riskiä, parantaa yritystoiminnan kehittämismahdollisuuksia ja saada alalle uusia maatalousyrittäjiä, joilla on mahdollisuus kannattavan toiminnan harjoittamiseen ja tilojen kehittämiseen. Tavoitteena on, että nuorten yrittäjien

hallitsemien tilojen osuus suhteessa tilojen kokonaismäärään säilyy nykytasolla.

Vuonna 2017 maatalouteen suunnatun aloitustuen haku oli avoinna koko vuoden. Poro- ja luontaiselinkeinojen aloitustuen haku avautui toukokuussa 2017. Tukihakemuksen voi jättää sähköisenä Hyrrä-tietojärjestelmässä tai paperihakemuksena. Sähköisenä hakemuksen jätti 60 % hakijoista.

Päättäneiden hankkeiden lukumäärä on pieni johtuen osittain maksurytmistä, mutta myös sidontojen perusteella toimenpiteen toteutus on jäljessä arvioidusta. Vuonna 2018 haun arvioidaan vilkastuvan mm. luopumistukijärjestelmän päättymisestä johtuen, mutta todennäköisesti ohjelmakaudella ei päästä myönnettyjen aloitustukien määrälliseen tavoitteeseen.

Aloitustuen hakuvilkkaukset vaihteli alueellisesti, joka on luonnollinen seuraus tilojen lukumäärän alueellisesta vaihtelusta. Eniten aloitustukia myönnettiin Satakunnassa ja Varsinais-Suomessa, vähiten Kainuussa ja Keski-Suomessa.

Tukikelpoisuustarkastelun läpäisseiden hakemusten joukosta valitaan ELY-keskuksissa parhaat hakemukset rahoitettavaksi käyttäen toimenpiteen valintakriteerien mukaista pisteytystä ja ottaen huomioon käytettävissä oleva rahoitus. Valintakriteerien periaatteet on määritelty maaseutuohjelmassa ja yksilöity maa- ja metsätalousministeriön päätöksessä.

Kohdeala 3A: Alkutuottajien kilpailukykyyn parantaminen kytkemällä heidät paremmin maatalouselintarvikeketjuun maataloustuotteiden arvoa lisäävien laatujärjestelmien, paikallisten markkinoiden edistämistä sekä menekinedistämistä koskevien toimien, lyhyiden jakeluketjujen, tuottajaryhmien ja -organisaatioiden sekä toimialaorganisaatioiden avulla

Alkutuottajien kilpailukykyä parannetaan ensisijaisesti koulutuksella ja tiedonvälityksellä (M01), neuvonnalla (M02), investoinneilla fyysiseen omaisuuteen (M04), eläinten hyvinvoinnilla (M14) ja yhteistyötoimenpiteellä (M16). Tukemalla maataloustuotteiden jalostusta ja kauppaa voidaan parantaa tuottajien valmiuksia vastata kuluttajien toiveisiin mm. luomu- ja lähiruoan saatavuudesta sekä yritysten jalostusastetta voidaan nostaa. Koulutuksen, neuvonnan ja yhteistyön avulla on mahdollista luoda ja lisätä edellytyksiä laadukkaiden elintarvikkeiden tuotannolle ja jopa viennille. Eläinten hyvinvointi -toimenpiteellä parannetaan eläinten pito-olosuhteita ja niiden hoitoa sekä vaikutetaan tuotantoeläinten lajinmukaisemman hoidon edistämiseen. Myös neuvonnan kautta voidaan vaikuttaa eläinten terveydenhuollon ja hyvinvoinnin edistämiseen. Eläinten hyvinvoinnin edistämällä ja hyvällä kohtelulla pystytään vastaamaan entistä paremmin kuluttajien odotuksiin.

Kohdealan 3A suunniteltu kokonaisrahoitus on 559 milj. euroa. Vuoden 2017 loppuun mennessä kohdealta 3A oli toteutunut maksuina yhteensä 212,3 milj. euroa (38 %) ja sidottu oli 280,1 milj. euroa (50,1 %).

Kohdealan 3A tavoitteeksi on asetettu, että yhteistyöhön/paikalliseen menekinedistämiseen toimitusketjun toimijoiden välillä osallistuneiden maatilojen lukumäärä on ohjelmakauden lopussa 5 000 kpl (8,53 % maatiloista). Tavoite liittyy yhteistyö-toimenpiteen alatoimenpiteeseen M16.4 (Tuki horisontaaliseen ja vertikaaliseen yhteistyöhön toimitusketjun toimijoiden välillä lyhyiden toimitusketjujen ja paikallisten markkinoiden perustamiseksi ja kehittämiseksi sekä tuki paikallisiin menekinedistämistoimiin lyhyiden toimitusketjujen ja paikallisten markkinoiden kehittämiseksi). Tavoitteeseen huomioitavista hankkeista oli vuoden 2017 loppuun mennessä päättynyt vasta 1.

Koulutus ja tiedonvälitys -toimenpiteen (M01) suunniteltu kokonaisrahoitus kohdealalle 3A on 3 milj.

euroa ja tavoitteeksi on asetettu, että kohdealan 3A mukaisissa hankkeissa koulutetaan 800 hlö.

Toimenpiteestä M01 oli kohdealalta 3A toteutunut maksuina vuoden 2017 loppuun mennessä 1,9 milj. euroa ja sidottu oli 4,6 milj. euroa. Hankkeita ei ollut päättynyt vuoden 2017 loppuun mennessä. Hyväksytyjä hankkeita oli n. 20 kpl. Kohdealan 3A mukaiset hankkeet ovat olleet arvioitua suositumpia. Hyväksytyihin hankkeisiin oli vuoden 2017 lopussa sidottu rahoitusta enemmän (n. 153 %) kuin koko ohjelmakaudelle on suunniteltu.

Esitetyt tavoitteet ja toteuma kuvaavat ELY-keskusten hyväksymiä hankkeita. Leader-ryhmien hankkeiden toteuma vuoden 2017 lopussa kuvataan kohdealan 6B kohdalla

Neuvonnan (M02) tavoite kohdealalla 3A on 4 500 neuvontaa saaneita tuensaajia. Toimenpiteen M02 suunniteltu kokonaisrahoitus kohdealalle 3A on 5 milj. euroa. Vuoden 2017 loppuun mennessä toimenpiteestä oli kohdealalle 3A toteutunut maksuina 2,1 milj. euroa. Kohdealan 3A mukaisiin asioihin oli neuvontaa saanut 4 350 tilaa. Toimenpide on edennyt tavoitteen mukaisesti kohdealalla 3A. Neuvonnan (M02) toimeenpanon etenemistä kuvataan tarkemmin luvussa 3.a.

Maataloustuotteiden jalostuksen, kaupan pitämisen ja/tai kehittämisen (M04.2) tavoite kohdealalla 3A on 500 tukea saanutta yritystä. Toimenpiteen M04.2 suunniteltu kokonaisrahoitus kohdealalle 3A on 44 milj. euroa. Vuoden 2017 loppuun mennessä oli kohdealalta 3A maksuina toteutunut 17,8 milj. euroa ja sidottu oli 42,1 milj. euroa. Hankkeita oli päättynyt vuoden 2017 loppuun mennessä 110 kpl (22 % tavoitteesta). Hyväksytyjä hankkeita oli 288 kpl (58 % tavoitteesta).

Toimenpiteestä on tuettu esimerkiksi lihan ja maidon jalostusta, myllytuotteiden valmistusta sekä marjojen, hedelmien, juuresten ja kasvien jalostusta. Juomien valmistus on noussut esiin uutena trendinä. Tukea on myönnetty siiderin sekä virvoitusjuomien, oluen ja muiden alkoholijuomien valmistukseen. Esimerkiksi Kyrö Ditsillery Companyn nimellä tunnettu Rye Rye Oy on saanut kansainvälistä tunnustusta ginituotteistaan, joiden myötä yritys on kasvanut ja siitä on muodostunut merkittävä työllistäjä.

Esitetyt tavoitteet ja toteuma kuvaavat ELY-keskusten hyväksymiä hankkeita. Leader-ryhmien hankkeiden toteuma vuoden 2017 lopussa kuvataan kohdealan 6B kohdalla.

Eläinten hyvinvointikorvausten (M14) tavoite on 4 500 tuensaajaa. Toimenpiteen M14 suunniteltu kokonaisrahoitus on 458 milj. euroa. Tuensaajien määrä vuoden 2017 lopussa oli 6 182. Vuoden 2017 loppuun mennessä toimenpiteestä oli toteutunut maksuina 186,6 milj. euroa ja sidottu oli 212,6 milj. euroa. Vuonna 2017 eläinten hyvinvointikorvauksen sitoumus oli 52 %:lla nautatiloista, 72 %:lla sikatiloista, 47 %:lla lammas- ja vuohitiloista ja 81 %:lla siipikarjatilastoista. Maatilojen neuvontajärjestelmän (ks. luku 3a) kautta on edistetty eläinten hyvinvointiin liittyviä asioita.

Suomalaiseen eläinten hyvinvointiosaamiseen on ollut kansainvälistä kiinnostusta. Kroatialaisia virkamiehiä, eläinlääkäreitä ja tuottajia kävi tutustumassa Suomen eläinten hyvinvointikorvauksiin lokakuussa 2017. Suomalaiset tuottajat kävivät kertomassa kansainvälisissä tilaisuuksissa suomalaisista tuotantotavoista ja näistä aiheutuvista kustannuksista.

Eläinten hyvinvointimerkintä-hanke etenee ja tukee toteutuessaan hyvin ohjelman tavoitteita (<https://www.luke.fi/uutiset/eettisesti-tuotetuille-elainperaisille-tuotteille-kehitteilla-hyvinvointimerkinta>).

Yhteistyötoimenpiteen (M16) alatoimenpiteistä kohdealalle 3A vaikuttavat ensisijaisesti 16.1 (Tuki

toimijaryhmien perustamiseen ja toimimiseen (EIP)), 16.2 (Tuki pilottihankkeisiin sekä uusien tuotteiden, käytäntöjen, menetelmien ja tekniikoiden kehittämiseen), 16.4 (Tuki horisontaaliseen ja vertikaaliseen yhteistyöhön toimitusketjun toimijoiden välillä lyhyiden toimitusketjujen ja paikallisten markkinoiden perustamiseksi ja kehittämiseksi sekä tuki paikallisiin menekinedistämistöimiin lyhyiden toimitusketjujen ja paikallisten markkinoiden kehittämiseksi, 16.6 (Tuki yhteistyöhön toimitusketjun toimijoiden välillä elintarvikkeissa, energiantuotannossa ja teollisissa prosesseissa käytettävän biomassan tarjoamiseksi kestäväällä tavalla), 16.9 (Tuki maataloustoiminnan monipuolistamiseksi terveydenhuollon, sosiaalisen integroitumisen, yhteisön tukeman maatalouden sekä ympäristöä ja elintarvikkeita koskevan koulutuksen aloilla toteutettaviin toimintoihin) ja 16.10 (Muut).

Toimenpiteen M16 suunniteltu kokonaisrahoitus kohdealalle 3A on 49 milj. euroa. Vuoden 2017 loppuun mennessä toimenpiteestä oli kohdealalta 3A toteutunut maksuina 3,9 milj. euroa ja sidottu oli 18,7 milj. euroa. Kohdealan 3A mukaisia hankkeita oli hyväksytty n. 95 kpl. Hankkeista 3 oli päättynyt vuoden 2017 loppuun mennessä. Esitetyt tavoitteet ja toteuma kuvaavat ELY-keskusten hyväksymiä hankkeita. Leader-ryhmien hankkeiden toteuma vuoden 2017 lopussa kuvataan kohdealan 6B kohdalla. Yhteistyötoimenpiteen (M16) toimeenpanon etenemistä kuvataan tarkemmin luvussa 3.a.

Kohdealaan 3A vaikuttavat toissijaisesti luonnonmukainen tuotanto (M11) ja Leader (M19) (maksettu yhteensä 213,6 milj. euroa). Luonnonmukaisen tuotannon toimenpiteellä voidaan vaikuttaa siihen, että alkutuottajat saadaan kytkettyä paremmin ruokaketjun laatuajankäyttöihin. Paikallisia markkinoita pystytään edistämään ja yhteistyötä toimijoiden välillä lisäämään.

Kohdeala 3B: Maatilojen riskien ehkäisemisen ja hallinnan tukeminen

Kohdealalle 3B ei ole maaseutuohjelmassa otettu käyttöön ensisijaisesti vaikuttavia toimenpiteitä. Riskien ehkäisemiseen ja niiden hallintaan vaikutetaan välillisesti useiden ohjelmaan valittujen toimenpiteiden avulla.

Kohdealaan 3B vaikuttavat toissijaisesti koulutus ja tiedonvälitys (M01), neuvonta (M02), investoinnit fyysiseen omaisuuteen (M04), maaseudun palvelujen ja kylien kehittäminen (M07), ympäristökorvaukset (M10), luonnonmukainen tuotanto (M11), yhteistyö (M16) ja Leader (M19) (maksettu yhteensä n. 1 300 milj. euroa). Näillä toimenpiteillä vaikutetaan välillisesti maatilojen riskien ennaltaehkäisyyn ja hallintaan. Viljelijöiden ammattitaidon karttuminen vähentää toiminnan riskejä. Pieninfrastruktuurin ja laajakaistainfrastruktuurin luominen, parantaminen ja laajentaminen vähentävät paikallisen ja alueellisen toiminnan riskejä. Maaseutualueiden elinkeinoelämän kestävyttä parannetaan lisäämällä toimijoiden ympäristötietoisuutta ja energia- ja resurssitehokkuutta sekä panostamalla eläinten terveyteen ja hyvinvointiin. Leader-toimenpiteillä voidaan vaikuttaa toimintaan paikallisella tasolla.

Kohdealat 4A-C: Biologisen monimuotoisuuden, mukaan luettuina Natura 2000 -alueet ja alueet, joilla on luonnonoloista johtuvia tai muita erityisrajoitteita, ja luonnonarvoltaan arvokkaan maataloustuotannon sekä Euroopan maisemien tilan ennallistaminen, säilyttäminen ja parantaminen; Vesien käytön hallinnan edistäminen, mukaan lukien lannoitteiden ja torjunta-aineiden käytön hallinta; Maaperän eroosion torjuminen ja maaperän hoidon parantaminen

Maiseman ja luonnon monimuotoisuuden ennallistaminen, säilyttäminen ja parantaminen (kohdeala 4A), vesiensuojelun edistäminen (kohdeala 4B) ja peltomaan kasvukunnon edistäminen ja eroosion estäminen (kohdeala 4C) toteutetaan ensisijaisesti luonnonhaittakorvauksilla (M13), ympäristökorvauksilla (M10), luonnonmukaisella tuotannolla (M11), investoinneilla fyysiseen omaisuuteen (M04), koulutuksella ja tiedonvälityksellä (M01), neuvonnalla (M02) ja yhteistyöllä (M16). Luonnonhaittakorvauksilla on mahdollista turvata maataloustuotannon jatkuminen ja näin saadaan säilytettyä maaseutumaisema

avoimena ja hoidettuna sekä voidaan vaikuttaa maatalousluonnon monimuotoisuuteen.

Ympäristökorvauksilla voidaan ylläpitää ja kehittää luonnonniittyjä ja -laitumia sekä maatalousluonnon monimuotoisuutta ja maisemaa sekä ympäristöystävällisten tuotantomenetelmien käyttöä edistämällä ja maan kasvukunnosta huolehtimalla vähentää maataloudesta pinta- ja pohjavesiin sekä maaperään kohdistuvaa ympäristökuormitusta. Investointien avulla voidaan säilyttää ja lisätä luonnon monimuotoisuutta perustamalla ja kunnostamalla perinnebiotooppeja ja luonnonlaitumia. Kosteikkoinvestoinneilla voidaan täydentää pelloilla tehtäviä vesiensuojelutoimenpiteitä ja samalla edistää kosteikkoalueilla viihtyvien lajien elinolosuhteita. Luonnonmukaisella tuotannolla on mahdollista edistää kasvi- ja eläinlajien monimuotoisuutta. Koulutuksen ja tiedonvälityksen, neuvonnan ja yhteistyön avulla pystytään lisäämään tuottajien ja muiden toimijoiden tietoisuutta luonnon monimuotoisuudesta, maatalouden vesiensuojelusta ja maaperän kasvukunnon edistämisestä. Yhteistyö-toimenpiteen avulla on mahdollista toteuttaa pilottihankkeita.

Prioriteetin 4 tavoitteeksi on asetettu, että ympäristökorvausten (M10) toteutusala on ohjelmakauden lopussa 1,9 milj. ha. Tavoitteeksi kohdealalle 4A on asetettu, että 17,6 % maatalousmaasta kohdistuu luonnon monimuotoisuuden hoitoon (399 800 ha), kohdealalle 4B, että 79,9 % maatalousmaasta kohdistuu vesienhoidon parantamiseen (1 814 100 ha) ja kohdealalle 4C, että 53,9 % maatalousmaasta kohdistuu maaperän hoidon parantamiseen (1 225 000 ha). Vuoden 2017 lopussa ympäristökorvausten toteutusala oli yhteensä 2,07 milj. hehtaaria. Kohdealan 4A toteuma oli 271 246 ha (68 %), kohdealan 4B 1 881 368 ha (104 %) ja kohdealan 4C 1 445 464 (118 %). Kohdealojen pinta-aloja ei tule laskea yhteen eikä lukuja voi verrata indikaattoritaulukoiden 11b5b ja 11f1 lukuihin, koska luokitteluperusteet poikkeavat toisistaan. Seurantataulukossa kohdealojen pinta-alat on laskettu yhteen. Tällöin kokonaisalaksi saadaan lähes 4 milj. ha. Manner-Suomen käytössä oleva maatalousmaa vuoden 2017 lopussa oli 2,27 milj. ha.

Prioriteetin 4 suunniteltu kokonaisrahoitus on yhteensä 5 634 milj. euroa, josta 1 860 milj. euroa on kokonaan kansallista rahoitusta. Kokonaan kansallista rahoitusta on käytettävissä luonnonhaittakorvauksiin. Julkisen rahoituksen kehyksestä oli toteutunut vuoden 2017 loppuun mennessä maksuina 3 189 milj. euroa (56,6 %) ja sidottu oli 3 895 milj. euroa (69 %). EU-osarahoitteisesta osuudesta oli toteutunut maksuina 2 277 milj. euroa (60) % ja sidottu oli 2 931 milj. euroa (78 %). Kokonaan kansallisesta osuudesta oli toteutunut maksuina vuoden 2017 loppuun mennessä 912 milj. euroa ja sidottu oli 964 milj. euroa.

Koulutus ja tiedonvälitys -toimenpiteen (M01) suunniteltu kokonaisrahoitus prioriteetille 4 on 11,2 milj. euroa ja tavoitteeksi on asetettu, että prioriteetin 4 mukaisissa hankkeissa koulutetaan 3 280 hlö.

Toimenpiteestä M01 oli prioriteetilta 4 toteutunut maksuina vuoden 2017 loppuun mennessä 1,4 milj. euroa ja sidottu oli 3,5 milj. euroa. Vuoden 2017 loppuun mennessä oli päättynyt 1 tiedonvälityshanke, josta oli maksuina toteutunut 490 000 euroa. Hyväksytyjä hankkeita oli n. 15 kpl. Prioriteetin 4 mukaiset hankkeet ovat olleet arvioitua suositumpia. Hyväksytyihin hankkeisiin oli vuoden 2017 lopussa sidottu rahoitusta enemmän (n. 222 %) kuin koko ohjelmakaudelle on suunniteltu.

Esitetyt tavoitteet ja toteuma kuvaavat ELY-keskusten hyväksymiä hankkeita. Leader-ryhmien hankkeiden toteuma vuoden 2017 lopussa kuvataan kohdealan 6B kohdalla.

Neuvonnan (M02) tavoite prioriteetille 4 on 43 000 neuvontaa saaneita tuensaaajia. Toimenpiteen M02 suunniteltu kokonaisrahoitus prioriteetille 4 on 19 milj. euroa. Neuvontaa saaneiden tilojen määrä vuoden 2017 lopussa oli 18 820. Vuoden 2017 loppuun mennessä toimenpiteestä oli prioriteetilta 4 toteutunut maksuja 4,5 milj. euroa. Neuvonnan (M02) toimeenpanon etenemistä kuvataan tarkemmin luvussa 3.a.

Ei-tuotannollisten investointien (M04.4) tavoite prioriteetilla 4 on 819 tuettua kohdetta. Toimenpiteen M04.4 suunniteltu kokonaisrahoitus prioriteetille 4 on 6 milj. euroa. Vuoden 2017 loppuun mennessä oli toimenpiteestä toteutunut maksuina 1,59 milj. euroa ja sidottu oli 6,1 milj. euroa. Päättyneitä hankkeita oli 57 kpl. Hyväksytyjä hankkeita oli yhteensä 298 kpl.

Ei-tuotannollisilla investoinneilla mahdollistetaan kosteikkojen perustaminen ja perinnebiotooppien sekä luonnonlaidunten ennallistaminen, minkä jälkeen investointikohteelle tulee tehdä ympäristökorvauksen mukainen viisivuotinen hoitosopimus.

Vuoden 2016 hausta tehtiin päätökset vuoden 2017 alussa. Rahoitettavaksi hyväksyttiin valintakriteerien soveltamisen jälkeen yhteensä 91 hakemusta (n. 1,5 milj. euroa), mikä on yli 80 % tukikelpoisista hakemuksista. Noin puolet rahoitettavaksi hyväksytyistä investoinneista oli kosteikkoinvestointeja.

Vuoden 2017 aikana ei-tuotannollisista investoinnista maksuina toteutui yhteensä 1,49 milj. euroa. Kosteikon perustamisen investoinneista maksettiin kuittiperusteisesti investoinnin etenemisen mukaan noin 1,13 milj. euroa (41 investointia) ja hankkeen päätyttyä kertakorvauksina noin 100 000 euroa (6 investointia). Perinnebiotooppien ja luonnonlaidunten alkuraivauksen ja aitaamisen investoinneista maksettiin vuonna 2017 kuittiperusteisesti noin 148 000 euroa (15 investointia) ja kertakorvauksina noin 115 000 euroa (16 investointia).

Ei-tuotannollisten investointien korvausta haettiin paperihakemuksilla viimeistään 15.6.2017. Hakemuksia perinnebiotooppien ja luonnonlaitumien alkuraivaukseen ja aitaamisen sekä kosteikon perustamiseen tuli ELY-keskuksiin yhteensä 95 kpl.

Ei-tuotannollisia investointeja haettiin 15.6.2017 päättyneessä haussa noin 2 milj. euron edestä. Haetusta rahoituksesta noin 1,4 milj. euroa (70 %) kohdistui kosteikkoinvestointeihin ja 0,6 milj. euroa (30 %) perinnebiotooppien ja luonnonlaidunten alkuraivaamisen ja aitaamisen investointeihin. Tukikelpoisista hakemuksista 40 kpl kohdistui kosteikon perustamiseen ja 55 kpl perinnebiotooppien ja luonnonlaitumien alkuraivaukseen ja aitaamiseen. Suurimmassa osassa hakemuksia hakijana oli viljelijä. Neljässä kosteikkoinvestoinnin hakemuksessa ja neljässä perinnebiotooppien alkuraivauksen ja aitaamisen hakemuksessa hakijana oli rekisteröity yhdistys. Kertakorvaukseen perustuvan investointityypin oli valinnut 12 hakijaa.

Kiinnostus ei-tuotannollisiin investointeihin vaihteli alueellisesti. Kosteikkoinvestoinneista hakemuksia saatiin lähes joka ELY-keskuksen alueelta, eniten Pohjois-Pohjanmaalta. Perinnebiotooppien ja luonnonlaidunten alkuraivauksen investointeja haettiin myös lähes joka ELY-keskuksen alueella, eniten Etelä-Savossa, Varsinais-Suomessa.

Tukikelpoisuustarkastelun läpäisseiden hakemusten joukosta valitaan ELY-keskuksissa parhaat hakemukset rahoitettavaksi käyttäen toimenpiteen valintakriteerien mukaista pisteytystä ja ottaen huomioon käytävissä oleva rahoitus. Valintakriteerien periaatteet on määritelty maaseutuohjelmassa ja yksilöity maa- ja metsätalousministeriön päätöksessä.

ELY-keskukset tekivät päätökset vuoden 2017 haun kohteista vuoden 2018 alussa. Valintakriteerien perusteella rahoitettavaksi (1,5 milj. euroa) tuli 28 kosteikkoinvestointia ja 26 perinnebiotooppien alkuraivauksen ja aitaamisen investointia. Hakemuksista tuli hyväksytyksi noin 60 %. Hyväksytyistä hakemuksista neljä oli rekisteröidyn yhdistyksen hakemuksia. Hyväksytyistä hakemuksista 12 kpl tullaan maksamaan kertakorvausmenettelyllä.

Uutta hakua ei avata enää rahoituskaudella 2014-2020. Asiasta tiedotettiin ministeriön tiedotteella

24.11.2017 sekä Maaseutuviraston joulukuun tuensaajille sähköpostilla säännöllisesti lähetettävässä viljelijä uutiskirjeessä. Vaikuttavuudeltaan hyväksi arvioituja investointihakemuksia saatiin ohjelmakauden ensimmäisinä vuosina niin runsaasti, että toimenpiteeseen varattu rahoitus ohjattiin käytettäväksi etupainotteisesti.

Ympäristökorvauksiin (M10) suunniteltu kokonaisrahoitus on 1 586 milj. euroa. Vuoden 2017 loppuun mennessä oli toimenpiteestä toteutunut maksuina 1 015 milj. euroa ja sidottu oli 1 527 milj. euroa. Toimenpiteen suunnitellusta kokonaisrahoituksesta 96 % oli vuoden 2017 lopussa jo sidottu.

Ympäristökorvausten (M10.1.) maksua haettiin päätukihaussa sähköisesti Vipu-palvelussa tai paperilla 15.6.2017 saakka. Syy ilmoitukset olivat auki 5.10. – 31.10.2016 välisen ajan.

Maaseutuvirasto aloitti vuoden 2017 ympäristökorvauksen ennakoiden maksamisen 16.11.2017. Tuolloin maksettiin ympäristösitoumuksen, ympäristösopimusten sekä vanhojen ohjelmakausien ympäristötuen erityistukisopimusten perusteella maksettavat korvaukset.

Ympäristösitoumuksista ja ympäristösopimuksista maksettiin 85 % korvausten määrästä. Ennakkomaksut olivat poikkeuksellisesti suurempia, koska komissio oli antanut hyväksyntänsä korotuksille haasteellisen kasvukauden ja maatalouden vaikean taloudellisen tilanteen vuoksi. Tukivuoden 2016 ympäristökorvauksen toinen erä maksettiin kesäkuussa 2017. Tukivuoden 2017 toisen erän tavoiteaikataulu on kesäkuu 2018. Vuonna 2017 lannoitusta ja kasvinsuojelua koskeviin ympäristötoimenpiteisiin kohdistui 104,9 milj. euroa. Kasvipeitteisyyttä ja erilaisia luonnonhoidollisia nurmia edistäviin toimenpiteisiin kohdistui yhteensä 80,3 milj. euroa. Luonnon monimuotoisuuden ylläpitoon käytettiin 38,8 milj. euroa ja lannan käytön tehostamista edistäviin toimenpiteisiin käytettiin 8 milj. euroa. Alkuperäisrotujen kasvattamiseen käytettiin 3,2 milj. euroa ja erilaisiin kosteikko- ja valumavesitoimenpiteisiin 7,1 milj. euroa. Toimenpiteet on lähtökohtaisesti suunniteltu monivaikutteisiksi.

Tavoitealat ovat ylittyneet vesienhoitoon ja maaperään kohdistuvista toimenpiteistä koostuvissa indikaattoreissa. Luonnon monimuotoisuuteen kohdistuvien toimien alaa kuvaavasta indikaattorista on toteutunut noin 68 %. (Taulukko 1)

Ympäristösitoumukseseen sitoutui vuonna 2015 viisivuotisin sitoumuksin noin 86 % aktiiviviljelijöistä, jotka hakivat suorien tukien perustukea. Vuonna 2016 sitoumuksia oli voimassa noin 44 000 kappaletta. Sitoumusten määrä väheni vuodesta 2015 noin 1 400 tilalla, kun samanaikaisesti perustukea hakeneiden tilojen määrä väheni noin 1 300 tilalla. Vuonna 2017 sitoumuksia oli voimassa noin 43 400 kappaletta. Sitoutuneiden määrä väheni siten noin 600:lla. Sitoutuneiden suhteellinen osuus perustukea hakeneista aktiiviviljelijöistä on kuitenkin vuonna 2017 pysynyt lähes entisellään.

Sitoumusala oli vuonna 2016 noin 2,08 milj. hehtaaria eli yli 90 % suorien tukien perustukea hakeneiden tilojen kasvulohkojen pinta-alasta. Sitoumusala väheni vuodesta 2015 noin 1 500 hehtaaria, kun samanaikaisesti perustukea hakeneiden ala väheni noin 9 400 hehtaaria. Vuonna 2017 sitoumusala väheni noin 7 700 hehtaaria ollen yhteensä noin 2,07 milj. hehtaaria. Vuoden 2017 sitoumusala voi vielä tarkentua ympäristösitoumuksen toisen erän maksamiseen mennessä.

Ympäristösitoumusten tavoiteala täyttyi jo ensimmäisenä sitoumusvuonna 2015, eikä uusia sitoumuksia ole sen jälkeen tehty. Sitoumusalan hallinnan muutoksissa, kuten sukupolvenvaihdoksissa, luopujan olemassa olevaa sitoumusta voidaan jatkaa tai se voidaan jakaa.

Ympäristösitoumusten myönnetty ala tilakohtaisessa toimessa on pysynyt lähes ennallaan

sitoumuskauden alusta lähtien peltoviljelykasvilla. Osin peltoviljelykasvien alaa siirtyi puutarhakasvien viljelyyn, sillä puutarhakasvien ala tilakohtaisessa toimenpiteessä kasvoi edellisestä vuodesta yli 5 500 hehtaarilla ja ensimmäiseen sitoumusvuoteen nähden yli 9 500 hehtaarilla. Puutarhakasvien alan kasvaminen monipuolistaa tilojen kasvivalikoimaa ja voi edistää viljelykiertoa.

Vuoden 2017 syksyn vaikeat korjuuolosuhteet ja peltojen märkyys ovat oletettavasti vaikuttaneet siihen, että peltojen talviaikaisen kasvipeitteisyyden toimenpiteessä on vuonna 2017 ollut aiempaa enemmän tiloja korkeimmissa peitteisyysprosenttiluokissa. Pinta-alan kasvua on tapahtunut myös valumavesien hallinnan, puutarhakasvien orgaanisen katteen käytön ja vaihtoehtoisen kasvinsuojelun toimenpiteissä sekä monimuotoisuuspeltojen toimenpiteessä. Lietelannan sijoittamisen toimenpide keskittyy entistä harvemmillä tiloilla, mutta levitysalassa ei ole vuonna 2017 tapahtunut merkittävää muutosta.

Ravinteiden ja orgaanisten aineiden kierrättämisen toimenpiteen alentuneet pinta-alat voivat liittyä koko kasvukauden sateisuuden aiheuttamiin viljelytekniisiin haasteisiin. Suojavyöhykenurmien pinta-ala vähenee, kun uusia aloja ei ole voinut ilmoittaa ja aiemmin ilmoitettuja jää pois mm. valvonnan havaintojen ja tilamäärän vähenemisen myötä. Pinta-alan vähenemistä on tapahtunut myös monivuotisissa ympäristönhoitonurmista, viherlannoitusnurmista ja kerääjäkasveissa. Luonnonhoitopeltonurmien määrä on vähentynyt lähes 7 500 hehtaaria edellisestä vuodesta. Vähenemä on yli kaksi kertaa suurempi kuin edellisenä vuonna.

Lohkokohtaisissa toimissa voidaan havaita vuoden 2016 pinta-aloissa ohjelmamuutoksella tehtyjen tilakohtaisten enimmäispinta-alarajausten toimenpidealoja vähentävä vaikutus. Vuoteen 2017 ei sen sijaan kohdistunut uusia hallinnollisia rajoituksia toimenpiteiden toteuttamiselle. (Taulukko 2)

Maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoidosta sopimusmäärä kasvoi vuodesta 2016 vuoteen 2017 yhteensä 205 sopimuksella ja ala yli 2 200 hehtaarilla. Sopimuksia oli vuonna 2017 voimassa 2 271 tilalla yhteensä 3 050 ja ne koskivat yhteensä noin 31 400 hehtaaria (tavoiteala 42 000 ha). Sopimusalaista noin 37 % on arvokkaaksi perinnebiotoopiksi luokiteltua, 46 % muita perinnebiotooppeja ja 17 % muita kuten luonnonlaitumia, metsäsaarekkeita ja reunavyöhykkeitä.

Kosteikon hoidon sopimusmäärä kasvoi 28 sopimuksella, 61 hehtaarilla vuodesta 2016. Kosteikkosopimuksia oli vuonna 2017 voimassa 274 kappaletta ja ne koskivat yhteensä 903 hehtaaria (tavoiteala 1 100 ha).

Kurki-, hanhi-, ja joutsenpeltojen sopimus ei ole ollut haettavana vuosina 2016 ja 2017, sillä jo vuoden 2015 haku ylitti asetetun tavoitealan. Vuonna 2015 haettujen sopimusten sopimuskausi eli toimenpiteen toteutus tiloilla alkoi kuitenkin tässä sopimustyyppissä vasta vuonna 2016. Kurki-, hanhi- ja joutsenpelto sopimuksia oli voimassa vuonna 2017 yhteensä 51 kappaletta kokonaisalaltaan 854 hehtaaria (tavoiteala 800 ha).

Pinta-alaperusteisiin ympäristösopimuksiin myönnettiin vuonna 2017 yhteensä noin 16,5 milj. euroa. (Taulukko 3)

Alkuperäisrotusopimuksia tehtiin vuonna 2015 yhteensä 806 kappaletta. Vuonna 2016 määrä kasvoi 905 sopimukseen. Vuonna 2017 ei voinut tehdä kokonaan uusia sopimuksia, jolloin sopimusmäärä laski 904 sopimukseen. Eläinyksikkömäärä kuitenkin kasvoi vuoden 2016 yhteensä 8 000 eläinyksiköstä 8 300 eläinyksikköön vuonna 2017 (tavoitemäärä 7 000 eläinyksikköä), sillä sopimuseläinten määrää sai lisätä vielä toisena ja kolmantena sopimusvuonna. Vuonna 2017 alkuperäisrotusopimuksia oli yhteensä 706 tilalla. Usealla tilalla oli siten enemmän kuin yksi sopimus. Alkuperäisrotujen kasvattamisen ympäristösopimuksia maksettiin vuonna 2016 noin 2,5 milj. euroa ja vuonna 2017 yhteensä 3,2 milj.

euroa. Sopimuseläinten määrä kasvoi vuonna 2017 kaikissa roduissa lukuun ottamatta länsisuomen karjaa ja maatiaiskanoja. Sopimusten piirissä on eniten suomenlampaita. (Taulukko 4)

Erityistukisopimuksia kaikilta aiemmilta ohjelmakausilta oli voimassa vuonna 2017 yhteensä 670 sopimusta. Sopimukset olivat pääasiassa 10- tai 20-vuotisia sopimuksia suojavyöhykkeistä sekä kosteikkojen tai luonnon monimuotoisuuden hoidosta. Sopimukset koskivat noin 2 900 hehtaaria ja niistä maksettiin vuonna 2017 yhteensä noin 0,9 milj. euroa. Ohjelmakauden 2000-2006 kymmenvuotisia erityistukisopimuksia ei vuonna 2017 enää ollut voimassa. (Taulukko 5)

Alatoimenpiteen 10.2 uusia viisivuotisia alkuperäiskasvien ylläpito -sopimuksia haettiin vuonna 2017 yhteensä 4 kpl. Vuonna 2016 ei alkanut uusia sopimuksia. Vuonna 2017 maksettiin voimassa olevasta 10 sopimuksesta yhteensä 9 sopimuksesta. Maaseutuvirasto maksoi vuosina 2015 ja 2017 alkaneille sopimuksille vuoden 2017 korvauksen yhdessä erässä marraskuun puolivälissä 2017.

Alkuperäiskasvien varmuuskokoelman ja alkuperäiseläinten perimän säilytys -toimenpiteissä on molemmissa voimassa yksi sopimus. Alkuperäiskasvien varmuuskokoelmat sopimuksen toisesta sopimusvuodesta maksettiin vuoden 2017 joulukuussa ja alkuperäiseläinten perimän säilytys -sopimuksesta maksetaan loppukeväältä 2018. Sopimuksista maksetaan viisivuotisen sopimuskauden aikana toteutuman mukaan kuitenkin enintään 30 000 euroa sopimusvuotta kohti alkuperäiskasvien varmuuskokoelmat -toimenpiteessä ja 60 000 euroa sopimusvuotta kohti alkuperäisrotujen perimän säilytys -toimenpiteessä.

Alatoimenpiteestä 10.2 maksettiin vuonna 2017 yhteensä noin 64 000 euroa. Tästä suurin osa kohdistui alkuperäiskasvien varmuuskokoelmiin.

Luonnonmukaisen tuotannon (M11) toteutusalan tavoitteeksi on asetettu 355 000 hehtaaria. Toimenpiteen suunniteltu kokonaisrahoitus on 326 milj. euroa. Vuoden 2017 loppuun mennessä toimenpiteestä oli toteutunut maksuina 151,5 milj. euroa ja sidottu oli 281,5 milj. euroa. Vuonna 2017 luonnonmukaisen tuotannon (M11) sitomusala oli 235 925 hehtaaria (66 % tavoitteesta).

Luomusitoumuksia haettiin paperilla päätukihaun yhteydessä 15.6.2017 mennessä. Samalla haettiin maksua vuosina 2015 ja 2016 alkaneille viisivuotisille sitoumuksille. Sitoutuminen edellyttää kuulumista luonnonmukaisen tuotannon valvontajärjestelmään. Sitoumukset koskevat pääsääntöisesti koko tilaa. Sitoumuksen tekeminen vain osalle tilan alasta on mahdollista, jos kyseessä on avomaavihannesten viljely. Sitoumukset koskevat sekä siirtymävaiheessa että luonnonmukaisessa tuotannossa olevaa alaa.

Korvauksen ensimmäinen erä maksettiin 5.10. alkaen. Ensimmäisenä eränä maksettiin 85 % luonnonmukaisen tuotannon korvauksesta (kasvintuotanto). Toinen erä maksetaan keväällä arviolta toukokuussa 2018, kun tiedot edellisen vuoden kotieläinmääristä on saatu. Toisessa erässä maksetaan kotieläinten perusteella määräytyvät luonnonmukaisen kotieläintuotannon korvaus sekä loppuosa luonnonmukaisen tuotannon korvauksesta.

Luonnonmukaisen tuotannon toimenpiteestä maksettiin kalenterivuonna 2017 yhteensä noin 47,3 milj. euroa. Summaan sisältyi tukivuoden 2016 maksuja noin 9,92 miljoonaa euroa, joka koostui luonnonmukaisen tuotannon korvauksen loppumaksusta ja kotieläintuotannon korvauksesta.

Luonnonmukaisen tuotannon osuus maatalousmaasta oli Suomessa Elintarviketurvallisuusviraston (Evira) tilastojen mukaan 11,4 % vuonna 2017 (259 451 ha, josta siirtymävaiheessa noin 42 000 ha). Luonnonmukaisen tuotannon valvontajärjestelmässä oleva kokonaisala kasvoi 8 % vuoteen 2016 verrattuna. Luonnonmukaisen tuotannon peltoalasta noin puolet oli nurmea (yli 130 000 ha). Yleisin vilja

on kaura, jota viljeltiin vuonna 2017 yli 30 000 hehtaarin alalla.

Suurin osa luonnonmukaisesti tuotetusta alasta on maaseutuohjelman luonnonmukaisen tuotannon korvausten sitoumusten piirissä. Vuonna 2017 maksettiin luonnonmukaisen tuotannon korvausta 235 925 hehtaarille, 4 236 tuensaajalle. Tähän sisältyy 681 hehtaaria avomaavihannesten viljelyalaa, josta maksettiin avomaavihannesten viljelyä koskeva korkeampi korvaus 194 tuensaajalle. Luonnonmukaisen tuotannon pinta-ala kasvoi noin 21 300 hehtaaria ja tilalukumäärä yli kahdellasadalla tilalla edellisvuodesta. Luonnonmukaisen tuotannon korvauksen maksettu ala kasvoi edellisestä vuodesta siten noin 9,8 %. Luonnonmukaisen tuotannon korvauksen sitoumuksiin voi lisäksi sisältyä eräitä pinta-aloja, jotka eivät oikeuta korvaukseen luonnonmukaisesta tuotannosta, esimerkiksi suojavyöhykealat.

Luonnonmukaisen kotieläintuotannon sitoumuksen tehneitä tuensaajia oli 914. Verrattuna edellisen vuoteen sitoutuneiden määrä lisääntyi noin kuudellakymmenellä.

Luomutilojen keskipinta-ala jatkaa kasvuaan. Luonnonmukaista kotieläintuotantoa koskevia sitoumuksia tehneet tilat ovat keskipinta-alalta noin 89 hehtaaria, kasvinviljelytilojen sitoumuksen keskikoon ollessa noin 56 hehtaaria. Avomaavihanneksista maksettu viljelyala oli tätä tuotantoa harjoittavilla tiloilla keskimäärin 3,5 hehtaaria. Luonnonmukaisesti tuotettujen tilojen keskipinta-ala on siten suurempi kuin kaikkien tuotantosuuntien tilojen keskipinta-ala, joka oli 47 hehtaaria vuonna 2017.

Luonnonmukaisesti tuotettujen tuotteiden markkinat ovat jatkaneet kasvuaan. Tämän yhdessä tavanomaisen tuotannon heikon kannattavuuden kanssa odotetaan edistävän luonnonmukaisesti tuotetun pinta-alan kasvua edelleen. Luonnonmukaisen tuotannon koulutuksen ja neuvonnan rooli on merkittävä uusien tuottajien luonnonmukaiseen tuotantoon sitoutumiselle. Päätös luomutuottajaksi siirtymiseen kypsyy tiloilla vähitellen ja käydyn luomukoulutuksen ja luomutuottajaksi siirtymisen välillä vierähtää usein useampi vuosi.

Luonnonhaittakorvausten (M13) suunniteltu kokonaisrahoitus on yhteensä 3 670,3 milj. euroa, josta 1 810 milj. euroa on EU-osarahoitteista osuutta ja 1 860,3 on kokonaan kansallisesti rahoitettavaa osuutta. Vuoden 2017 loppuun mennessä toimenpiteestä oli toteutunut maksuina yhteensä 2 014 milj. euroa, josta EU-osarahoitteinen osuus oli 1 102 milj. euroa ja kokonaan kansallinen osuus oli 912 milj. euroa. Toteutusalan tavoitteeksi on asetettu 2,1 milj. ha.

Luonnonhaittakorvauksin toteutusala vuoden 2017 lopussa oli 2,17 milj. ha ja korvauksia sai 48 276 tilaa. Ala, jolle korvausta maksettiin, oli C-alueella (M13.1) 1 151 121 ha ja AB-alueella (M13.2) 1 022 759 ha.

Luonnonhaittakorvauksissa on käytössä tuen asteittainen alenema (degressio), kun tilakoko ylittää raja-arvon. C-alueella 806 tilaa täytti ensimmäisen degressiorajan (tilakoko 150-300 ha) ja vastaavasti AB-alueella 1 116 tilaa. Seuraavan degressiorajan (tilakoko yli 300 ha) täytti C-alueella 77 tilaa ja AB-alueella 138 tilaa. Tilakoot ovat kasvaneet ja degressiorajat tulevat vastaan aiempaa useammalla tilalla.

Maaseutuvirasto maksoi luonnonhaittakorvausten ensimmäisen erän viljelijöille 5.10. alkaen vuonna 2017. Viljelijät saivat maksuja tileilleen sitä mukaa, kun kunnat hyväksyivät maksuaineistoja. Luonnonhaittakorvauksen ensimmäisessä erässä maksettiin 85 % korvauksesta. Luonnonhaittakorvauksen lopullinen erä 15 % maksettiin 23.11. alkaen.

Kesäkuussa 2017 maksettiin edellisen tukivuoden 2016 luonnonhaittakorvauksen kotieläinkorotus.

Vuonna 2016 otettiin käyttöön rajoitus, jolla rajoitettiin luonnonhaittakorvauksiin hyväksyttävää

tukikelpoista alaa hyväksymällä vain 25 % tilan kokonaispeltoalan uusista suojavyöhykkeistä luonnonhaittakorvauskelpoisiksi.

Yhteistyötoimenpiteen (M16) alatoimenpiteistä prioriteetille 4 vaikuttavat ensisijaisesti 16.1 (Tuki toimijaryhmien perustamiseen ja toimimiseen (EIP)), 16.2 (Tuki pilottihankkeisiin sekä uusien tuotteiden, käytäntöjen, menetelmien ja tekniikoiden kehittämiseen) ja 16.5.(Tuki yhteisiin toimiin ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi ja siihen sopeutumiseksi sekä tuki ympäristöhankkeita ja nykyisiä ympäristökäytäntöjä koskeviin yhteisiin lähestymistapoihin).

Toimenpiteen M16 suunniteltu kokonaisrahoitus prioriteetille 4 on 15 milj. euroa. Vuoden 2017 loppuun mennessä toimenpiteestä oli prioriteetilta 4 toteutunut maksuina 785 060 euroa ja sidottu oli 6,5 milj. euroa. Prioriteetin 4 mukaisia hankkeita oli hyväksytty n. 30 kpl. Hankkeita ei ollut päättynyt vuoden 2017 loppuun mennessä. Esitetyt tavoitteet ja toteuma kuvaavat ELY-keskusten hyväksymiä hankkeita. Leader-ryhmien hankkeiden toteuma vuoden 2017 lopussa kuvataan kohdealan 6B kohdalla. Yhteistyötoimenpiteen (M16) toimeenpanon etenemistä kuvataan tarkemmin luvussa 3.a.

Prioriteettiin 4 vaikuttavat toissijaisesti investoinnit fyysiseen omaisuuteen (M04), maaseudun palvelujen ja kylien kehittäminen (M07), luonnonmukainen tuotanto (M11), eläinten hyvinvointi (M14), yhteistyö (M16) ja Leader (M19) (maksettu yhteensä n. 490 milj. euroa). Investoinnit jaloittelutarhoihin ja lannan säilytykseen, käsittelyyn ja käyttöön sekä salaojitukseen ja säätösalaojitukseen vähentävät maataloudesta aiheutuvaa vesistökuormitusta ja parantavan maan kasvukuntoa. Luonnonmukainen tuotanto vähentää vesistökuormitusta synteettisten kemiallisten lannoitteiden ja kasvinsuojeluaineiden käyttökiellon vuoksi ja parantaa maan kasvukuntoa orgaanisten lannoitusaineiden käytön vaikutuksesta. Eläinten hyvinvointia lisäävällä laidunnuksella saadaan aikaan myönteisiä vaikutuksia maisemaan ja luonnon monimuotoisuuteen. Yhteistyötoimenpiteen avulla on mahdollista toteuttaa pilottihankkeita. Yhteisöllisesti, paikallisesti toteuttavat ympäristön tilaa parantavat toimet vaikuttavat positiivisesti luonnon monimuotoisuuteen, vesien tilaan ja maaperän kasvukuntoon.

Kohdeala 5A: Maatalouden vedenkäytön tehostaminen

Kohdealalle 5A ei ole maaseutuohjelmassa otettu käyttöön ensisijaisesti vaikuttavia toimenpiteitä.

Kohdealaan 5A vaikuttavat toissijaisesti koulutus ja tiedonvälitys (M01) ja yhteistyö (M16) (maksettu yhteensä 20,6 milj. euroa).

Kohdeala 5B: Maatalouden ja elintarvikejalostuksen energiatehokkuuden lisääminen

Energiatehokkuuden lisäämiseen vaikutetaan ensisijaisesti koulutuksella ja tiedonvälityksellä (M01), neuvonnalla (M02) ja yhteistyöllä (M16). Vaikutuksia voidaan saada aikaan tukemalla koulutusta ja neuvontaa, joissa pyritään energian säästöön ja energiatehokkuuden parantamiseen. Yhteistyön kautta voidaan kehittää uusien energiatehokkaampia menetelmiä ja tekniikoita maataloudessa.

Kohdealan 5B suunniteltu kokonaisrahoitus on 12 milj. euroa. Vuoden 2017 loppuun mennessä kohdealalta 5B oli toteutunut maksuja yhteensä 643 678 euroa (5,4 %) ja sidottu oli 2,3 milj. euroa (18,9 %).

Koulutuksen ja tiedonvälityksen (M01) suunniteltu kokonaisrahoitus kohdealalle 5B on 3 milj. euroa ja tavoitteeksi on asetettu, että kohdealan 5B mukaisissa hankkeissa koulutetaan 800 hlö.

Toimenpiteestä oli kohdealalta 5B toteutunut maksuina 164 230 euroa ja sidottu oli n. 348 000 euroa.

Hankkeita ei ollut päättynyt vuoden 2017 loppuun mennessä. Hyväksytyjä hankkeita oli 2 kpl. Toimenpide M01 ei ole edennyt tavoitteen mukaisesti kohdealalla 5B.

Esitetyt tavoitteet ja toteuma kuvaavat ELY-keskusten hyväksymiä hankkeita. Leader-ryhmien hankkeiden toteuma vuoden 2017 lopussa kuvataan kohdealan 6B kohdalla.

Neuvonnan (M02) tavoite kohdealalla 5B on 2 000 neuvontaa saaneita tuensaajia. Neuvontaan suunniteltu kokonaisrahoitus kohdealalle 5B on 2 milj. euroa. Kohdealan 5B mukaisiin asioihin oli neuvontaa saanut 370 tilaa. Vuoden 2017 loppuun mennessä toimenpiteestä oli toteutunut maksuina 248 913 euroa. Neuvonnan (M02) toimeenpanon etenemistä kuvataan tarkemmin luvussa 3.a.

Yhteistyötoimenpiteen (M16) alatoimenpiteistä kohdealalle 5B vaikuttavat ensisijaisesti 16.1. (Tuki toimijaryhmien perustamiseen ja toimimiseen (EIP)) ja 16.2. (Tuki pilottihankkeisiin sekä uusien tuotteiden, käytäntöjen, menetelmien ja tekniikoiden kehittämiseen).

Toimenpiteen M16 suunniteltu kokonaisrahoitus kohdealalle 5B on 7 milj. euroa. Vuoden 2017 loppuun mennessä toimenpiteestä oli toteutunut maksuina 230 535 euroa. Sidottu oli 1,7 milj. euroa. Toimenpiteestä oli kohdealalta 5B hyväksyty 9 hanketta. Hankkeita ei ollut päättynyt vuoden 2017 loppuun mennessä. Esitetyt tavoitteet ja toteuma kuvaavat ELY-keskusten hyväksymiä hankkeita. Leader-ryhmien hankkeiden toteuma vuoden 2017 lopussa kuvataan kohdealan 6B kohdalla. Yhteistyötoimenpiteen (M16) toimeenpanon etenemistä kuvataan tarkemmin luvussa 3.a.

Kohdealaan 5B vaikuttavat toissijaisesti investoinnit fyysiseen omaisuuteen (M04), yhteistyö (M16) ja Leader (M19) (maksettu yhteensä 172 milj. euroa). Vaikutuksia voidaan saada aikaan tukemalla investointeja, joissa pyritään energian säästöön ja energiatehokkuuden parantamiseen. Leader-toimenpiteillä voidaan kehittää toimintaa monipuolisesti paikallisella tasolla.

Kohdeala 5C: Uusiutuvien energialähteiden sekä biotalouteen tarkoitettujen sivutuotteiden, jätteiden, jäännösten ja muiden kuin elintarvikkeiksi tarkoitettujen raaka-aineiden tarjonnan ja käytön helpottaminen

Uusiutuvan energian tuotantoa ja käyttöä sekä materiaalitehokkuutta edistetään ensisijaisesti koulutuksella ja tiedonvälityksellä (M01), neuvonnalla (M02), investoinneilla fyysiseen omaisuuteen (M04) ja yhteistyöllä (M16). Vaikutuksia voidaan saada aikaan tukemalla maatilojen investointeja, joissa pyritään uusiutuvien luonnonvarojen ja kierrätettävien materiaalien tarkoituksenmukaiseen käyttöön, raaka-aineiden tehokkaaseen hyödyntämiseen sekä läpi tuotantoprosessin ulottuvaan resurssien kestävään ja samalla taloudellisesti kannattavaan käyttöön. Yhteistyön kautta voidaan kehittää hajautetun energian tuotantoa, resurssitehokkuutta ja kehittää uusia toimintamalleja. Näillä toimenpiteillä on mahdollista edistää uusiutuvan energian ja energian tuotantoon suunnattujen raaka-aineiden tuotantoa ja käyttöä sekä jätteiden ja tuotannon sivuvirtojen käyttöön perustuvia uusia elinkeinomahdollisuuksia maaseudulla.

Kohdealan 5C suunniteltu kokonaisrahoitus on 67,4 milj. euroa, josta kokonaan kansallista rahoitusta on 23,9 milj. euroa. Vuoden 2017 loppuun mennessä kohdealalta 5C oli toteutunut maksuina yhteensä 6,7 milj. euroa, josta 54 979 euroa oli kokonaan kansallista osuutta. Sidottu oli 21,4 milj. euroa, josta kokonaan kansallinen osuus oli 446 052 euroa.

Kohdealan 5C tavoitteeksi on asetettu, että maatilainvestointeihin (M04.1) tukea saaneiden tilojen lukumäärä on ohjelmakauden lopussa 455 kpl. Toimenpiteessä M04.1 oli vuoden 2016 loppuun mennessä päättynyt yhteensä 124 hanketta (27,3 % tavoitteesta).

Koulutuksen ja tiedonvälityksen (M01) suunniteltu kokonaisrahoitus kohdealalle 5C on 0,6 milj. euroa ja tavoitteeksi on asetettu, että kohdealan 5C mukaisissa hankkeissa koulutetaan 240 hlö.

Toimenpiteestä oli kohdealalta 5C toteutunut maksuina 718 894 euroa ja sidottu oli 2,8 milj. euroa. Hankkeita ei ollut päättynyt vuoden 2017 loppuun mennessä. Hyväksytyjä hankkeita oli 12 kpl. Hyväksytyihin hankkeisiin oli sidottu rahoitus enemmän (175 %), kuin koko ohjelmakaudelle oli suunniteltu.

Esitetyt tavoitteet ja toteuma kuvaavat ELY-keskusten hyväksymiä hankkeita. Leader-ryhmien hankkeiden toteuma vuoden 2017 lopussa kuvataan kohdealan 6B kohdalla.

Neuvonnan (M02) tavoite kohdealalla 5C on 2 000 neuvontaa saaneita tuensaajia. Julkista rahoitusta kohdealalle 5C on toimenpiteeseen M02 kohdistettu 2 milj. euroa. Kohdealan 5C mukaisiin asioihin oli neuvontaa saanut 846 tilaa. Vuoden 2017 loppuun mennessä toimenpiteestä oli toteutunut maksuina 289 295 euroa. Neuvonnan (M02) toimeenpanon etenemistä kuvataan tarkemmin luvussa 3.a.

Maatalousinvestointeihin (M04.1) suunniteltu kokonaisrahoitus kohdealalle 5C on yhteensä 56,8 milj. euroa, josta kokonaan kansallisen rahoituksen osuus on 23,9 milj. euroa. Vuoden 2017 loppuun mennessä maatalousinvestoinneista oli toteutunut maksuina kohdealalta 5C 4,9 milj. euroa (9 %) ja sidottu oli 14,2 milj. euroa (25 %). EU-osarahoitteisesta osuudesta oli toteutunut maksuina 4,9 milj. euroa ja sidottu oli 14,1 milj. euroa ja vastaavasti kokonaan kansallisesta osuudesta 54 979 euroa ja 106 000 euroa.

Kohdealan 5C investointikohteista suurin osa kohdentui uusiutuvaa energiaa hyödyntävien, tilakohtaisten lämpökeskusten rakentamiseen ja lannan käsittelyyn ja käyttöön liittyviin hankkeisiin. Kustannuksiltaan etenkin ympäristön tilan parantamiseen kohdistuvat hankkeet ovat huomattavasti pienempiä kuin suuret kotieläin- ja kasvihuoneinvestoinnit.

Kohdealalle 5C kohdistuvien investointitoimenpiteiden osalta voidaan pitää todennäköisenä, että asetetut tavoitteet hankemäärille tullaan saavuttamaan, sillä hankkeita on toteutettu ja käynnissä tavoitteiden mukaisesti. Yksittäiset hankkeet ovat kuitenkin olleet pieniä, joten toimenpiteeseen kohdenneet varat eivät todennäköisesti tule kokonaan sidotuiksi. Toisaalta ensisijaisilta vaikutuksiltaan kohdealaan 2A kohdentuvat investoinnit toteuttavat toissijaisina vaikutuksina myös kohdealaa 5C, joten ohjelmakauden edetessä on tarkoituksenmukaista kohdentaa näitä varoja sitä kautta käytettäväksi.

Yhteistyötoimenpiteen (M16) alatoimenpiteistä kohdealalle 5B vaikuttavat ensisijaisesti 16.1. (Tuki toimijaryhmien perustamiseen ja toimimiseen (EIP)), 16.2. (Tuki pilottihankkeisiin sekä uusien tuotteiden, käytäntöjen, menetelmien ja tekniikoiden kehittämiseen) 16.5. (Tuki yhteisiin toimiin ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi ja siihen sopeutumiseksi sekä tuki ympäristöhankkeita ja nykyisiä ympäristökäytäntöjä koskeviin yhteisiin lähestymistapoihin).

Toimenpiteen M16 suunniteltu kokonaisrahoitus kohdealalle 5C on 7 milj. euroa. Vuoden 2017 loppuun mennessä toimenpiteestä oli toteutunut maksuina 783 266 euroa ja sidottu oli 4,1 milj. euroa. Toimenpiteestä oli kohdealalta 5C hyväksytty n. 20 hanketta. Hankkeista 2 oli päättynyt vuoden 2017 loppuun mennessä. Esitetyt tavoitteet ja toteuma kuvaavat ELY-keskusten hyväksymiä hankkeita. Leader-ryhmien hankkeiden toteuma vuoden 2017 lopussa kuvataan kohdealan 6B kohdalla. Yhteistyötoimenpiteen (M16) toimeenpanon etenemistä kuvataan tarkemmin luvussa 3.a.

Kohdealaan 5 C vaikuttavat toissijaisesti tila- ja yritystoiminnan kehittäminen (M06), maaseudun palvelujen ja kylien kehittäminen (M07), yhteistyö (M16) ja Leader (M19) (maksettu yhteensä 96,4 milj. euroa). Toimenpiteillä voidaan edistää yrittäjyyttä, kehittämistoimia, innovaatioita sekä yritysten

investointeja. Leader-toimenpiteillä voidaan kehittää toimintaa paikallisella tasolla.

Kohdeala 5D: Maatalouden kasvihuonekaasu- ja ammoniakkipäästöjen vähentäminen

Maatalouden kasvihuonekaasu- ja ammoniakkipäästöjen vähentämiseen vaikutetaan ensisijaisesti koulutuksella ja tiedonvälityksellä (M01), neuvonnalla (M02), investoinneilla fyysiseen omaisuuteen (M04) ja yhteistyöllä (M16). Koulutuksen ja neuvonnan avulla voidaan vaikuttaa toimijoiden valintoihin siten, että kasvihuonekaasupäästöjä voidaan saada vähennettyä. Rakennus- ja laiteinvestointien avulla voidaan vähentää maataloudesta aiheutuvia kasvihuonekaasu- ja ammoniakkipäästöjä. Yhteistyön kautta voidaan saada aikaan uusia menetelmiä ja teknologioita kasvihuonekaasu- ja ammoniakkipäästöjen vähentämiseksi ja ilmastonmuutokseen sopeutumiseksi.

Kohdealan 5D suunniteltu kokonaisrahoitus on yhteensä 63,9 milj. euroa, josta kokonaan kansallinen osuus on 23,9 milj. euroa. Vuoden 2017 loppuun mennessä kohdealalta 5D oli toteutunut maksuina yhteensä 3 milj. euroa ja sidottu oli 6,5 milj. euroa, joista kokonaan kansalliset osuudet olivat 401 097 euroa ja 446 052 euroa.

Kohdealan 5D tavoitteeksi on asetettu, että kasvihuonekaasujen ja ammoniakkipäästöjen vähentämiseen tähtääviin maatilainvestointeihin (M04.1) tukea saaneiden tilojen eläinyksiköiden osuus kaikista eläinyksiköistä on ohjelmakauden lopussa 10,77 %. Investointien määrä tavoitteeksi on asetettu 455 kpl. Vuoden 2017 loppuun mennessä oli 143 hanketta päättynyt (31,4 % tavoitteesta) ja kohdealan 5D mukaisten investointien eläinyksiköiden osuus oli 0,76 %.

Koulutuksen ja tiedonvälityksen (M01) suunniteltu kokonaisrahoitus kohdealalle 5D on 0,6 milj. euroa ja tavoitteeksi on asetettu, että kohdealan 5D mukaisissa hankkeissa koulutetaan 240 hlö.

Toimenpiteestä oli kohdealalta 5D toteutunut maksuina 155 626 euroa ja sidottu oli 550 000 euroa. Hankkeita ei ollut päättynyt vuoden 2017 loppuun mennessä. Hyväksytyjä hankkeita oli 2 kpl. Toimenpide M01 ei ole edennyt tavoitteiden mukaisesti kohdealalla 5D.

Esitetyt tavoitteet ja toteuma kuvaavat ELY-keskusten hyväksymiä hankkeita. Leader-ryhmien hankkeiden toteuma vuoden 2017 lopussa kuvataan kohdealan 6B kohdalla.

Neuvonnan (M02) tavoite kohdealalla 5D on 2 000 neuvontaa saaneita tuensaajia. Neuvonnan suunniteltu kokonaisrahoitus kohdealalle 5D on 2 milj. euroa. Kohdealan 5D mukaisiin asioihin oli neuvontaa saanut 8 tilaa. Vuoden 2017 loppuun mennessä toimenpiteestä oli toteutunut maksuina 2 253 euroa. Neuvonnan (M02) toimeenpanon etenemistä kuvataan tarkemmin luvussa 3.a.

Maatalousinvestointeihin (M04.1) suunniteltu kokonaisrahoitus kohdealalle 5D on yhteensä 56,8 milj. euroa, josta 23,9 on kokonaan kansallista rahoitusta. Vuoden 2017 loppuun mennessä maatalousinvestoinneista oli toteutunut maksuina kohdealalta 5D 2,8 milj. euroa (4,9 %) ja sidottu oli 6,2 milj. euroa (10,9 %). EU-osarahoitteisesta osuudesta oli toteutunut maksuina 2,4 milj. euroa ja sidottu oli 5,4 milj. euroa ja vastaavasti kokonaan kansallisesta osuudesta 401 097 euroa ja 750 000 euroa.

Kohdealalle 5D kohdistuvien investointitoimenpiteiden osalta voidaan pitää todennäköisenä, että asetetut tavoitteet hankemäärien osalta tullaan saavuttamaan, sillä hankkeita on toteutettu ja käynnissä tavoitteiden mukaisesti. Hankkeet ovat kuitenkin olleet pieniä, joten toimenpiteeseen kohdennetut varat eivät todennäköisesti tule kokonaan sidotuiksi. Toisaalta ensisijaisilta vaikutuksiltaan kohdealaan 2A kohdentuvat investoinnit toteuttavat toissijaisina vaikutuksina myös kohdealaa 5D, joten ohjelmakauden

edetessä on tarkoituksenmukaista kohdentaa näitä varoja sitä kautta käytettäväksi.

Yhteistyötoimenpiteen (M16) alatoimenpiteistä kohdealalle 5D vaikuttavat ensisijaisesti 16.1. (Tuki toimijaryhmien perustamiseen ja toimimiseen (EIP)), 16.2. (Tuki pilottihankkeisiin sekä uusien tuotteiden, käytäntöjen, menetelmien ja tekniikoiden kehittämiseen) 16.5. (Tuki yhteisiin toimiin ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi ja siihen sopeutumiseksi sekä tuki ympäristöhankkeita ja nykyisiä ympäristökäytäntöjä koskeviin yhteisiin lähestymistapoihin).

Toimenpiteeseen M16 suunniteltu kokonaisrahoitus kohdealalle 5D on 3,5 milj. euroa. Vuoden 2017 loppuun mennessä toimenpiteestä oli toteutunut maksuina 21 940 euroa. Sidottu oli 100 280 euroa. Toimenpiteestä oli kohdealalta 5D hyväksytty yksi hanke ja se oli edelleen käynnissä. Esitetyt tavoitteet ja toteuma kuvaavat ELY-keskusten hyväksymiä hankkeita. Leader-ryhmien hankkeiden toteuma vuoden 2017 lopussa kuvataan kohdealan 6B kohdalla. Yhteistyötoimenpiteen (M16) toimeenpanon etenemistä kuvataan tarkemmin luvussa 3.a.

Kohdealaan 5D vaikuttavat toissijaisesti ympäristökorvaukset (M10), luonnonmukainen tuotanto (M11) ja yhteistyö (M16) (maksettu yhteensä n. 1 166 milj. euroa). Ympäristökorvaukseen sisältyvillä toimilla on merkittävä toissijainen vaikutus kohdealueeseen. Vaikka esim. kasvipeitteisyyden keskeisimmät vaikutukset kohdistuvat valumavesien hallintaan, voidaan sillä ehkäistä myös ilmastonmuutosta vähentämällä hiilidioksidipäästöjä ja esim. lietelannan sijoittamisen toimenpiteellä vähennetään maatalouden ammoniakkipäästöjä. Luonnonmukaisella tuotannolla voidaan ehkäistä ilmastonmuutosta ja vaikuttaa siihen sopeutumiseen.

Kohdeala 5E: Hiilen sitomisen ja talteenoton edistäminen maa- ja metsätaloudessa

Maaperän hiilen säilyttämiseen ja sitomiseen vaikutetaan ensisijaisesti koulutuksella ja tiedonvälityksellä (M01), neuvonnalla (M02) ja yhteistyöllä (M16). Koulutuksen ja neuvonnan avulla voidaan lisätä toimijoiden tietoisuutta. Yhteistyön kautta voidaan saada aikaan uusia menetelmiä ja teknologioita.

Kohdealan 5E suunniteltu kokonaisrahoitus on 7,1 milj. euroa. Vuoden 2017 loppuun mennessä kohdealalta 5E oli toteutunut maksuina yhteensä 83 635 euroa (1,2 %) ja sidottu oli 557 403 (7,9 %).

Koulutuksen ja tiedonvälityksen (M01) suunniteltu kokonaisrahoitus kohdealalle 5E on 0,6 milj. euroa ja tavoitteeksi on asetettu, että kohdealan 5E mukaisissa hankkeissa koulutetaan 240 hlö.

Vuoden 2017 loppuun mennessä toimenpiteestä ei ollut toteutunut maksuina yhtään. Sidottu oli 195 000 euroa. Hankkeita ei ollut päättynyt vuoden 2017 loppuun mennessä. Hyväksytyjä hankkeita oli 1 kpl. Toimenpide M01 ei ole edennyt tavoitteiden mukaisesti kohdealalla 5E.

Esitetyt tavoitteet ja toteuma kuvaavat ELY-keskusten hyväksymiä hankkeita. Leader-ryhmien hankkeiden toteuma vuoden 2017 lopussa kuvataan kohdealan 6B kohdalla.

Neuvonnan (M02) tavoite kohdealalla 5E on 2 000 neuvontaa saaneita tuensaajia. Neuvonnan suunniteltu kokonaisrahoitus kohdealalle 5E on 2 milj. euroa. Kohdealan 5D mukaisiin asioihin oli neuvontaa saanut 287 tilaa. Vuoden 2017 loppuun mennessä toimenpiteestä oli toteutunut maksuina 83 635 euroa. Neuvonnan toimeenpanon etenemistä kuvataan tarkemmin luvussa 3.a.

Yhteistyötoimenpiteen (M16) alatoimenpiteistä kohdealalle 5E vaikuttavat ensisijaisesti 16.1. (Tuki toimijaryhmien perustamiseen ja toimimiseen (EIP)), 16.2. (Tuki pilottihankkeisiin sekä uusien tuotteiden, käytäntöjen, menetelmien ja tekniikoiden kehittämiseen) 16.5. (Tuki yhteisiin toimiin ilmastonmuutoksen

hillitsemiseksi ja siihen sopeutumiseksi sekä tuki ympäristöhankkeita ja nykyisiä ympäristökäytäntöjä koskeviin yhteisiin lähestymistapoihin).

Toimenpiteen M16 suunniteltu kokonaisrahoitus kohdealalle 5E on 3,5 milj. euroa. Vuoden 2016 loppuun mennessä toimenpiteestä ei toteutunut maksuina yhtään. Sidottu oli 279 228 euroa yhteen hankkeeseen. Esitetyt tavoitteet ja toteuma kuvaavat ELY-keskusten hyväksymiä hankkeita. Leader-ryhmien hankkeiden toteuma vuoden 2017 lopussa kuvataan kohdealan 6B kohdalla.

Yhteistyötoimenpiteen (M16) toimeenpanon etenemistä kuvataan tarkemmin luvussa 3.a.

Kohdealaan 5E vaikuttavat toissijaisesti ympäristökorvaukset (M10), luonnonmukainen maatalous (M11), yhteistyö (M16) ja Leader (M19) (maksettu yhteensä 1 228 milj. euroa). Ympäristökorvaukseen sisältyvillä toimilla sekä luonnonmukaisella tuotannolla voidaan maan orgaanisen aineksen määrän lisäämisellä edistää hiilinieluvaihtelun säilymistä. Leader-toimenpiteillä voidaan kehittää toimintaa monipuolisesti paikallisella tasolla.

Kohdeala 6A: Pienyritysten monipuolistamisen, perustamisen ja kehittämisen sekä työpaikkojen luomisen helpottaminen

Monipuolistamista, pienten yritysten perustamista ja kehittämistä sekä työpaikkojen perustamista edistetään ensisijaisesti koulutuksella ja tiedonvälityksellä (M01), tila- ja yritystoiminnan kehittämisellä (M06) ja yhteistyöllä (M16). Tukemalla maatalouden ulkopuolisen yritystoiminnan perustamista ja maatalouden ulkopuoliseen toimintaan kohdistuvia investointeja voidaan maaseutualueille saada aikaan lisää työtä ja toimeentuloa. Koulutuksen avulla voidaan parantaa yritysten johtamista ja kehittämistä sekä markkinointia. Tietopohjan vahvistumisella voidaan luoda edellytyksiä uusien liiketoiminta-alueiden ja innovatiivisen yritystoiminnan kehittymiselle. Yhteistyön kautta voidaan lisätä yrittäjien mahdollisuuksia toimia maaseudulla.

Kohdealan 6A suunniteltu kokonaisrahoitus on 377 milj. euroa. Vuoden 2017 loppuun mennessä kohdealalta 6A oli toteutunut maksuina yhteensä 57,1 milj. euroa (15,1 %) ja sidottu oli 146,6 milj. euroa (38,9 %).

Kohdealan 6A tavoitteeksi on asetettu 4 000 toimenpiteiden M06.2 ja M06.4 mukaisten hankkeiden vaikutuksesta syntyvää työpaikka. Maaseutuohjelman tavoitteeksi on asetettu, että ohjelmakaudella luodaan yhteensä 5 700 uutta työpaikkaa, joista 1 700 syntyy Leader-ryhmien kautta tuettujen hankkeiden vaikutuksesta. Leader-ryhmien tavoite ei sisälly kohdealan 6A tavoitteeseen. Vuoden 2017 lopussa ELY-keskusten myöntämien päättyneiden hankkeiden vaikutuksesta oli syntynyt 600 uutta työpaikkaa (13 % tavoitteesta). Vuoden 2017 loppuun mennessä hyväksytyjen hankkeiden vaikutuksesta arvioidaan syntyvän 1 324 uutta työpaikka (24,5 %).

Koulutuksen ja tiedonvälityksen (M01) suunniteltu kokonaisrahoitus kohdealalle 6A on 48 milj. euroa ja tavoitteeksi on asetettu, että kohdealan 6A mukaisissa hankkeissa koulutetaan 12 000 hlö.

Toimenpiteestä M01 oli kohdealalta 6A toteutunut maksuina vuoden 2017 loppuun mennessä 4,5 milj. euroa ja sidottu oli 12,7 milj. euroa. Hankkeita oli päättynyt 5 kpl, joista maksuina oli toteutunut n. 553 000 euroa. Päättäneistä hankkeista 1 oli koulutushanke ja 4 tiedonvälityshankkeita. Hyväksytyjä hankkeita oli n. 55 kpl. Toimenpide M01 ei ole edennyt tavoitteiden mukaisesti kohdealalla 6A.

Esitetyt tavoitteet ja toteuma kuvaavat ELY-keskusten hyväksymiä hankkeita. Leader-ryhmien hankkeiden toteuma vuoden 2017 lopussa kuvataan kohdealan 6B kohdalla.

Tila- ja yritystoiminnan kehittämisen (M06) tavoitteeksi on asetettu 5 500 tukea saavaa yritystä. Toimenpiteessä on 2 alatoimenpidettä: yrityksen perustamistuki muuhun kuin maataloustoimintaan maaseutualueilla (M06.2) ja tuki investointeihin muun kuin maataloustoiminnan perustamiseksi ja kehittämiseksi (M06.4). Toimenpiteen M06 suunniteltu kokonaisrahoitus kohdealalle 6A on 257 milj. euroa.

Vuoden 2017 loppuun mennessä toimenpiteestä oli toteutunut maksuina 42,9 milj. euroa ja sidottu oli 91,5 milj. euroa. Alatoimenpiteestä M06.2 oli toteutunut maksuina 3,2 milj. euroa ja sidottu oli 5,9 milj. euroa. Alatoimenpiteestä M06.4 oli toteutunut maksuina 39,7 milj. euroa ja sidottu oli 89,9 milj. euroa. Hankkeita oli päättynyt vuoden 2017 loppuun mennessä 449 kpl (8,2 % tavoitteesta) (M06.2 89 kpl ja M06.4 360 kpl). Käynnissä oli 832 hanketta.

Yrityksen perustamistuki (M06.2) on uutena tuomuotona vähitelleen jalkautunut käytäntöön. Tuen lanseeraminen vie aikaa ja maaseutalueiden yritykset tulevat vähitellen tietoisiksi tuesta yritystoiminnan aloittamiseen. Tukea on myönnetty biotalouteen lukeutuvilla toimialoilla tuotannonolista sekä palveluliiketoimintaa aloitteleville yrityksille. Tukea on myönnetty myös biotalouden ulkopuolisen yritystoiminnan aloittamiseen, kuten teknologiateollisuuden toimialoille.

Maaseutualueilla toteutetut investonnit (M06.4) ovat kohdistuneet monipuolisesti eri toimialoille. Tukea on erityisesti myönnetty teknologiateollisuuden ja rakentamisalan yrityksille mukeen lukien puuteollisuuden tuotteet. Lisäksi on tuettu matkailu- ja ravitsemusalan investointeja sekä uusiutuvan energian tuotantoa ja bio- ja kiertotaloutta edistäviä investointeja.

Esitetyt tavoitteet ja toteuma kuvaavat ELY-keskusten hyväksymiä hankkeita. Leader-ryhmien hankkeiden toteuma vuoden 2017 lopussa kuvataan kohdealan 6B kohdalla.

Yhteistyötoimenpiteen (M16) alatoimenpiteistä kohdealalle 6A vaikuttavat ensisijaisesti 16.1 (Tuki toimijaryhmien perustamiseen ja toimimiseen (EIP)), 16.2 (Tuki pilottihankkeisiin sekä uusien tuotteiden, käytäntöjen, menetelmien ja tekniikoiden kehittämiseen) ja 16.5. (Tuki yhteisiin toimiin ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi ja siihen sopeutumiseksi sekä tuki ympäristöhankkeita ja nykyisiä ympäristökäytäntöjä koskeviin yhteisiin lähestymistapoihin).

Toimenpiteen M16 suunniteltu kokonaisrahoitus kohdealalle 6A on 72 milj. euroa. Vuoden 2017 loppuun mennessä toimenpiteestä oli kohdealalta 6A toteutunut maksuina 9,6 milj. euroa ja sidottu oli 42,4 milj. euroa. Kohdealan 6A mukaisia hankkeita oli hyväksytty n. 215 kpl. Hankkeita oli päättynyt vuoden 2017 loppuun mennessä 19 kpl. Esitetyt tavoitteet ja toteuma kuvaavat ELY-keskusten hyväksymiä hankkeita. Leader-ryhmien hankkeiden toteuma vuoden 2017 lopussa kuvataan kohdealan 6B kohdalla. Yhteistyötoimenpiteen (M16) toimeenpanon etenemistä kuvataan tarkemmin luvussa 3.a.

Kohdealaan 6A vaikuttavat toissijaisesti investoinnit fyysiseen omaisuuteen (M04), maaseudun palvelujen ja kylien kehittäminen (M07) ja Leader (M19) (maksettu yhteensä n. 96 milj. euroa). Investoinneilla maataloustuotteiden kauppaan ja jalostukseen voidaan nostaa maataloustuotteiden jalostusarvoa. Maaseudun palveluja kehittämällä voidaan lisätä yrittäjien mahdollisuuksia toimia maaseudulla. Leader-toimenpiteillä voidaan kehittää toimintaa monipuolisesti paikallisella tasolla.

Kohdeala 6B: Maaseutualueiden paikallisen kehittämisen edistäminen

Maaseutualueiden paikallista kehittämistä edistävät ensisijaisesti koulutus ja tiedonvälitys (M01), maaseudun palvelujen ja kylien kehittäminen (M07) yhteistyö (M16) ja Leader (M19). Maaseudun palveluita parantamalla ja kyliä kehittämällä sekä tiedottamalla voidaan vaikuttaa siihen, että maaseudulla

pystyy asumaan ja yrittämään. Maaseudun elinvoimaisuuden kasvu houkuttelee myös uusia asukkaita ja yrittäjiä. Leader-toiminnalla voidaan vahvistaa ja kehittää paikallisia yhteisöjä, yrityksiä ja alueen elinvoimaa. Toiminnalla voidaan turvata paikallisten yhteisöjen, maaseudun asukkaiden ja yrittäjien palveluita, niiden uudistamista, uusien teknologioiden käyttöön ottoa, kulttuuria ja asumisen turvallisuutta sekä ehkäistä syrjäytymistä. Yhteistyön kautta voidaan luoda uusia toimintamalleja esim. palveluiden tuottamiseen.

Kohdealan 6B suunniteltu kokonaisrahoitus on 354 milj. euroa. Vuoden 2017 loppuun mennessä kohdealalta 6B oli toteutunut maksuina yhteensä 74,5 milj. euroa (21 %) ja sidottu oli 196,9 milj. euroa (55,6 %).

Kohdealan 6B tavoitteeksi on asetettu 1 700 Leader-hankkeiden vaikutuksesta syntyvää työpaikka. Maaseutuohjelman tavoitteeseen huomioitavien Leader-ryhmien kautta myönnettyjen päättyneiden hankkeiden (375 kpl) vaikutuksesta vuoden 2017 loppuun mennessä oli luotu 277 (16,3 %) uutta työpaikkaa. Hyväksytyjen hankkeiden vaikutuksesta arvioidaan syntyvän 579 (34 %) uutta työpaikka.

Kohdealan 6B tavoitteina on myös, että 47,1 % maaseutuväestöstä kuuluu paikallisen kehittämisstrategian piiriin ja hyötyy parannetuista palveluista/infrastruktuurista. Toteumaa seurataan Tilastokeskuksen maaseutuindikaattoripalvelusta saatavien tietojen avulla. Tiedot päivittyvät viiveellä. N. 2,7 milj. maaseutualueilla asuvan henkilön arvioidaan hyötyvän parantuneista palveluista.

Koulutuksen ja tiedonvälityksen (M01) suunniteltu kokonaisrahoitus kohdealalle 6B on 1 milj. euroa. Toimenpiteestä M01 oli kohdealalta 6B toteutunut maksuina 1,9 milj. euroa ja sidottu oli 5,4 milj. euroa.

Esittely- ja tiedonvälityshankkeita oli päättynyt 6 kpl, joista maksuina oli toteutunut n. 543 000 euroa. Hyväksytyjä hankkeita oli 24 kpl. Kohdealan 6B mukaiset hankkeet ovat olleet arvioitua suositumpia. Hyväksytyistä hankkeista oli toteutunut maksuina enemmän (190 %) ja hyväksytyihin hankkeisiin oli sidottu rahoitusta enemmän (n. 542 %) kuin koko ohjelmakaudelle on suunniteltu.

Maaseudun palvelujen ja kylien kehittämisen (M07) alatoimenpiteistä kohdealalle 6B vaikuttavat 7.1 (Tuki maaseutualueiden kuntien ja kylien ja niiden peruspalvelujen kehittämissuunnitelmien sekä Natura 2000 -alueita ja muita luonnonarvoltaan merkittäviä alueita koskevien suojelu- ja hoitosuunnitelmien laatimiseen ja päivittämiseen), 7.2 (Tuki investointeihin kaikenlaisten pieninfrastruktuurien luomiseksi, parantamiseksi tai laajentamiseksi, uusiutuvia energialähteitä ja energiansäästöä koskevat investoinnit mukaan luettuina), 7.4 (Tuki investointeihin maaseutuväestölle suunnattujen paikallisten peruspalveluiden, vapaa-aika ja kulttuuri mukaan luettuina, ja niihin liittyvän infrastruktuurin perustamiseksi, parantamiseksi tai laajentamiseksi), 7.5 (Tuki investointeihin vapaa-ajan infrastruktuurin julkista käyttöä, matkailuneuvontaa ja pienimuotoista matkailuinfrastruktuuria varten) ja 7.6 (Tuki kylien, maaseutumaiseman ja luonnonarvoltaan merkittävien alueiden kulttuuri- ja luonnonperinnön säilyttämiseen, ennallistamiseen ja kohentamiseen liittyviin tutkimuksiin ja investointeihin, niihin liittyvät sosioekonomiset näkökohdat mukaan luettuina, sekä ympäristöalan tiedotustoimiin). Toimenpiteen M07 tavoitteeksi on asetettu 500 tuettua hanketta. Toimenpiteen M07 suunniteltu kokonaisrahoitus kohdealalle 6B on 50 milj. euroa.

Vuoden 2017 loppuun mennessä toimenpiteestä oli kohdealalta 6B toteutunut maksuina 10,5 milj. euroa ja sidottu oli 33,1 milj. euroa. Hankkeita oli päättynyt vuoden 2017 loppuun mennessä 33 kpl (6,6 % tavoitteesta). Hyväksytyjä hankkeita oli yhteensä n. 150.

Maaseudun palvelujen ja kylien kehittämisen toimenpiteestä on vuoden 2017 loppuun mennessä rahoitettu yli 2 200 hanketta. Mukana on vesistön hoitoon ja turvallisuuteen liittyviä selvityksiä.

välisiä ja kansainvälisiä hankkeita ja esiselvityksiä 111 kpl.

Toimintarahahankkeita oli päättynyt 5 kpl ja käynnissä 65 kpl. Toimintarahaa oli sidottu vuoden loppuun mennessä yhteensä 30 milj. euroa.

Rahoitetut hankkeet tukivat laajasti ja monipuolisesti paikallisten kehittämisstrategioiden toteuttamista. Hankkeissa tehtiin paljon yleishyödyllistä kehittämistä. Moni ryhmä raportoi yritystukien kysynnän vilkastuneen raportointivuonna. Teemahankkeet toimivat edelleen hyvinä välineinä rahoittaa pieniä toimia ja aktivoida uusia toimijoita kehittämistyöhön.

Kohdealaan 6B vaikuttavat toissijaisesti koulutus ja tiedonvälitys (M01) ja yhteistyö (maksettu yhteensä 6,6 milj. euroa). Ammatillisen koulutuksen avulla voidaan lisätä maaseudun yrittäjien ja asukkaiden tietoisuutta ja osaamista mm. paikallisvaikuttamisen mahdollisuuksiin.

Kohdeala 6C: Tieto- ja viestintäteknologian saavutettavuuden, käytön ja laadun parantaminen maaseudulla

Maaseutualueiden tieto- ja viestintäteknologian saavutettavuutta, käyttöä ja laatua voidaan ensisijaisesti edistää maaseudun palvelujen ja kylien kehittämisellä (M07). Laajakaistainfrastruktuuriin kohdistettavilla investoinneilla voidaan luoda edellytyksiä maaseudun asukkaiden palveluiden ja elinkeinojen kehittämiselle ja parantaa näin maaseudun elinvoimaisuutta. Koulutuksen ja tiedonvälityksen (M01) avulla voidaan tehostaa tietoisuutta uusista palvelumuodoista.

Kohdealan 6C suunniteltu kokonaisrahoitus on 31 milj. euroa. Vuoden 2017 loppuun mennessä kohdealalta 6C oli toteutunut maksuina yhteensä 7,5 milj. euroa (24,2 %) ja sidottu oli n. 24 milj. euroa (77,4 %).

Kohdealan 6C tavoitteena on, että 49,7 % maaseutuväestöstä hyötyy parannetuista palveluista/infrastruktuurista. Toteumaa seurataan Tilastokeskuksen maaseutuindikaattoripalvelusta saatavien tietojen avulla. Tiedot päivittyvät viiveellä. N. 2,7 milj. maaseutualueilla asuvan henkilön arvioidaan hyötyvän parantuneista palveluista.

Koulutuksen ja tiedonvälityksen (M01) suunniteltu kokonaisrahoitus kohdealalle 6C on 1 milj. euroa. Toimenpiteistä M01 oli kohdealalta 6C toteutunut maksuina 658 000 euroa ja sidottu oli 1,5 milj. euroa. Esittely- ja tiedonvälityshankkeita oli päättynyt 1 kpl, joista maksuina oli toteutunut n. 163 000 euroa. Hyväksytyjä hankkeita oli 7 kpl. Kohdealan 6C mukaiset hankkeet ovat olleet arvioitua suosittumia. Hyväksytyihin hankkeisiin oli sidottu rahoitusta enemmän (n. 148 %) kuin koko ohjelmakaudelle on suunniteltu.

Maaseudun palvelujen ja kylien kehittämisen (M07) alatoimenpiteistä kohdealalle 6B vaikuttavaa 7.3 (Tuki laajakaistainfrastruktuuria varten mukaan lukien sen luominen, parantaminen ja laajentaminen, passiivinen laajakaistainfrastruktuuri sekä laajakaistan ja julkisten sähköisen hallinnon ratkaisujen saatavuus). Toimenpiteen M07 tavoitteeksi on asetettu 100 tuettua laajakaistahanketta. Alatoimenpiteen M07.3 suunniteltu kokonaisrahoitus kohdealalle 6C on 30 milj. euroa.

Vuoden 2017 loppuun mennessä kohdealalta 6C oli toteutunut maksuina yhteensä 6,8 milj. euroa ja sidottu oli 22,5 milj. euroa. Vuoden 2017 loppuun mennessä rahoituspäätöksen oli saanut 55 laajakaistahanketta. Päätyneitä hankkeita oli 6 kpl. Maaseudun kehittämisohjelman laajakaistarahoitus eli ns. kyläverkkohankkeet ovat olleet suosittuja ja niiden merkitys nousee koko ajan tärkeämmäksi digitalisaation edistyessä. Maaseutualueilla nopeaa laajakaistayhteyttä ei rakenneta markkinaehtoisesti ja

on vaarana, että maaseudun asukkaat jäävät tulevaisuudessa ilman palveluja yhteyksien puuttuessa. Eniten kyläverkkohankkeita on toteutettu Pirkanmaalla, Lapissa ja Pohjois-Pohjanmaalla. Kyläverkkohankkeiden rahoitus on koettu hyvin toimivaksi ja kustannustehokkaaksi ja hankkeet ovatkin suoraan käyttöön tulevia täsmäratkaisuja.

ENRD:n Smart Villages –työryhmän esimerkeiksi sopivia hankkeita on rahoitettu useita. Maaseudun digitalisaatiota edistäviä hankkeita rahoitettiin 8 vuonna 2017. Koko ohjelmakaudella digitalisaation edistämiseen liittyviä hankkeita on alatoimenpiteestä 7.3 rahoitettu 26 ja niihin on sidottu 2,6 milj. euroa.

Kohdealaan 6C vaikuttaa toissijaisesti koulutus ja tiedonvälitys (M01) ja maaseudun palvelujen ja kylien kehittämisellä (M07) (4,4 milj. euroa). Ammatillisella koulutuksella voidaan lisätä asukkaiden ja yrittäjien tietoisuutta tieto- ja viestintäteknologian käytöstä. Investoinnit maaseudun pieninfrastruktuuriin voivat tehostaa tieto- ja viestintäteknologian saavutettavuutta, käyttöä ja laatua.

Tavoiteindikaattori	Indikaattorin selite	Tavoiteala, ha	Toteuma, ha
T9	Sen maatalousmaan pinta-ala, josta on tehty luonnon monimuotoisuutta tukeva hoitosopimus (ha) (kohdeala 4A)	399 800	271 246
T10	Sen maatalousmaan pinta-ala, josta on tehty hoitosopimus vesienhoidon parantamiseksi (ha) (kohdeala 4B)	1 814 100	1 881 368
T12	Sen maatalousmaan pinta-ala, josta on tehty hoitosopimus maaperän hoidon parantamiseksi ja/tai maaperän eroosion torjumiseksi (ha) (kohdeala 4C)	1 225 000	1 445 464

Taulukko 1. Tavoiteindikaattorien toteuma vuonna 2017

Ympäristösitoumuksen toimet	Tukivuosi 2015			Tukivuosi 2016			Tukivuosi 2017		
	Tilat, kpl	Ha	Myönnettyt eurot *	Tilat, kpl	Ha	Myönnettyt eurot *	Tilat, kpl	Ha	Myönnettyt eurot *
Sitoumukset ja sitoumusala yhteensä	45 376	2 082 395	234 568 781	43 954	2 080 893	215 502 880	43 321	2 073 196	221 669 826
Tilakohtainen toimi yht.		1 809 968	101 852 090		1 810 981	102 668 691		1 824 596	104 013 196
Ravinteiden tasapainoinen käyttö, peltoviljelykasvit	44 189	1 778 547	95 613 235	43 107	1 775 415	95 582 241	42 428	1 783 497	95 990 348
Ravinteiden tasapainoinen käyttö, puutarhakasvit	4 062	31 421	6 238 855	4 239	35 566	7 086 450	4 521	41 099	8 022 847
Lohkokohtaiset toimet									
Lietelannan sijoittaminen peltoon	5 330	217 108	8 676 845	5 144	186 004	7 437 716	5 031	188 468	7 548 324
Ravinteiden ja orgaanisten aineiden kierrättäminen	1 028	15 270	610 325	941	13 370	534 669	828	11 863	491 402
Valumavesien hallinta yht.	2 397	48 437	4 996 896	2 338	49 105	5 126 736	2 462	52 948	6 617 871
Säätösalaajitus	1 970	39 502	2 763 461	1 911	39 715	2 779 583	1 979	41 857	3 280 025
Säätökastelu	408	8 689	2 171 997	410	9 171	2 292 353	463	10 753	3 242 878
Kuivatusvesien kierrätys	19	246	61 438	17	219	54 800	20	338	94 967
Ympäristöhoitotummit yht.	33 944	138 260	35 869 862	32 872	134 758	35 230 877	30 995	126 657	34 390 615
Suojavyöhykenurmet, kohdentamisalue	4 069	24 253	12 084 996	4 047	24 182	12 070 535	4 013	24 015	12 044 574
Suojavyöhykenurmet, muu alue	6 100	32 902	14 761 761	5 984	31 987	14 371 864	5 942	31 665	14 293 207
Monivuotiset ympäristötummit	473	2 630	129 691	448	2 837	141 686	392	2 703	137 439
Luonnonhoitopeltonurmi, kohdentamisalue	11 278	56 093	6 670 207	10 945	54 477	6 523 245	10 157	48 629	5 925 710
Luonnonhoitopeltonurmi, muu alue	12 024	22 382	2 223 207	11 448	21 274	2 123 548	10 491	19 645	1 989 685
Orgaanisen katteen käyttö puutarhakasveilla ja siemenperunalla yht.	1 003	3 987	1 926 137	966	4 078	1 981 443	981	4 289	2 091 406
Yksivuotiset puutarhakasvit	106	292	87 245	96	267	79 863	104	284	84 810
Monivuotiset puutarhakasvit	897	3 695	1 838 892	870	3 812	1 901 580	877	4 006	2 006 596
Peltoluonnon monimuotoisuus yht.	24 514	301 615	34 300 378	21 107	168 222	21 323 618	20 197	163 357	22 343 338
Vieraslannoitusurmet	4 135	23 932	1 290 684	3 709	21 906	1 181 229	3 135	19 380	1 066 407
Keräjäjäkasvit	10 866	251 178	25 089 441	8 039	118 588	11 849 680	7 173	109 797	11 311 111
Saneerauskasvit	577	4 474	1 340 402	706	6 208	1 860 262	964	10 239	2 888 568
Monimuotoisuuspellot, kohdentamisalue	3 542	8 595	2 567 294	3 375	8 132	2 429 285	3 444	8 780	2 608 660
Monimuotoisuuspellot, muu alue	5 394	13 436	4 012 556	5 278	13 388	4 003 162	5 481	15 161	4 468 592
Puutarhakasvien vaihtoehtoinen kasvinsuojelu yhteensä	263	1 863	693 571	254	2 071	770 073	253	2 364	874 963
Menetelmäryhmä 1	123	303	151 420	112	307	152 899	122	400	195 173
Menetelmäryhmä 2	140	1 560	542 151	142	1 764	617 175	131	1 964	679 789
Peltojen talviaikainen kasvipeitteisyys yht.	37 301	1 442 480	45 642 677	36 032	1 430 936	40 429 056	35 242	1 441 175	43 298 710
20 % kohdentamisalueen sitoumusalasta	3 212	122 498	489 524	4 814	172 031	687 269	4 107	158 981	644 301
40 % kohdentamisalueen sitoumusalasta	4 172	186 041	3 343 383	4 945	218 095	3 922 266	4 195	191 064	3 528 872
60 % kohdentamisalueen sitoumusalasta	5 734	282 108	10 141 221	7 135	340 829	12 256 583	6 712	322 269	11 917 135
80 % kohdentamisalueen sitoumusalasta	13 421	525 606	28 335 485	8 793	379 055	20 444 246	10 142	446 809	23 901 813
20 % kohdentamisalueen ulkop. sitoumusalasta	568	19 037	76 064	1 111	35 823	143 044	875	27 799	117 515
40 % kohdentamisalueen ulkop. sitoumusalasta	1 367	57 967	521 122	2 053	77 804	699 320	1 761	70 350	650 502
60 % kohdentamisalueen ulkop. sitoumusalasta	8 827	249 223	2 735 679	7 181	207 301	2 276 327	7 450	223 903	2 538 572

* Myönnetyn määrärahan maksaminen tuensaajille jakautuu tukivuodelle ja sitä seuraavalle vuodelle.

Taulukko 2. Lohkokohtaiset toimet vuosina 2015-2017

Ympäristösopimus	2015			2016			2017		
	Sopimuksia kpl	Myönnetty ala, ha	Myönnettyt eurot*	Sopimuksia kpl	Myönnetty ala, ha	Myönnettyt eurot*	Sopimuksia kpl	Myönnetty ala, ha	Myönnettyt eurot*
Yhteensä**	2 114		13 692 306	2 476		15 689 906	2 511	33 180	16 544 777
Maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoito, yht.	2 485	26 217	13 353 642	2 845	29 199	14 792 527	3 050	31 423	15 582 531
Luonnonlaidun ym.	820	3 669	1 649 803	1 007	4 596	2 065 413	1 121	5 426	2 446 010
Perinnebiotooppi	1 236	12 116	5 445 110	1 379	13 534	6 089 323	1 454	14 521	6 328 024
Arvokas perinnebiot	429	10 432	6 258 729	459	11 069	6 637 791	475	11 477	6 808 497
Kosteikon hoito	208	754	338 664	246	842	378 716	274	903	416 343
Kurki-, hanhi- ja joutsenpelto***				51	864	518 664	51	854	545 902

* Myönnetyn määrärahan maksaminen tuensaajille jakautuu tukivuodelle ja sitä seuraavalle vuodelle.

** Sopimuksia omaavien tilojen lukumäärä.

*** Kurki- hanhi- ja joutsenpelto-sopimusta haettiin vuonna 2015, mutta sopimukset alkoivat vasta vuonna 2016.

Taulukko 3. Ympäristösopimukset 2015-2017

Alkuperäisrotu	Tiloja v. 2016, kpl	Eläimiä 2016, kpl	Eläimiä 2016, ey	Tiloja v. 2017, kpl	Eläimiä v. 2017, kpl	Eläimiä v. 2017, ey
Suomenlammas	230	16 183	3237	227	16 779	3355,8
Ahvenanmaanlammas	16	483	97	16	515	103
Kainuunharmaa lammas	47	1 679	336	47	1 820	364
Itäsuomen karja	182	1 608	1608	179	1 833	1833
Pohjoissuomen karja	133	674	674	130	704	704
Länsisuomen karja	161	1 132	1132	158	1 128	1128
Suomenhevonen	109	428	428	108	437	437
Suomenvuohi	13	1 636	327	11	1 772	354,4
Maatiaiskana	29	973	*	28	953	*

* Maatiaiskanoilla korvaus ei määräydy eläinyksiköiden perusteella.

Taulukko 4. Alkuperäisrotusopimukset 2015-2017

Erityistukisopimus ja sopimuksen ohjelmakausi	Tiloja v. 2016	Ha v. 2016	Euroa v. 2017	Tiloja v. 2017	Ha v. 2017	Euroa v. 2017
Yhteensä	949	3 373	1 079 787	670	2 895	888 164
Suojavyöhykkeen perustaminen ja hoito 10v. (2007-)	119	523	223 476	107	496	212 452
Suojavyöhykkeen perust. ja hoito 20 v. (-1999)	280	541	293 464	116	244	141 983
Suojavyöhykkeen perustaminen ja hoito 10v. (2000-)	8	25	11 468	-	-	-
Monivaikutteisen kosteikon hoito 10 v. (2007-)	12	25	11 156	13	25	11 696
Kosteikon perustamisen ja hoito 20 v. (-1999)	27	38	23 045	15	24	14 806
Laskeutusaltaan perust. ja hoito 20 v. (-1999)	142	36	21 138	102	28	17 157
Turveltojen pitkäaikainen nurmiviljely (2007-)	149	1 408	145 286	145	1 398	146 917
Luonnon ja maiseman monimuotoisuus 10 v. (2007-)	136	519	206 353	121	474	209 556
Luonnon monimuotoisuuden edistäminen 10 v. (2000-)	4	17	6 711	-	-	-
Luonnon monimuotoisuuden edistäminen 20 v. (-1999)	27	62	36 814	20	53	46 877
Maiseman kehittäminen ja hoito 10 v. (2000-)	1	1	494	-	-	-
Maiseman kehittäminen ja hoito 20 v. (-1999)	44	176	100 382	31	152	86 720

Taulukko 5. Aiempien ohjelmakausien ympäristötuen erityistukisopimukset 2016-2017

1.d) Taulukkoon F perustuvassa tuloskehyksessä asetettujen välitavoitteiden saavuttamista koskevat keskeisimmät tiedot

Tuloskehys ja suoritusvaraus

Tuloskehyksessä (ohjelma-asiakirjan luku 7) esitetään rahoituskaudelle 2014–2020 asetetut tulostavoitteet vuodelle 2023 ja välitavoitteet vuodelle 2018 prioriteeteittain. Tuloskehyksessä esitettyjen välitavoitteiden toteutumista tarkastellaan 31.12.2018 maaseutuohjelman toimeenpanon toteuman perusteella. Suoritusvarauksen maksaminen riippuu välitavoitteiden toteutumisesta. Suoritusvaraus on 6 % ohjelman maaseuturahaston osuudesta, yhteensä 141 581 960 euroa. Tekninen apu on huomioitu suoritusvarauksessa.

Tuloskehyn toteuman laskennan määrittely esitetään yleisasetuksen täytäntöönpanoasetuksessa ((EU) No 215/2014). Sen mukaan tuloskehyksessä huomioidaan vuoden 2018 lopussa päättyneet hankkeet ja niistä aiheutuneet maksut. 23.4.2018 tuli voimaan muutos ((EU) 2018/276), joka mahdollistaa tietyin ehdoin käynnissä olevien hankkeiden määrän ja maksujen huomioimisen tuloskehyn toteuman laskemisessa. **Maaseutuohjelman tuotosindikaattoreita koskevien välitavoitteiden toteuman määrittelyyn tullaan vuotta 2018 koskevassa raportissa käyttämään ”arvoja, jotka on saavutettu aloitetuissa toimissa mutta joiden tuloksiin johtavista toimenpiteistä osa on vielä käynnissä” (EU 2018/276).**

Edellä esitettyä muutosta ei sovelleta vielä vuoden 2017 raportissa, koska raportointiin liittyvä työ oli aloitettu jo ennen asetusmuutoksen voimaantuloa. Päivitetty ohje toimitettiin komissiosta 25.4.2018 pidettävää maaseutukomitean kokousta varten.

Maaseutuohjelman tuloksellisen toimeenpanon ja tuloskehyn toteuman tarkastelun kannalta Hyrrä-järjestelmän kaikkien toimintojen olemassaolo ja toimivuus ovat ensisijaisen tärkeitä. Hyrrä-järjestelmässä hankkeen päättämistoiminnon piti tulla käyttöön syksyllä 2017. Mutta toimintoa ei saatu käyttöön vuoden 2017 aikana.

Prioriteetti 2: Maatilojen elinkelpoisuuden ja kilpailukyvyn edistäminen kaikenlaisessa maataloudessa kaikilla alueilla sekä innovatiivisen maatalousteknologian ja metsien kestävän hoidon ja käytön edistäminen

Prioriteetille 2 on maaseutuohjelman tuloskehyksessä asetettu 2 tavoitetta. Välitavoitteiksi on asetettu, että prioriteetin 2 julkiset menot vuoden 2018 lopussa ovat yhteensä 70,24 milj. euroa ja tukea maatalousinvestointeihin (M04.1) ja tilanpidon aloitustukeen nuorille viljelijöille (M06.1) on myönnetty yhteensä 890 tilalle. Koko ohjelmakaudelle asetetut vastaavat tavoitteet ovat 1 026,4 milj. euroa, josta 675,2 milj. euroa on kokonaan kansallista rahoitusta ja 9 700 tuettua tilaa, josta 5 250 kpl on kokonaan kansallisesti rahoitettujen hankkeiden osuus. Kokonaan kansallista rahoitusta ei huomioida tuloskehyn välitavoitteessa. Valitut indikaattorit prioriteetin 2 tuloskehyksessä edustavat 97 % sen rahoituskehystä.

Välitavoite investointitukia ja nuorten viljelijöiden aloitustukea saaneiden tilojen määrälle on asetettu kauden 2007–2013 toteuman ja odotettavissa olevan investointitarpeen kasvun perusteella. Välitavoitteen asettamisessa on huomioitu vuoden 2011 loppuun mennessä päätökseen saatujen hankkeiden määrä. Lisäksi välitavoitteen asettamisessa on huomioitu viljelijöiden ikärakenne ohjelmakauden alussa.

Vuoden 2017 loppuun mennessä prioriteetilta 2 oli toteutunut maksuina 112,6 milj. euroa (ei sis. kokonaan kansallisesti maksettua osuutta). Tästä 75,6 milj. euroa on päättyneiden hankkeiden mukaisia maksuja. Maksuina oli toteutunut 108 % tuloskehyksessä esitetystä välitavoitteesta. Kun huomioidaan käynnissä

olevat hankkeet, joille oli maksettu vähintään yksi välimaksu, oli toteuma 160 %. Vuoden 2017 lopussa prioriteetilta 2 oli sidottu n. 220 milj. euroa.

EU-osarahoitettuja hankkeita oli vuoden 2017 loppuun mennessä saatettu päätökseen 690 tilalla (78 % välitavoitteesta), joista 475 oli investointihankkeita ja 215 aloitustukia. Hankkeita, joille oli maksettu vähintään yksi välimaksu, oli käynnissä 891 tilalla (100 % välitavoitteesta). Vuoden 2017 lopussa käynnissä olevista hankkeista (n. 5 000 kpl) n. 1/3 on EU-osarahoitteisia hankkeita.

Tuloskehityksessä esitetty välitavoite prioriteetin 2 osalta tullaan saavuttamaan. Tuloskehityksen toteuman tarkastelu tehdään vuoden 2018 vuosiraportissa asetusmuutoksen sallimien päättyneiden ja käynnissä olevien hankkeiden perusteella. Prioriteetin 2 suoritusvaraus on 5 % sen maaseuturahasto-osuudesta (n. 7,5 milj. euroa).

Prioriteetti 3: Elintarvikeketjun organisoitumisen edistäminen mukaan lukien maataloustuotteiden jalostus ja kaupan pitäminen, eläinten hyvinvointi ja maatalouden riskienhallinta

Prioriteetille 3 on maaseutuohjelman tuloskehityksessä asetettu 2 tavoitetta. Välitavoitteiksi on asetettu, että prioriteetin 3 julkiset menot vuoden 2018 lopussa ovat yhteensä 167,7 milj. euroa ja eläinten hyvinvointikorvauksiin (M14) on sitoutunut 3 600 tilaa. Koko ohjelmakaudelle asetetut vastaavat tavoitteet ovat 559 milj. euroa ja 4 500 sitoutunutta tilaa. Valitut indikaattorit prioriteetin 3 tuloskehityksessä edustavat 82 % sen rahoituskehityksestä.

Välitavoitteen asettamisessa on huomioitu vuoden 2011 loppuun mennessä päätökseen saatujen hankkeiden määrä. Lisäksi on arvioitu, että pääosa kotieläintiloista valitsee toimenpiteen ohjelmakauden alkupuolella. Välitavoite eläinten hyvinvointisitoumuksen tehneiden tilojen määrälle on asetettu oletuksella, että toimenpiteeseen sitoutuneiden osuus kaikista kotieläintiloista kasvaa. Kotieläintilojen määrän on kuitenkin arvioitu laskevan kolmanneksella vuoteen 2020 mennessä, mikä aiheuttaa haastetta sitoutuvien tilojen määrän arvioinnille.

Vuoden 2017 loppuun mennessä prioriteetilta 3 oli toteutunut maksuina 212,3 milj. euroa. Tästä 198,4 milj. euroa on päättyneiden hankkeiden mukaisia maksuja. Maksuina oli toteutunut 93 % tuloskehityksessä esitetystä välitavoitteesta. Kun huomioidaan käynnissä olevat hankkeet, joille oli maksettu vähintään yksi välimaksu, oli toteuma 127 %. Vuoden 2016 lopussa prioriteetilta 3 oli sidottu n. 280 milj. euroa.

Eläinten hyvinvointikorvauksiin oli vuoden 2017 sitoutunut 6 182 tilaa, joista 6 118 sai maksuja vuonna 2017 (170 % välitavoitteesta). Kotieläintilojen määrän odotetaan vähenevän ohjelmakauden aikana siten, että vuoden 2020 lopussa eläinten hyvinvointikorvauksiin on sitoutunut 4 500 tilaa.

Tuloskehityksessä esitetty välitavoite prioriteetin 3 osalta tullaan saavuttamaan. Tuloskehityksen toteuman tarkastelu tehdään vuoden 2018 vuosiraportissa asetusmuutoksen sallimien päättyneiden ja käynnissä olevien hankkeiden perusteella. Prioriteetin 3 suoritusvaraus on 5 % sen maaseuturahasto-osuudesta (n. 11,9 milj. euroa).

Prioriteetti 4: Maa- ja metsätalouteen liittyvien ekosysteemien ennallistaminen, säilyttäminen ja parantaminen

Prioriteetille 4 on maaseutuohjelman tuloskehityksessä asetettu 2 tavoitetta. Välitavoitteiksi on asetettu, että prioriteetin 4 julkiset menot vuoden 2018 lopussa ovat yhteensä 1 887 milj. euroa ja sitoumusala on 1,8 milj. hehtaaria. Koko ohjelmakaudelle asetetut vastaavat tavoitteet ovat 5 614 milj. euroa ja 2,255 milj. hehtaaria. Kokonaan kansallista rahoitusta ei huomioida tuloskehityksessä asetetuissa tavoitteissa. Valitut indikaattorit

prioriteetin 4 tuloskehityksessä edustavat 51 % sen rahoituskehityksestä.

Välitavoitetta asetettaessa arvioitiin, että pääosa viljelijöistä sitoutuu ympäristökorvauksiin ohjelmakauden alussa. Tavoitealaksi asetettiin Manner-Suomen ympäristökorvauksien sitoumusala yhteensä.

Vuoden 2017 loppuun mennessä prioriteetilta 4 oli toteutunut maksuina 2 277 milj. euroa. Maksuina oli toteutunut 121 % tuloskehityksessä esitetystä välitavoitteesta. Vuoden 2017 lopussa prioriteetilta 4 oli sidottu n. 2 930 milj. euroa.

Tuloskehitykseen sisältyväksi prioriteetin 4 pinta-alatavoitteeksi on esitetty ympäristökorvauksien (M10) sitoumusala. Vuoden 2016 lopussa sitoumusala oli 2,07 milj. hehtaaria ja toteutusala (ala, jolle maksettiin tukea) oli 1,9 milj. ha. Pääosa 5-vuotisista sitoumuksista tehtiin vuonna 2015. Sitoumukset ovat voimassa vuoden 2018 lopussa, kun välitavoitteen toteutumista tarkastellaan.

Tuloskehityksessä esitetty välitavoite prioriteetin 4 osalta tullaan saavuttamaan. Tuloskehityksen toteuman tarkastelu tehdään vuoden 2018 vuosiraportissa asetusmuutoksen sallimien päättyneiden ja käynnissä olevien hankkeiden perusteella. Prioriteetin 4 suoritusvaraus on 6,47 % sen maaseuturahasto-osuudesta (n. 104 milj. euroa).

Prioriteetti 5: Voimavarojen tehokkaan käytön sekä vähähiiliseen ja ilmastoa säästävään talouteen siirtymisen edistäminen maatalous-, elintarvike- ja metsäsektoreilla

Prioriteetille 5 on maaseutuohjelman tuloskehityksessä asetettu 3 tavoitetta. Välitavoitteiksi on asetettu, että prioriteetin 5 julkiset menot vuoden 2018 lopussa ovat yhteensä 20,52 milj. euroa, uusituvan energian tuotantoon liittyviä maatalousinvestointeja (M04.1) on toteutunut 91 kpl ja kasvihuonekaasujen vähentämiseen liittyviä maatalousinvestointeja on toteutunut vastaavasti 91 kpl. Koko ohjelmakaudelle asetetut vastaavat tavoitteet ovat 150,4 milj. euroa ja 455 kpl toteutuneita investointeja uusituvan energian tuotantoon ja 455 kpl kasvihuonekaasujen vähentämiseen. Valitut indikaattorit prioriteetin 5 tuloskehityksessä edustavat 64 % sen rahoituskehityksestä.

Välitavoitteen asettamisessa on huomioitu vuoden 2011 loppuun mennessä päätökseen saatujen hankkeiden määrä.

Vuoden 2017 loppuun mennessä prioriteetilta 5 oli toteutunut maksuina 9,9 milj. euroa (ei sis. kokonaan kansallisesti maksettua osuutta). Tästä 6,2 milj. euroa on päättyneiden hankkeiden mukaisia maksuja. Maksuina oli toteutunut 30 % tuloskehityksessä esitetystä välitavoitteesta. Kun huomioidaan vuoden 2017 lopussa käynnissä olleet hankkeet olisi tuloskehityksen tavoite toteutumassa 48 %:sti. Prioriteetin 5 mukaiset investointihankkeet ovat määrällisesti toteutuneet jo vuoden 2017 loppuun mennessä. Hankkeet ovat olleet arvioitua pienempiä. On kuitenkin huomioitava, että vuoden 2017 lopussa prioriteetilta 5 oli sidottu n. 30 milj. euroa. Käynnissä olevien hankkeiden perusteella arvioidaan, että vuoden 2018 lopussa on prioriteetilta 5 maksuina toteutunut n. 25 milj. euroa, josta 80 000 euroa kohdistuu toimenpiteeseen M01.1, 4,2 milj. euroa toimenpiteeseen M01.2, 250 000 euroa toimenpiteeseen M16.1, 2,2 milj. euroa toimenpiteeseen M16.2, 1,7 milj. euroa toimenpiteeseen M16.5, 960 000 euroa toimenpiteeseen M02 ja 15,8 milj. euroa toimenpiteeseen M04.1.

Vuoden 2017 lopussa oli päättynyt 124 uusituvan energian tuotantoon liittyvää investointia ja 136 kasvihuonekaasujen vähentämiseen liittyvää investointia.

Arvioimme, että tuloskehityksessä esitetty välitavoitteet prioriteetin 5 osalta tullaan saavuttamaan. Tuloskehityksen toteuman tarkastelu tehdään vuoden 2018 vuosiraportissa asetusmuutoksen sallimien

pääntyneiden ja käynnissä olevien hankkeiden perusteella. On huomioitava, että prioriteetille 2 kohdentuvat investoinnit toteuttavat toissijaisina vaikutuksina myös prioriteettia 5. Prioriteetin 5 suoritusvaraus on 5 % sen maaseuturahasto-osuudesta (n. 2,2 milj. euroa).

Prioriteetti 6: Sosiaalisen osallisuuden, köyhyyden vähentämisen ja taloudellisen kehityksen edistäminen maaseudulla

Prioriteetille 6 on maaseutuohjelman tuloskehyksessä asetettu 3 tavoitetta. Välitavoitteiksi on asetettu, että prioriteetin 6 julkiset menot vuoden 2018 lopussa ovat yhteensä 152,4 milj. euroa, Leader-ryhmien kattaman väestön määrä on 1,44 milj. henkilöä ja yritystoiminnan perustamiseen ja kehittämiseen (M06.2 ja M06.4) saa tukea 1 100 yritystä. Koko ohjelmakaudelle asetetut vastaavat tavoitteet ovat 762 milj. euroa, 1,8 milj. henkilöä ja 5 500 tukea saanutta yritystä (tavoite ei sisällä Leader-ryhmien kautta tuettuja yrityksiä). Valitut indikaattorit prioriteetin 6 tuloskehyksessä edustavat 73 % sen rahoituskehiksestä.

Välitavoitteen asettamisessa on huomioitu vuoden 2011 loppuun mennessä päätökseen saatujen hankkeiden määrä. On huomioitava, että rahoituskaudella 2014-2020 toimenpiteiden M6.2. ja M6.4. tuen piiriin mikroyritysten ohella tulivat alle 50 henkilön yritykset. Investoinnit ovat kasvaneet merkitykseltään ja niitä totuutuu sen vuoksi lukumääräisesti vähemmän.

Vuoden 2017 loppuun mennessä prioriteetilta 6 oli toteutunut maksuina 139 milj. euroa. Tästä 61,7 milj. euroa on pääntyneiden hankkeiden mukaisia maksuja. Maksuina oli toteutunut 40 % tuloskehyksessä esitetystä välitavoitteesta. Kun huomioidaan käynnissä olevat hankkeet, joille oli maksettu vähintään yksi välimaksu, oli toteuma 91 %. Vuoden 2017 lopussa prioriteetilta 6 oli sidottu n. 367 milj. euroa.

Vuoden 2017 lopussa Leader-ryhmien kattaman väestön määrä oli n. 2,7 milj. henkilöä. Tavoite on saavutettu.

ELY-keskusten yritystoiminnan perustamiseen ja kehittämiseen myönnettyistä hankkeista oli vuoden 2017 loppuun mennessä päättynyt 411 kpl (37 % välitavoitteesta). Hyväksytyjä hankkeita, joille oli maksettu vähintään yksi välimaksu, oli vuoden 2017 loppuun mennessä 794 yrityksessä (72 % välitavoitteesta). Lisäksi Leader-ryhmien hyväksymistä yritystoiminnan perustamiseen ja kehittämiseen myönnettyistä hankkeista oli päättynyt 277 hanketta ja käynnissä oli 302 hanketta. Kun Leader-hankkeet lasketaan mukaan, on välitavoitteesta saavutettu pääntyneiden hankkeiden perusteella 63 % ja käynnissä olevien hankkeiden perusteella 99 %.

Tuloskehyksessä esitetty välitavoite prioriteetin 6 osalta tullaan varmuudella saavuttamaan Leader-ryhmien kattaman väestön määrälle esitetyn tavoitteen osalta. Maksuina on käynnissä olevien hankkeiden osalta toteutunut (91 %) vuoden 2017 loppuun mennessä välitavoitteen saavuttamiseksi vaadittu taso. Tukea saaneiden yritysten määrän tulee kasvaa vuoden 2018 aikana 31:llä, jotta minimivaatimuksen (75 % välitavoitteesta) välitavoitteen toteutumiseksi katsotaan täyttyvän. Tuloskehiksen toteuman tarkastelu tehdään vuoden 2018 vuosiraportissa asetusmuutoksen sallimien pääntyneiden ja käynnissä olevien hankkeiden perusteella. Prioriteetin 6 suoritusvaraus on 5 % sen maaseuturahasto-osuudesta (n. 16,2 milj. euroa).

1.e) Muu maaseudun kehittämisohjelmaan liittyvä tekijä [valinnainen]

Ei ole.

1.f) Tarvittaessa toimien vaikutus makroalue- ja merialuestrategioihin

Tällä ohjelmalla edistetään makroalue- ja/tai merialuestrategioita asetuksen (EU) N:o 1303/2013, 27 artiklan "Ohjelmien sisältö" 3 kohdan ja 96 artiklan "Investoinnit kasvuun ja työpaikkoihin -tavoitteen mukaisten toimenpideohjelmien sisältö, hyväksyminen ja muuttaminen" 3 kohdan e alakohdan, 111 artiklan "Investoinnit kasvuun ja työpaikkoihin -tavoitetta koskevat täytäntöönpanokertomukset" 3 kohdan, 111 artiklan 4 kohdan d alakohdan ja liitteessä 1 olevan 7.3 jakson "Pääohjelmien makroalue- ja merialuestrategioita edistävä vaikutus" mukaisesti:

- Itämeri-strategia (EUSBSR)
- Tonavan aluetta koskeva EU:n strategia (EUSDR)
- Adrian- ja Joonianmeren aluetta koskeva EU:n strategia (EUSAIR)
- Alppien aluetta koskeva EU:n strategia (EUSALP)
- Atlantin merialuestrategia (ATLSBS)

1.g) Currency rate used for conversion AIR (non EUR countries)

--

2. ARVIOINTISUUNNITELMAN TÄYTÄNTÖÖNPANON EDISTYMINEN.

2.a) Kuvaus mahdollisista muutoksista, joita on tehty maaseudun kehittämissuunnitelman arviointisuunnitelmaan vuoden aikana, ja perustelut

Ohjelman arviointisuunnitelman toteutusta ja arviointien laatua parantamaan tehtiin yksityiskohtainen arvioinnin toteuttamissuunnitelma. Tätä suunnitelmaa päivitettiin 13.12.2017 täsmentämällä saatavissa olevilla kansallisilla lisäindikaattoreilla. Samoin päivitettiin arviointihankkeiden sisältöjä ja nimiä.

Taulukossa 6 esitetään maaseutuohjelman käynnistyneet ja päättyneet arvioinnit.

Käynnistyneet ja päättyneet maaseutuohjelman arvioinnit

Arviointihanke	2016	2017				2018				2019							
	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV				
Neuvonnan arviointi (MDI ja Avaintaito)		[Green bar spanning I-IV 2017 and I-IV 2018]															
Ympäristötoimien tuloksellisuuden arviointi (LUKE). Päättynyt		[Red bar spanning I-II 2017]															
Selvitys tuloksista ja vaikutuksista maatalousalan kilpailukykyyn (PTT ja MDI)			[Green bar spanning I-IV 2017 and I-IV 2018]														
Maaseutuverkoston arviointi (Ramboll). Päättynyt		[Red bar spanning I-II 2017]															
Valtakunnallisten ja koordinaatiohankkeiden arviointi (MDI ja TK-Eval). Päättynyt				[Red bar spanning III-IV 2017]													
Työllisyys- ja aluetalousvaikutuksien arviointi (Luke ja Levón-instituutti)						[Green bar spanning I-IV 2018 and I-IV 2019]											
Maatalousluonnon moma ja maisema arviointi (SYKE ja Luke)						[Green bar spanning I-IV 2018 and I-IV 2019]											
KHK- ja ammoniakkipäästöt, hiilen sidonta, vesi ja maaperä arviointi (Luke)						[Green bar spanning I-IV 2018 and I-IV 2019]											

1

Taulukko 6. Käynnistyneet ja päättyneet maaseutuohjelman arvioinnit

2.b) Kuvaus vuoden aikana toteutetuista arviointitoimista (pitäen mielessä arviointisuunnitelman 3 jakso)

Vuoden 2017 aikana maa- ja metsätalousministeriö oli käynnistänyt kaksi uutta arviointia. Ohjelman tavoitteessa ”Maaseudun yritystoiminta monipuolistuu ja työllisyys, palvelut sekä vaikuttamisen mahdollisuudet paranevat” käynnistyi selvitys maaseudun kehittämissuunnitelmien työllisyys- ja aluetaloudellisista vaikutuksista. Työn tekijänä on Luonnonvarakeskus ja Vaasan yliopiston Levón-instituutti. Näiden lisäksi hallinnollisena arviointina teetettiin arviointi valtakunnallisten hankkeiden ja koordinointihankkeiden vaikutuksista.

Vuoden 2017 aikana valmisteltiin ohjelman tavoitteissa ”Ilmastonmuutoksen hillintä ja ilmastonmuutokseen

sopeutuminen tehostuu” ja ”Luonnon monimuotoisuus lisääntyy, vesistöjen tila ja maatalouskäytössä olevan maaperän tila paranevat” vuoden 2018 alussa käynnistettäviä arviointeja kasvihuonekaasu- ja ammoniakkipäästöjen, hiilensidonnan sekä vesien ja maaperän tilaa edistävästä toimenpiteistä sekä toinen arviointi maatalousluonnon monimuotoisuutta ja maisemaa edistävästä toimenpiteistä. Ensimmäisen tekijäksi valittiin Luonnonvarakeskus ja jälkimmäisen Suomen ympäristökeskus sekä Luonnonvarakeskus ryhmittymänä. Näiden lisäksi vuosiraportissa 2016 mainitut arvioinnit on teetetty.

Ajantasainen katsaus käynnissä olevista arvioinneista löytyy täältä:

<https://www.maaseutu.fi/maaseutuverkosto/vaikutukset/arviointi/>

2.c) Kuvaus toimista, joita on toteutettu tietojen toimittamisen ja tiedonhallinnan osalta (pitäen mielessä arviointisuunnitelman 4 jakso)

Yhteisen maatalouspolitiikan ja maaseutuohjelman kansallisia vaikuttavuusindikaattoreita raportoidaan Agrikaattori-palvelussa, jota ylläpitää Luonnonvarakeskus. Palvelun tietosisältöä on päivitetty vuoden 2017 aikana.

Tarvittavan tutkimustiedon saamiseksi maa- ja metsätalousministeriö koordinoi ja rahoittaa laajaa ympäristötutkimusohjelmaa (Maatalouden ympäristövaikutusten tutkimusohjelma MATO), joka tuottaa tutkimustietoa ohjelman ympäristöarviointien tueksi. Tutkimusohjelmassa on nyt käynnissä 18 hanketta. Lisätietoa tutkimusohjelmasta <http://mmm.fi/mato/rahoitetut-hankkeet>.

2.d) Luettelo toteutetuista arvioinneista, myös tieto siitä, millä verkkosivustolla ne on julkaistu

Julkaisija/kustantaja	Luonnonvarakeskus. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 54/2017
Kirjoittaja(t)	Anja Yli-Viikari ja Jyrki Aakkula (toim.)
Nimike	Maaseutuohjelman ympäristöarviointi
Tiivistelmä	<p>Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman arvioinnin yhtenä osuutena oli ympäristötoimien tuloksellisuuden arviointi, joka toteutettiin ensimmäisen kerran vuonna 2017 ja tullaan toistamaan vuonna 2019. Arvioinnissa selvitettiin, missä määrin Maaseutuohjelmassa on toteutettu luonnon monimuotoisuutta ja maisemaa, vesien ja maaperän hyvää tilaa sekä ilmastonmuutoksen hillintää edistäviä toimenpiteitä. Suurin osa käsittelyistä tietoaineistoista on Maaseutuviraston tuottamaa seurantatietoa liittyen ohjelman toteutukseen.</p> <p>Arvioinnin tekemiseen on määritelty EU-tasolla yhtenäiset periaatteet, joiden mukaisesti kansallinen arviointijärjestelmä on rakennettu. Tuloksellisuuden arviointi tapahtui suhteessa toimenpiteiden toteutukselle asetettuihin tavoitearvoihin. Tätä tulkintaa täydennettiin mahdollisuuksien mukaan olemassa olevien tutkimustiedon perusteella avaten toimenpiteiden laajempaa merkitystä ympäristön kannalta.</p>
URL	https://www.maaseutu.fi/maaseutuverkosto/vaikutukset/arviointi/ymparistotoimien-tuloksellisuusarviointi/

Julkaisija/kustantaja	Pellervon taloustutkimus PTT. PTT työpapereita 192.
Kirjoittaja(t)	Arovuori, K., Auri, E., Haanpää, S., Pyykkönen, S., Ranta, T., Rannanpää, S., Rinta-Kiikka, S., Toikkanen, H. ja Yrjölä, T.
Nimike	Selvitys maaseutuohjelman tuloksista ja vaikutuksista maatalousalan kilpailukykyyn.
Tiivistelmä	<p>Tuloksellisuusarvioinnissa arvioitiin ohjelman vaikutusta maatalousalan kilpailukykyyn kehittymiseen. Keskeisiä ohjelman välineitä ovat koulutus ja tiedonvälitys, neuvonta, investoinnit, tila- ja yritystoiminnan kehittäminen, peruspalvelut sekä kylien kunnostaminen maaseutualueilla. Arvioinnissa ohjelman vaikutus maataloustuotannon kilpailukykyyn kehitykseen arvioidaan kokonaisuutena. Arvioinnin kokonaisuudessa tarkasteltiin esimerkiksi, miten Suomen maatalouden rakenne on kehittynyt, tarkasteltiin lyhyitä jakeluketjuja, arvioidaan tuottajien taloudellisen aseman kehittymistä, seurattiin maatalousyriyten tuottavuutta sekä tuottavuuskehitystä.</p> <p>Arviointi toteutettiin olemassa olevan seuranta- ja tilastotiedon perusteella. Numeerisen tiedon pohjalta arvioinnissa pyritään tunnistamaan maaseutuohjelman nettovaikutukset ja erottamaan ne muun toimintaympäristön</p>

	muutoksista aiheutuneista vaikutuksista
URL	https://www.maaseutu.fi/maaseutuverkosto/vaikutukset/arviointi/kilpailukykyvaikutusten-arviointi/

Julkaisija/kustantaja	MMM julkaisuja 9/2017
Kirjoittaja(t)	Antti Eronen ja Henrik Pekkala
Nimike	Maaseutuverkoston arviointi 2017
Tiivistelmä	<p>Maaseutuverkoston arviointi perustuu toiminnasta kertyvien tietojen analysointiin sekä ulkoiseen arviointiin, jonka yhteydessä on toteutettu erillistä tiedonkeruuta. Arviointi ja siihen kytkeytyvä tiedonkeruu on toteutettu huhtikuussa – kesäkuussa 2017.</p> <p>Ulkopuolisen arvioinnin yhteydessä on analysoitu maaaseutuverkostopalveluiden ja ministeriön keräämiä aineistoja, tehty haastatteluita ja sähköinen kysely, jolla on kartoitettu verkoston toimintaan osallistuneiden henkilöiden näkemyksiä verkostotyön merkityksestä. Maaseutuverkoston arvioinnin keskeisin haaste on verkoston avoin luonne. Sillä ei ole varsinaisia jäseniä ja toiminta on kasvanut monella tavalla osaksi maaseudun kehittämisohjelman toteutusta. Tämän raportin lisäksi ulkopuolisessa arvioinnissa kerättyä tietoa hyödynnetään maaseutuverkoston toiminnan kehittämisessä. Tällöin keskitytään erityisesti käsittelemään esimerkkejä toiminnan organisaatio- ja yksilövaikutuksista.</p>
URL	https://www.maaseutu.fi/maaseutuverkosto/vaikutukset/arviointi/maaseutuverkoston-arviointi/

Julkaisija/kustantaja	MDI
Kirjoittaja(t)	Tommi Ranta, Elina Auri, Sinikukka Pyykkönen ja Sari Rannanpää
Nimike	Selvitys Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman 2014-2020 neuvontatoimenpiteen toteutuksesta, tuloksista ja alustavista vaikutuksista. Väliraportti, helmikuu 2017 ja huhtikuu 2018
Tiivistelmä	Neuvonnan ollessa uusi toimenpide Manner-Suomen maaseutuohjelmassa hallintoviranomaiselle on tärkeää tietää uuden järjestelmän onnistumiset ja kehittämiskohteet, jotta neuvontatoimenpide saadaan mahdollisimman onnistuneeksi vielä ohjelmakauden aikana. Tiivistelmässä on arvioinnin tärkeimmät havainnot ja päätelmät sekä suositukset.

URL	https://www.maaseutu.fi/maaseutuverkosto/vaikutukset/arviointi/arviointi-neuvonta/

Julkaisija/kustantaja	MDI
Kirjoittaja(t)	Elina Auri, Kristiina Lahti, Sari Rannanpää, Tommi Ranta, Keimo Sillanpää, Tommi Ålander
Nimike	Vaikuttavuusarviointi Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelman 2007–2013 ja 2014–2020 valtakunnallisista hankkeista ja koordinaatiohankkeista
Tiivistelmä	Valtakunnallisten hankkeiden ja koordinaatiohankkeiden vaikuttavuuden arvioinnissa pureudutaan Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelman 2007–2013 ja 2014–2020 valtakunnalliseen hanketoimintaan. Työn toteutti konsortio, jossa valtakunnallisia hankkeita ja hankehallintoa arvioi aluekehittämisen konsulttitoimisto MDI ja koordinaatiohankkeita arvioi TK-Eval. Digitaalisuuden ja monikanavaisen viestinnän tärkeys on korostunut kuluvalle ohjelmakaudella valtakunnallisessa hanketyössä. Siksi hankkeiden suunnittelussa ja toteutuksessa tulisi korostaa ammattitaitoista viestintää sekä varata viestinnälle tarpeeksi resursseja. Tämän lisäksi on hyvä tiedostaa jalkautumisen merkitys, sillä alueellisilla toimilla edistetään merkittävästi valtakunnallista vaikuttavuutta ja hankkeen onnistumista.
URL	https://www.maaseutu.fi/maaseutuverkosto/vaikutukset/arviointi/valtakunnallisten-ja-koordinaatiohankkeiden-arviointi/

2.e) Luettelo toteutetuista arvioinneista keskittyen arviointihavaintoihin

Valtakunnallisten ja koordinaatiorahojien arvioinnin mukaan valtakunnalliset hankkeet edistivät pääsääntöisesti Manner-Suomen maaseutuohjelman 2007–2013 tavoitteita, erityisesti teemavalintojen ja toimenpiteiden kautta. Valtakunnallisille hankkeille ei kuitenkaan ole oltu määritelty erillistä roolia tai tavoitteita ohjelmassa. Maaseutuohjelman logiikan ja tulosten varmistamiseksi valtakunnallisten hankkeiden tavoitteiden ja teemojen olisi hyvä olla tiukemmin kytketty maaseutuohjelman tavoitteisiin ja SWOT-analyysiin.

Valtakunnallisten hankkeiden tavoitteet liittyivät pääosin oman sektorinsa tietotaidon kehitykseen tai uusien työkalujen (toimintamallien ja tekniikoiden) luomiseen. Muutaman hankkeen tavoitteena oli sekä kehittää sektorin tietotaitoa että luoda uusia työkaluja ja verkostoida toimijoita. Valtaosa hankkeista saavutti omat tavoitteensa joko täysin tai likipitään. Valtakunnallisten hankkeiden tuotokset ovat suurimmalta osalta jääneet elämään, joko opetus- tai neuvontakäytössä, yritysten käytössä tai jatkohankkeissa. Suurin osa hankkeista johti verkoston luomiseen tai kehittämiseen tai uuteen yhteistyöhön toimijoiden kesken. Kuitenkin vain muutama hanke pystyi erittelemään hankkeen tuloksia yritystasolla. Tuloksellisuuden parantamiseksi tulisi hankesuunnittelussa painottaa hankkeiden toimenpidelogiikkaa, hanketarvetta ja tavoitteiden asettelua (mukaan lukien määrälliset tavoitteet sekä mittaristo). Lisäksi hankevetäjille tarvittaisiin tukea ja kolutusta seurantaan, arviointiin ja itsearviointiin liittyen sekä hankehaku- että toteutusvaiheessa.

Valtakunnallisten hankkeiden alueellinen vaikuttavuus riippui suuresti teemaan liittyvien alueellisten hankkeiden määrästä, vastaanottavan alueverkoston olemassaolosta sekä maantieteellisestä läheisyydestä hanketoimijoihin tai osatoteuttajiin. Näin ollen hankkeen suunnitteluvaiheessa tulisi kartoittaa hanketeeman alueelliset verkostot ja toimijat sekä teemaan liittyvät aluehankkeet. Lisäksi on tärkeää määritellä, miten valtakunnallinen hanke toimii alueilla, joiden verkostot ovat tiheydeltään erilaisia ja joiden alueellisten hankkeiden määrät vaihtelevat suuresti.

Koordinaatiorahojat ovat pystyneet vaikuttamaan hankkeiden suunnitteluun ja sitä kautta myös rajoittamaan päällekkäistä kehittämistä. Sidos- ja kohderyhmät ovat kohtalaisen tyytyväisiä koordinaatiorahojien toimintaan. Koordinaatiorahojat ovat kaiken kaikkiaan kyenneet edistämään teemojaan koko maan laajuisesti. Niiden ansiosta toiminta eri teemoissa näyttää myös kehittyneen myönteiseen suuntaan ja verkostojen yhteistyö on koordinaatiorahojien toiminnan myötä vahvistunut.

Tiedon kokoaminen ja viestintä ovat korostuneet koordinaatiorahojien tekemisessä ja onnistumisissa. Hankkeet ovat onnistuneet välittämään pääsääntöisesti hyvin tietoa omille kohderyhmilleen. Lisää tietoa kaivataan kuitenkin koordinaatiorahojien avulla teemaa edistävien hankkeiden toiminnasta, erityisesti tuloksista ja hyvistä käytännöistä. Lisäksi koordinaatiorahojien tulisi kiinnittää huomiota teemaansa edistävien hankkeiden verkottamiseen keskenään.

Valtakunnallisten hankkeiden ja koordinaatiorahojien teemojen määrittely on suurelle yleisölle epäselvää. Teemojen valintaprosessia tulisi tehdä läpinäkyvämmäksi ja osallistavammaksi. Lisäksi strategisia kytkentöjä ja synergioita tulisi kehittää linkittämällä teemat hallituksen kärkiohjelmiin, maaseutua koskettaviin strategioihin sekä muuhun valtioneuvoston tai MMM:n hallinnonalan tutkimus- ja hankerahoitukseen.

Koordinaatiorahojien ja valtakunnallisten hankkeiden olisi hyvä käynnistyä heti ohjelmakauden alussa, jotta niiden strateginen vaikutus teemansa kehittämiseen olisi suurin. Hankkeiden suunnitteluvaiheessa tulisi kiinnittää aiempaa suurempaa huomiota toimenpidelogiikkaan sekä hankkeiden seurantaan.

Aikaisemmin raportoidut:

Neuvonnan arvioinnin väliraportin mukaan neuvontatoimenpide on lähtenyt rivakasti käyntiin, mutta vauhtia tarvitaan lisää. Neuvontaa on vuoden 2016 loppuun mennessä annettu noin 17 000 kertaa yhteensä noin 10 500 tilalle. Neuvonnan osa-alueiden toteutuman välillä on kuitenkin suuria eroja.

Neuvontakäynneistä on ollut tiloille käytännön hyötyä. Viljelijät kokevat saaneensa lisää tietoa tilan pitämiseen ja kehittämiseen, henkistä tukea valinnoille ja päätöksille sekä konkreettisia vinkkejä yksittäisiin, tilakohtaisiin kysymyksiin. Haastatelluilla asiantuntijoilla ei ollut vielä ohjelmakauden tässä vaiheessa tietoa neuvontakäyntien hyödyllisyydestä valvontaan.

Neuvontajärjestelmä toimii kohtalaisesti. Toimenpide on melko yksinkertainen ja byrokratiaa on kokoon nähden runsaasti. Tiedottaminen sen sijaan jakaa mielipiteet. Osan neuvojista mukaan neuvonnasta tiedotetaan tarpeeksi, osan mukaan liian vähän. Viestintäkanavina ovat pääosin lehtijutut, uutiskirjeet ja neuvontaorganisaatioiden omat tiedotuskanavat. Viljelijäkyselyssä yli kolmannes neuvontaa käyttämättömistä tiloista vastasi, ettei ole kuullut maaseutuohjelman neuvontatoimenpiteestä. Neuvonnan vaikuttavuuden arviointi on vaikeaa toimenpiteen läpileikkaavan luonteen ja uutuuden vuoksi. Vuonna 2017 alkavaa talousneuvontaa kohtaan tiloilla on korkeat odotukset.

Ympäristötoimien tuloksellisuusarvioinnissa ohjelman ympäristötavoitteiden tuloksellisuutta katsottiin seuraavista näkökulmista.

Ravinnekuormitus ja eroosio. Maaseutuohjelma on tarjonnut erittäin monipuolisen valikoiman toimenpiteitä, joilla voidaan vaikuttaa ravinnekuormitukseen ja sitä kautta vesistöjen tilaa. Ohjelma myötä on voitu toteuttaa maatalojen ympäristönhoitoon liittyviä toimenpiteitä valtakunnallisessa laajuudessa.

Ohjelman pinta-alatavoitteet on saavutettu tai ylitetty useimmissa toimenpiteissä kuten ravinteiden käytön säätelyssä, lietalannan sijoittamisessa peltoon, ravinteiden ja orgaanisen aineiden kierrättämisessä, valumavesien hallinnassa ja ympäristöhoitonurmien perustamisessa.

Ohjelmakauden saavutuksiin kuuluu erityisesti peltojen talviaikaisen kasvipeitteisyyden laajeneminen, minkä seurauksena myös peltojen vesieroosioriski on vähentynyt verrattuna vuoteen 2010.

Kasvipeitteisyyden kohdentaminen alueelle, jolla viljellään paljon yksivuotisia kasveja ja viljelymaista suuri osuus on eroosioherkkiä savimaita, on niin ikään onnistunut hyvin.

Ympäristökorvausjärjestelmän ulkopuolella oli jäänyt 6601 tilaa ja noin 107 000 ha peltomaata (v. 2016). Tuen ulkopuolelle jäi myös isoja siipikarja- tai sikatiloja, mikä on omiaan heikentämään ohjelman ympäristötavoitteiden saavuttamista.

Torjunta-aineiden käyttö. Torjunta-aineiden käytön hallintaa on ohjelmassa edistetty toimenpiteillä, jotka vähentävät torjunta-aineilla käsitellyn peltomaan pinta-alaa (mm. luonnonmukainen tuotanto, luonnonhoitopellot, suojavyöhykenurmet).

Luonnon monimuotoisuuden kannalta vaikuttavia ovat olleet erilaiset ympäristönhoitonurmet ja peltoluonnon monimuotoisuus-toimenpiteet, joiden yhteinen pinta-ala oli vuonna 2016 13,3 % käytössä olevasta maatalousmaasta. Tämä on ollut peltolajiston monimuotoisuuden kannalta edullista kehitystä. Kosteikkoalueiden samoin kuin perinnebiotooppien hoidossa on saavutettu vasta 70 % ohjelmakauden pinta-alatavoitteesta. Luontoarvoltaan arvokkaiden maatalousalueiden määrää kuvaava HNV -indikaattorin laskeva trendi kertoo niin ikään tarpeesta luonnonhoidon edistämiseen jatkossakin. Alkuperäisrotuja kasvatetaan noin 920 maatilalla, mikä turvaa näiden perimältään arvokkaiden lajien säilymistä. Sen sijaan alkuperäiskasvien ylläpitosopimuksien määrä on edelleen alhaisella tasolla.

Hiilen sitominen peltomaahan. Viljelysmaan kasvihuonekaasupäästöt koostuvat suurelta osin turvepeltojen

viljelystä, ja tehokkaimmat toimet yleensä kohdistuvat niihin. Tulokset kuitenkin osoittavat, että myös isossa mittakaavassa tehtävät kivennäismaiden viljelyyn liittyvät toimet, saattavat olla tehokkaita. Suurin vaikutus maatalousmaan hiilivarastojen kehitykseen on ollut kerääjäkasvien viljelyllä ja monivuotisilla nurmilla. Viljelysmaan päästöt ovat kokonaisuudessaan laskeneet vuodesta 2010 alkaen, mikä johtuu turvemaiden vähentyneestä raivauksesta ja nurmen osuuden lisääntymisestä. Maaseutuohjelman toimilla on edelleen vahvistettu laskevaa kehitystä.

Energian säästö ja –tehokkuus. Maaseutuohjelmassa on rahoitettu energian säästöön ja energiatehokkuuteen liittyviä hankkeita etenkin maatalouden ja elintarvikejalostuksen parissa. Teemoihin liittyvän hankemäärän toivotaan edelleen kasvavan ohjelmakauden aikana.

Maatalouden ammoniakkipäästöjä on vähentänyt lietalannan sijoitus, joka on ollut suosittu toimenpide ohjelmassa. Ohjelmassa tuetaan myös multaimien hankintaa ja lietevarastojen kattamista.

Uusiutuvan energian käyttö. Maaseudulla on käynnissä suuri rakennemuutos fossiilisista polttoaineista kohden uusiutuvia energialähteitä. Vuonna 2013 oli maa- ja puutarhatalouden kuluttamasta energiasta jo lähes puolet metsien ja peltojen tuottamaa uusiutuvaa energiaa. Maaseutuohjelman hankkeiden ja investointitukien kautta on edistetty näkyvästi uusiutuvan energian tuottamista. Myös biokaasulaitoksia on rakennettu, minkä lisäksi biokaasun tuotantoon liittyviä selvityksiä ja suunnitelmia on tehty useilla alueilla.

Maatalousalan kilpailukykykyselyksen mukaan ohjelman toimenpiteet ovat edistäneet pienyritysten toimintaa kohtuullisen hyvin. Tukien määrällä ei ole pienyritysten toiminnan kannalta suurta merkitystä. Rakennetukien kautta voi lisätä kilpailukykyä, mutta lopulta kilpailukyky realisoituu kuluttajakäyttäytymisestä välittyvien vaikutusten kautta. Maatalouden rakennekehitys on edennyt ohjelmakauden aikana. Maatalouden kilpailukykyyn kehittymisen näkökulmasta tarkasteltaessa ohjelman säilyttävä ominaisuus ei ole optimaalinen. Kilpailukykyyn kannalta maatalouden rakenteen tulisi kehittyä aikaisempaa tehokkaammin. Ohjelmaan kuuluvalla aloitustuella on merkittävä rooli maatalouden sukupolven-vaihdosten toteuttamisessa. Tilanpidon aloittajat ovat kokeneet, että ohjelman puitteissa järjestetty koulutus ja neuvonta ovat hyödyllisiä.

Riskien ehkäisyä ja hallintaa voisi ohjelmassa painottaa enemmänkin. Erityisesti on tarvetta riskeihin liittyvän tietämyksen siirron ja neuvonnan lisäämiselle. Toimenpiteistä neuvontatoimenpiteiden nähtiin kaikkein eniten edistäneen riskien ehkäisemistä ja hallintaa. Ohjelman toimenpiteillä on ainakin jossain määrin saatu parannettua alkutuottajien kilpailukykyä kytkemällä heidät paremmin maatalouselintarvikeketjuun. ELY-keskusalueilla on käynnissä useita lähiruokaan, maatalouselintarvikeketjun kokonaisvaltaiseen kehittämiseen sekä alkutuotannon kilpailukykyyn liittyviä hankkeita.

Arvioinnin perusteella hankkeiden valintakriteerit ovat pääosin auttaneet hakemusten paremmuusjärjestykseen asettamisessa sekä parhaiden hankkeiden valitsemisessa. Käynnistymisen jälkeen ohjelman toteuttaminen on lähtenyt hyvin vauhtiin. Toimenpiteiden toteuttaminen on hyvässä vauhdissa kaikilla arvioinnin kohteena olleilla kohdealoilla. Myös toimenpiteiden rahoitus on saatu hyvin käyttöön.

Maaseutuverkoston arvioinnin mukaan verkoston toiminta on käynnistynyt aktiivisesti. Tilaisuuksia on järjestetty runsaasti ja ne ovat kattaneet laajasti erilaisia teemoja. Toiminnan määrää ei voida yksiselitteisesti verrata edelliseen ohjelmakauteen, mutta karkeasti arvioiden toiminta näyttää olevan vastaavalla aktiivisuustasolla. Maaseutuverkoston ytimessä ovat edelleen ELY-keskukset, Leader-ryhmät, kylätoiminta ja kunnat. Se on luontevaa, sillä erityisesti ELY-keskukset ja Leader-ryhmät ovat avainroolissa maaseudun kehittämisohjelman toteutuksessa.

Maaseutuverkosto näyttää kuitenkin kyenneen kohdentamaan ja fokusoimaan toimintaansa uudella tavalla, joka voi vähitellen lisätä verkoston vaikuttavuutta. Tässä keskeisessä roolissa ovat maaseutuverkoston teemaryhmät, jotka konkretisoivat tiettyihin kohderyhmiin ja kysymyksiin liittyviä tavoitteita. Teemaryhmiä on ollut kuusi kappaletta ja niiden vetäjät ovat olleet hyvin motivoituneita edistämään maaseudun elinvoimaisuutta valituissa teemoissa.

Teemaryhmät ovat hyötäneet palvelupaketti-toimintamallista, joka on otettu käyttöön nykyisellä ohjelmakaudella. Palvelupakettien avulla on järjestetty jo yli 100 tilaisuutta. Pakettien voi arvioida aktivoineen paikallisia toimijoita järjestämään itse omiin tarpeisiinsa perustuvaa toimintaa. Järjestäjät ovat arvioineet tilaisuuksien täyttäneen niille asetetut tavoitteet erinomaisesti.

Maaseutuverkoston puitteissa on järjestetty toimintaa, joka tukee Leader-ryhmien ja muiden kehittämisohjelman toimeenpanoon osallistuvien henkilöiden osaamista. Ulkopuolisen arvioinnin yhteydessä tehdyn sähköisen kyselyn perusteella kehittämisohjelman toimeenpanon kanssa työskentelevät henkilöt tunnistavat verkostotoiminnan positiivisia vaikutuksia omassa työssään. Verkosto antaa mahdollisuuden hakea apua ja ideoita tarvittaessa sekä tunnistaa yhteistyökumppaneita.

Viestintä on keskeinen osa maaseutuverkoston toimintaa, eikä sitä ole tarkoituksenmukaista erottaa muusta maaseudun kehittämisohjelmaan liittyvästä viestinnästä. Kehittämisohjelman viestinnän ympärille on rakennettu valtakunnallinen viestintäverkosto, jossa on laaja paikallinen edustus. Viestintäverkostoa pidetään merkittävänä resurssina, jonka avulla tietoa ja käytäntöjä voidaan jakaa ja levittää. Viestinnän on todettu menneen eteenpäin käynnissä olevalla ohjelmakaudella ja jatkossa hyvin käynnistynyt valtakunnallinen yhteistyö palvelee kehittämisohjelman tuloksista viestimistä.

Maaseutuverkoston toiminta on hyvin organisoitua ja aktiivista. Verkostossa on tunnistettu uudenlaisia toimintatapoja, jotka voivat nostaa esiin keskeisiä maaseudun elinvoimaisuuteen vaikuttavia kysymyksiä ja aloitteita. Jatkossa verkoston toiminnassa voitaisiin ottaa entistä vahvemmin huomioon kehittämisohjelman tavoitteiden eteneminen ja suunnata toimintaa niiden tarpeiden mukaisesti.

2.f) Kuvaus viestintätoimista, jotka on toteutettu arviointihavaintojen julkaisemiseksi (pitäen mielessä arviointisuunnitelman 6 jakso)

On viitattava arviointisuunnitelmaan, kuvattava toteutuksessa mahdollisesti havaittuja vaikeuksia ja ilmoitettava, mihin ratkaisuihin on päädytty tai mitä ratkaisuja on ehdotettu

Päivämäärä/ajanjakso	22/11/2017
Viestintätoimen/- tapahtuman nimi ja käsiteltyjen/jaettujen arviointihavaintojen aihe	I-vaiheen arviointien esittely seurantakomiteassa ja jatkotoimenpiteet arvioinneista
Toimen/tapahtuman yleinen järjestäjä	MMM
Käytetyt tiedostuskanavat/-	Esitys

formaatit	
Kohdeyleisön tyyppi	Seurantakomitea
Tavoitettujen sidosryhmien lukumäärä suunnilleen	18
URL	NA

Päivämäärä/ajanjakso	02/07/2017
Viestintätoimen/-tapahtuman nimi ja käsiteltyjen/jaettujen arviointihavaintojen aihe	MMM:n tiedote: Maaseutuohjelma on yhteiskunnan panostus ympäristönhoitoon ja talouskasvuun
Toimen/tapahtuman yleinen järjestäjä	MMM
Käytetyt tiedostuskanavat/-formaatit	Lehdistötiedote
Kohdeyleisön tyyppi	Maaseutuverkosto, alan tutkijat ja toimijat
Tavoitettujen sidosryhmien lukumäärä suunnilleen	500
URL	http://mmm.fi/artikkeli/-/asset_publisher/maaseutuohjelma-on-yhteiskunnan-panostus-ymparistonhoitoon-ja-taloukasvuun

Päivämäärä/ajanjakso	01/01/2018 - 31/01/2018
Viestintätoimen/-tapahtuman nimi ja käsiteltyjen/jaettujen arviointihavaintojen aihe	Maaseutuverkoston uutinen: Valtakunnallinen hanketyö verkostoi ja parantaa yhteistyötä
Toimen/tapahtuman yleinen järjestäjä	MMM

Käytetyt tiedostuskanavat/-formaatit	Uutinen verkkosivuilla
Kohdeyleisön tyyppi	Maaseutuverkosto
Tavoitettujen sidosryhmien lukumäärä suunnilleen	500
URL	https://www.maaseutu.fi/maaseutuverkosto/viestinta2/uutiset/uutisarkisto2/uutiset-2018/valtakunnallinen-hanketyo-verkosto-i-ja-parantaa-yhteistyota/

Päivämäärä/ajanjakso	30/10/2017
Viestintätoimen/-tapahtuman nimi ja käsiteltyjen/jaettujen arviointihavaintojen aihe	Miten Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmalla menee? Arvioinnin suositukset -seminaari
Toimen/tapahtuman yleinen järjestäjä	MMM
Käytetyt tiedostuskanavat/-formaatit	Seminaari ja webstriimaus
Kohdeyleisön tyyppi	MMM, Mavi, ELY-keskukset, Leader-ryhmät, tutkimuslaitokset, muut ministeriöt, konsulttiyritykset, etujärjestöt
Tavoitettujen sidosryhmien lukumäärä suunnilleen	94
URL	https://www.slideshare.net/mmmviestinta/clipboards/maaseutuohjelman-arviointiseminaari-31-10-2017

Päivämäärä/ajanjakso	01/01/2016 - 31/12/2017
Viestintätoimen/-tapahtuman nimi ja käsiteltyjen/jaettujen arviointihavaintojen	Tiedotetaan neuvonnan mahdollisuuksista ja ajankohtaisista asioista. Viestinnässä on panostettava hyvin paikallisiin tarinoihin. Vuoden 2016 puolella Maaseudun Tulevaisuus kirjoitti aiheesta mm. otsikolla

aihe	”Neuvontapalvelu valmistaa tilatarkastuksiin”.
Toimen/tapahtuman yleinen järjestäjä	MMM, Mavi ja maaseutuverkosto
Käytetyt tiedostuskanavat/-formaattit	Tiedotteet, Mavin neuvojakirjeet, maaseutu.fi, koulutukset ja seminaarit, lehtijutut
Kohdeyleisön tyyppi	Neuvojat, viljelijät neuvonnan kohteena, sidosryhmät
Tavoitettujen sidosryhmien lukumäärä suunnilleen	300000
URL	http://www.maaseuduntulevaisuus.fi/politiikka-ja-talous/maatilojen-neuvontapalvelu-valmistaa-tilatarkastuksiin-1.142597

2.g) Kuvaus arviointitulosten vuoksi toteutetuista jatkotoimista (pitäen mielessä arviointisuunnitelman 6 jakso)

On viitattava arviointisuunnitelmaan, kuvattava toteutuksessa mahdollisesti havaittuja vaikeuksia ja ilmoitettava, mihin ratkaisuihin on päädytty tai mitä ratkaisuja on ehdotettu

Jatkotoimien kannalta merkityksellinen arviointitulos (kuvailtava havainto ja mainittava lähde sulkeissa)	Laaja-alaisesti pellon käyttöön vaikuttavat ja viljelyn monimuotoisuutta lisäävät Maaseutuohjelman toimenpiteet ovat toteutuneet hyvin, osin jopa ylittäneet tavoitteet moninkertaisesti. Peltoluonnon lajiston monimuotoisuuden edistämiseen tarkoitettujen, toimenpiteiden pinta-alaa pitäisi kasvattaa ja kohdentaa. Luonnonlaitumien ja -niittyjen sekä hoidettujen perinnebiotooppien pinta-alat ovat riittämättömät. Alkuperäiskasvilajikkeiden ylläpito-sopimusten määrä on alhainen.
Toteutetut jatkotoimet	Pyritään pitämään sellaiset ympäristökorvauksen sopimukset haussa, joiden ympäristötavoitteet ovat vielä saavuttamatta.
Seurannasta vastaava viranomainen	Hallintoviranomainen

Jatkotoimien kannalta merkityksellinen arviointitulos (kuvailtava havainto ja mainittava lähde sulkeissa)	Maaseutuverkosto ja sitä koordinoiva verkostopalvelut-yksikkö on onnistunut kehittämään käynnissä olevalla ohjelmakaudella uusia toimintatapoja (teemaryhmät ja palvelupaketit). Teemaryhmien toimintaa on voitu organisoida palvelupakettien avulla. (Maaseutuverkoston arviointi)
Toteutetut jatkotoimet	Maaseutuverkosto jatkaa teemaryhmä toimintaa ja käynnistää uusia lyhyempiä ja erikoistuneita teemaryhmiä.
Seurannasta vastaava viranomainen	Muu

Jatkotoimien kannalta merkityksellinen arviointitulos (kuvailtava havainto ja mainittava lähde sulkeissa)	Valintakriteerit ovat auttaneet tunnistamaan ohjelman tavoitteita parhaiten edistävät hankkeet ja investoinnit pääasiassa hyvin. Valintakriteerien yhteneväistä tulkintaa olisi hyvä tukea koulutuksilla, videotutoriaaleilla, kirjallisella ohjeistuksella ja työpajoilla. (Selvitys maaseutuohjelman tuloksista ja vaikutuksista maatalousalan kilpailukykyyn)
Toteutetut jatkotoimet	Valintakriteereiden yhtenäistä tulkintaa kehitetään toimeenpanokoulutuksissa
Seurannasta vastaava viranomainen	Maksajavirasto

Jatkotoimien kannalta merkityksellinen arviointitulos (kuvailtava havainto ja mainittava lähde sulkeissa)	Maaseutuverkoston ja maaseudun kehittämisohjelman viestintä on hyvin organisoitua ja sitä toteutetaan tiiviissä yhteistyössä. Viestinnän keskeinen resurssi on valtakunnallinen viestintäverkosto, jossa on edustajia kaikilta ELY-alueilta. Tämän lisäksi alueilla on omia viestintähankkeita. Osa ELY-keskuksista kuitenkin kokee, että heidän ja ohjelman tuensaajien välisessä tiedonkulussa on edelleen kehitettävää (Maaseutuverkoston arviointi).
Toteutetut jatkotoimet	Maaseutuverkoston kaikki viestintä tullaan kohdentamaan, eikä loppuohjelmakaudelle enää viestintäkampanjoita suurelle yleisölle (kuten esim. yrittäjyys-kampanja). Jatketaan kohderyhmien tarkempaa tunnistamista, jotta viestintää pystytään kohdentamaan, esim. selvitetään millä tavoilla innovaatiota ja uudistumista on tapahtunut ja missä kentässä. Samoin koordinaatiorien viestintäpotentiaali tullaan hyödyntämään entistä paremmin.
Seurannasta vastaava viranomainen	Muu

Jatkotoimien kannalta merkityksellinen arviointitulos (kuvailtava havainto ja mainittava lähde sulkeissa)	Aloitustukien osalta ELY-keskusten vuosiraportointi on hieman sekavaa, sillä käynnissä olevia hankkeita on laskettu toteumaksi. Näin ollen ELY-keskusten vuosiraportoinnin toteuma ei vastaa Mavin rekisteritietoja. (Selvitys maaseutuohjelman tuloksista ja vaikutuksista maatalousalan kilpailukykyyn.)
Toteutetut jatkotoimet	Vuosiraportoinnin ohjeistaminen on ollut toistuvasti esillä ELY:lle suunnatussa koulutuksessa, ja se pidetään asialistalla jatkossakin. Ohjelman kaikkia toimenpiteitä seurataan samoilla säännöillä. Vuosiraportoinnin ohjeistusta päivitetään tarvittaessa.
Seurannasta vastaava viranomainen	Hallintoviranomainen

Jatkotoimien kannalta merkityksellinen arviointitulos (kuvailtava havainto ja mainittava lähde sulkeissa)	Ohjelmassa on rahoitettu erityyppisiä energian säästöön ja energiatehokkuuteen liittyviä hankkeita sekä maataloustuotannon että elintarviketalouden parissa. Koska aihealue on vielä monin osin uusi, on edelleen tarpeen välittää ja jakaa tietoa hyväksi havaituista keinoista säästää energiaa sekä muutenkin nostaa energiansäästön mahdollisuuksia maa- ja elintarviketaloudessa esille. (Maaseutuohjelman ympäristöarviointi)
Toteutetut jatkotoimet	Mahdollisuuksien mukaan Maaseutuverkosto voisi koota aiheesta hyviä käytäntöjä.

Seurannasta vastaava viranomainen	Muu
--	-----

Jatkotoimien kannalta merkityksellinen arviointitulos (kuvailtava havainto ja mainittava lähde sulkeissa)	Neuvonta (M02): YTA-alueiden (kuntien) viranomaisille järjestetään täsmäkoulutusta neuvonnasta ja sen kertomisesta viljelijöille, jotta neuvonnan viestintää viedään myös paikallistasolle. MMM ja Mavi tuovat muun viljelijöille menevän viestinnän yhteydessä esille mainintoja, miten neuvonta voi hyödyntää. (Selvitys Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelman 2014-2020 neuvontatoimenpiteen toteutuksesta, tuloksista ja alustavista vaikutuksista.)
Toteutetut jatkotoimet	Maaseutuverkoston viestintäverkosto jatkaa tehokasta viestintää. Suunnitellaan täydennyskoulutuksia. Aktiivista seuranta, jonka perusteella voi tehostaa viestintää tarvittaville osa-alueille.
Seurannasta vastaava viranomainen	Muu

Jatkotoimien kannalta merkityksellinen arviointitulos (kuvailtava havainto ja mainittava lähde sulkeissa)	YTA-alueiden (kuntien) viranomaisille järjestetään täsmäkoulutusta neuvonnasta ja sen kertomisesta viljelijöille, jotta neuvonnan viestintää viedään myös paikallistasolle. MMM ja Mavi tuovat muun viljelijöille menevän viestinnän yhteydessä esille mainintoja, miten neuvonta voi hyödyntää. (Selvitys Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelman 2014-2020 neuvontatoimenpiteen toteutuksesta, tuloksista ja alustavista vaikutuksista.)
Toteutetut jatkotoimet	Neuvonnan viestinnässä huomioidaan enemmän ne aihealueet, joita on haettu vähiten. Neuvonta on esillä YTA-viranomaisille.
Seurannasta vastaava viranomainen	Maksajavirasto

Jatkotoimien kannalta merkityksellinen arviointitulos (kuvailtava havainto ja mainittava lähde sulkeissa)	Hyviksi toimiksi nähtiin tiedottaminen, kouluttaminen, lähiruokaan liittyvien yritysten rahoittaminen sekä yhteistyö. Yhteistyöhankkeiden onnistumisia ja hyviä käytäntöjä tulisi tutkia, kerätä ja jakaa ELY-keskusten välillä. (Selvitys maaseutuohjelman tuloksista ja vaikutuksista maatalousalan kilpailukykyyn)
Toteutetut jatkotoimet	Maaseutuverkosto panostaa hyvien käytäntöjen levittämiseen erityisesti niin, että lähiruokahankkeita syntyisi enemmän.
Seurannasta vastaava viranomainen	Muu

Jatkotoimien kannalta merkityksellinen arviointitulos (kuvailtava havainto ja mainittava lähde sulkeissa)	Eröt alueiden välillä hanketoiminnassa ja yritysten kehittämisinvestoinneissa ovat huomattavia ja se näkyy niin hakemusten määrässä kuin laadussakin. Aktiivinen suunnittelu ohjelmakauden alusta näkyy ohjelman hyvänä käynnistymisenä. (Selvitys maaseutuohjelman tuloksista ja vaikutuksista maatalousalan kilpailukykyyn)
Toteutetut jatkotoimet	Maaseutuvirasto pyrkii koulutuksella ja ohjeistuksella vaikuttamaan laatuerojen vähentämiseen alueiden välillä, huomioiden alueelliset strategiat ja painopisteet.
Seurannasta vastaava viranomainen	Maksajavirasto

Jatkotoimien kannalta merkityksellinen arviointitulos (kuvailtava havainto ja mainittava lähde sulkeissa)	Maaseutuohjelman toimenpide 'Lietelannan sijoituslevitys' vähentää levityksen aikaista ammoniakkihaiduntaa ja lienee suosittu toimenpide jatkossakin. Sijoituslannoituksen yleistyessä lannan levityksen ammoniakkipäästöt ja täten myös epäsuorat N2O päästöt vähenevät. Edellisten ammoniakkipäästöjä vähentävien toimien rinnalle olisi hyvä saada muitakin vähentäviä toimia. (Maaseutuohjelman ympäristöarviointi)
Toteutetut jatkotoimet	Maaseutuverkosto tekee tehokasta tiedon levitystyötä, jotta hyvät käytännöt ja keinot ammoniakkin ja KHK-päästöjen vähentämiseksi tulevat tunnetuiksi ja laajempaan käyttöön sekä investointituen mahdollisuudet ympäristön tilaa edistäviin investointeihin tunnetaan;
Seurannasta vastaava viranomainen	Muu

3. SEIKAT, JOTKA VAIKUTTAVAT OHJELMAN JA TOTEUTETTUJEN TOIMENPITEIDEN TEHOKKUUTEEN

3.a) Kuvaus toimista, joita on toteutettu ohjelman laadukkaan ja tehokkaan toteuttamisen varmistamiseksi

Tietojärjestelmät

Hyrrä-tietojärjestelmä

Hyrrä-tietojärjestelmän kautta käsitellään maaseudun kehittämishankkeiden, yritystukien, maatalousinvestointien, nuoren viljelijän aloitustukien, poro- ja luontaiselinkeinojen investointitukien, nuoren elinkeinonharjoittajan aloitustukien, neuvontakorvauksen sekä toimintarahaa ja teknisen avun tuki- ja maksuhakemukset. Hyrrään tallennetaan rahoitettujen hankkeiden tavoite- ja toteumatiedot. Tiedot saadaan raportoitua tietokannasta eri tarpeisiin, esimerkiksi yhdistettäväksi muiden tietojärjestelmien tietoihin ohjelman seurannan ja toteutumisen arvioinnin tarpeisiin. Maaseutuvirasto julkistaa Hyrrässä käsitellyt tuet vuosittain huhtikuun loppuun mennessä.

Maaseutuohjelman tuloksellisen toimeenpanon ja tuloskehityksen toteuman tarkastelun kannalta Hyrrä-järjestelmän kaikkien toimintojen olemassaolo ja toimivuus ovat ensisijaisen tärkeitä. Hyrrä-järjestelmässä hankkeen päättämistoiminnon piti tulla käyttöön syksyllä 2017. Mutta toimintoa ei saatu käyttöön vuoden 2017 aikana.

Tukisovellus

Tukisovelluksella käsitellään suurin osa viljelijöille maksettavista EU-tuista ja kansallisista tuista Suomessa. Järjestelmän kautta kerätään myös suuri osa maatalouden perustilastoista. IACS-tietojärjestelmä koostuu Tukisovelluksesta, laskentasovelluksesta, raportointijärjestelmästä, maksukeräilyjärjestelmästä ja valvontasovelluksesta, jotka ovat yhteydessä keskitettyyn tietokantaan, IACS-keskusrekisteriin. Tukisovelluksen kehittämisessä on huomioitu ohjelmakauden 2014–2020 seurannan tarpeet vuodesta 2015 alkaen. Tukisovelluksesta on raportoitavissa haettujen sitoumusten ja sopimusten määrät, pinta-alatiedot, valvontatiedot ja maksutiedot.

Tukisovelluksella suoritetaan hakemustietojen tallennus, tietojen validointi ja maksupäätösten tekeminen. Laskentasovelluksen avulla toteutetaan tukien laskenta, jonka sivutuotteena tietokantaan syntyy paljon muun muassa raportoinnissa tarvittavaa informaatiota. Raportointijärjestelmä on Tukisovelluksen yhteyteen rakennettu osio, jonka avulla hoidetaan päivittäinen ns. operatiivinen raportointi. Maksukeräilyjärjestelmän avulla tuotetaan keskitetyn tukimaksujen käsittelyjärjestelmän edellyttämä data tukien maksamiseksi. Valvontasovelluksella on käsitelty täydentävien ehtojen valvontatietoja; muut valvontatiedot on käsitelty Tukisovelluksella. Myös maatilarekisteriä on ylläpidetty Tukisovelluksen avulla. IACS keskusrekisterissä on tehty myös valvontaan liittyvät ristiintarkistukset ja riskianalyysit.

Seurantakomitea

Vuoden 2017 aikana seurantakomitea kokoontui kaksi kertaa: 6.6. ja 22.11.

Seurantakomitean kokoonpano, esityslistat ja kokousmuistiot löytyvät maaseutu.fi-sivuilta.

Ohjelmamuutos

Seurantakomitea puolsi ohjelmamuutosesitystä 22.11.2017 pidetyssä kokouksessa. Komissio hyväksyi

ohjelmamuutoksen 12.3.2018.

Vuonna 2017 tehdyn muutoksen sisältö:

(1) M02.1 Neuvonta

- Neuvonnassa viimeksi lisätty kohdeala oli 2A, ei 2B (2A on mukana kyllä, asia on kuitenkin oikein interventiologiikassa).
- Päivitys uuden hankintalain osalta (neuvojen valinta).

(2) M06.4 Tila- ja yritystoiminnan kehittäminen

- Valtiontukikartan muuttamisesta aiheutuvat tukitasojen muutokset.
- Yleisen ryhmäpoikkeusasetuksen muuttamisesta aiheutuvat tarkistukset sekä luvun 13 (Valtiontuen arviointiin tarvittavat osatekijät) päivittäminen sen jälkeen, kun maaseudun yritystuesta annetun valtioneuvoston asetuksen (80/2015) muutos on tullut voimaan tammikuussa 2018 ja komissiolle on tehty valtioneuvoston uusi ilmoitus (uusi SA-numero, joka lisättiin ohjelman lukuun 13).

(3) M13 Luonnonhaittakorvaukset

- Hallitusohjelman säästövelvoitteet: Kokonaan kansallisesti maksettavien luonnonhaittakorvausten tukitaso putoaa vuonna 2018 5 euroa/ha (ei 10 €/ha kuten oli suunniteltu) ja vuosina 2019–2020 20 euroa/ha (vuoden 2017 tukitasosta).
- Kokonaan kansallisesti maksettavien luonnonhaittakorvausten kehys ohjelmakaudella 2014–2020 on muutoksen jälkeen 1 830,3 milj. euroa -> muutos indikaattoreihin ja kokonaan kansallisesti maksettavien osuuksien taulukkoon

(4) M14 Eläinten hyvinvointi

- Afrikkalaisen sikaruton ja lintuinfluenssan torjunnasta seuraavat muutokset
- Yksinkertaistamisia

(5) M16 Yhteistyö

- Alatoimenpide 16.10 on ollut ohjelmatekstissä virheellisesti numeroituna 16.0:ksi. Numerointi on korjattu oikeaksi tässä versiossa (tekninen muutos).
- Pilotti-investointeihin liittyvät poistokustannukset lisätty tukikelpoisiin kustannuksiin kaikkiin alatoimenpiteisiin. Aiemmin oli vain maininta yleisen ryhmäpoikkeusasetuksen artiklaan, jossa poistokustannukset todetaan tukikelpoiseksi. Tarkennus / tekninen muutos.

Sähköinen haku ja raportointi

Tukihakemukset: viljelijätuet 92 %, hanketuet 86 %, yritystuet 91 %, teemahanke 100 %, toimintaraha 100 %, tekninen apu 100 %, neuvonta 100 %, nuoren viljelijän aloitustuki 58 %, maatalousinvestoinnit 63 %

Maksuhakemukset: viljelijätuet 92 %, hanketuet 88 %, yritystuet 69 % (mahdollinen 19.9.2016 alkaen), toimintaraha 100 %, tekninen apu 100 %, neuvonta 100 %, nuoren viljelijän aloitustuki 100 %, maatalousinvestoinnit 73 %

Tarkastukset ja sääntöjen noudattaminen: Tukiehtojen tarkastaminen tapahtui vuonna 2017 osittain automaattisesti IACS:in tarkisteiden ja laskennan kautta, osan tukiehtojen tarkistamisesta tekivät yhteistoiminta-alueiden maaseutuelinkeinoviranomaiset sähköisten tarkisteiden avulla. Ohessa arvioitu prosenttiosuuksia, miten paljon tukiehtoja on tarkastettu käsin viranomaisen toimesta/Sovelluksen kautta automaattisesti. Arvio ei ole laskennallinen, vaan perustuu vain tukivastaavien arvioon.

Tukiehtojen tarkastelu, käsin viranomaisen toimesta/Sovelluksen kautta automaattisesti

- Ympäristökorvaus 40/60
- Luonnonmukaisen tuotannon korvaus 20/80
- Eläinten hyvinvointikorvaus 20/80
- Luonnonhaittakorvaus 20/80

Valvonta, käsin viranomaisen toimesta/Sovelluksen kautta automaattisesti

Hanketuet, yritystuet, toimintaraha, tekninen apu, Neuvo2020, nuoren viljelijän aloitustuki ja maatalousinvestoinnit: kaikille hakemuksille tehdään hallinnollinen tarkastus, joiden tarkistuslistat tallennetaan Hyrrään sähköisessä muodossa.

Seuranta ja raportointi: viljelijätuet 92 %, hanketuet 95 % (arvio), yritystuet 95 % (arvio), toimintaraha 100 %

Tukien maksaminen

Alla esitetään, milloin tuensaajat keskimäärin saavat maksut haetuista tuista.

Ympäristökorvaukset (M10): Sitoumukset: 1.erä 5 kk (85 %), 2.erä 12 kk (15 %); Sopimukset: 1. erä 5 kk (85 %), 2. erä 10 kk (15 %); alkuperäisrotusopimukset 2.erä 9 kk (15 %); kurki-, hanhi- ja joutsenpellot 2. erä 12 kk (15 %), alkuperäiskasvien ylläpitosopimukset 9 kk (100 %)

Luonnonhaittakorvaukset (M13): 1. erä 4 kk (85 %), 2.erä 7kk (15 %)

Eläinten hyvinvointikorvaukset (M14): 1. erä 10 kk (50 %), 2.erä 17 kk (50 %)

Ei tuotannolliset investoinnit (M04.4): alkaen 16 kk

Luonnonmukainen tuotanto (M11): 1.erä 4 kk, 2.erä 12 kk

Hanketuet (M01, M07, M16, M19): 1,5 kk

Yritystuet (M04.2, M06.2, M06.4, M19)1 kk

Toimintaraha (M19): 5 kk

Neuvonta (M02): 1 kk

Nuoren viljelijän aloitustuki (M06.1): 0,5 kk

Maatalousinvestoinnit (M04.1): 0,5 kk

Tarkastus- ja valvontamenettelyt

Yritys- ja hanketuet (M01, M04.2, M06.2, M06.4, M07, M16 ja M19)

Yritys- ja hanketukien tuki- ja maksuhakemusten hallinnolliset tarkastukset tehdään ELY-keskuksissa. Maaseutuviraston tarkastusyksikkö tekee valvonta-asetuksen mukaiset paikan päällä tehtävät otantatarkastukset. Tarkastettavat kohteet valitaan satunnaisotannalla ja painotetulla otannalla. Otannat tehdään viikoittain. Tarkastukset tehdään ennen loppumaksua. Vuonna 2017 tarkastettiin 156 hanke- ja yritystukihanketta.

Rakennetuet (M04.1 ja M06.1)

Maatalouden investointitukien ja nuorten viljelijöiden aloitustuen tarkastusmenettelyt ovat samat kuin hanke- ja yritystuissa. Vuonna 2017 tarkastettiin 48 rakennetukihanketta.

Neuvonta (M02)

Maaseutuvirasto teki neuvontakorvausten tarkastuksia 69.

Ei-tuotannolliset investoinnit (M04.4)

Ei-tuotannollisten investointien paikalla tehtävät tarkastukset ajoitetaan pääsääntöisesti ennen hakijalle myönnetyn korvauksen viimeisen erän tai kertakorvauksen maksua. Tarkastukset ulotetaan vähintään viiteen prosenttiin kaikista maaseuturahaston rahoittamista menoista.

Vuonna 2017 tarkastettiin yksi kertakorvauksena maksettu perinnebiotooppihanke, yksi kuittiperusteinen kosteikon perustamishanke ja yksi kuittiperusteinen perinnebiotoopin perustamishanke. Lisäksi ei-tuotannollisten investointien korvauksiin tehtiin jälkitarkastuksia, jotka kohdistettiin vähintään prosenttiin korvauskelpoisista ei-tuotannollisten investointien maaseuturahastomenoista, joiden loppumaksu on maksettu ja joista on voimassa asetuksen (EY) N:o 1698/2005 72 artiklan 1 kohdan mukainen viiden vuoden sitoumus. Vuonna 2017 jälkitarkastus tehtiin neljälle hankkeelle, joista kaksi oli perinnebiotooppihanketta ja kaksi kosteikon perustamishanketta. Tarkastuksissa ei havaittu puutteita eikä laiminlyöntejä.

Ympäristökorvauksen valvonta (M10)

Ympäristökorvauksen valvonnassa oli vuonna 2017 noin 2 500 tilaa. Osa tukiehdoista tarkastettiin paikan päällä tilalla kasvukauden aikana ja osa kasvukauden päätyttyä talviaikaisessa asiakirjavalvonnassa ja kasvipeitteisyysvalvonnassa. Talviaikainen asiakirjavalvonta ja kasvipeitteisyysvalvonta on tehtävä valmiiksi 15.5.2018 mennessä.

Paikan päällä tapahtuvassa valvonnassa todettiin eniten tukiehtopuutteita vesistöjen varsilla olevissa suojakaistoissa sekä monimuotoisuuspeltojen ja kerääjäkasvien kasvivaatimuksissa. Perustason vaatimuksissa laiminlyöntejä oli eniten valtaojien ja vesistöjen varsilla olevissa pientareissa. Lisäksi viljelytavassa todettiin erilaisia puutteita.

Ympäristökorvauksen tukiehdoissa vaaditut asiakirjat (esim. viljavuustutkimukset) tarkastetaan lohkokokohtaisesti talviaikaisessa asiakirjavalvonnassa. Asiakirjavalvonta on kesken ja tulokset ovat saatavilla vasta kesäkuussa 2018. Asiakirjavalvonnassa todetaan paljon puutteita viljavuustutkimuksissa ja lannoitustasoissa.

Luonnonmukaisen tuotannon korvauksen valvonta (M11)

Luonnonmukaisen tuotannon korvauksessa ei ole paikan päällä tilalla tarkastettavia tukiehtoja. Talviaikaisessa asiakirjavalvonnassa tarkastetaan, onko tuotantotarkastuksessa todettu sellaisia puutteita, jotka vaikuttavat tilalle maksettavaan korvaukseen. Tuotantotarkastuksessa todettujen puutteiden takia vajaalta sadalta tilalta on korvausta vähennetty vuosittain.

Eläinten hyvinvointikorvauksen valvonta (M11)

Eläinten hyvinvointikorvaukseen sitoutuneista tiloista tilavalvonta tehtiin 358 tilalle vuonna 2017. Yleisimmät valvonnassa havaitut puutteet liittyivät eläinten korvamerkintään ja eläinrekisterin tietoihin sekä tukiehtojen noudattamisen osalta erilaisiin asiakirjapuutteisiin, kuten ruokintasuunnitelma ja laidunnuskirjanpito sekä riittämättömään kuivitukseen.

Luonnonhaittakorvaukset (M13)

Luonnonhaittakorvauksessa, ympäristökorvauksessa ja luonnonmukaisen tuotannon korvauksessa on samoja tukiehtoja, mm. lohkon hallinta ja aktiiviviljelijän vaatimuksen täyttyminen, jotka tarkastettiin paikan päällä tilalla. Luonnonhaittakorvauksessa ei ollut valvottavia tukiehtoja, joten maksettavaan korvaukseen vaikutti lähinnä vain pinta-alaero ilmoitetussa ja todetussa.

Takaisinperinnät

Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman takaisinperintöjen EU-osuus oli yhteensä noin 0,96 milj. euroa ajalla 1.1-31.12.2017. Tähän summaan sisältyivät myös tekniset takaisinperinnät noin 0,16 milj. euroa tuensaajilta perittyjen takaisinperintöjen lisäksi. Teknisiä takaisinperintöjä ei ole peritty takaisin tuensaajilta, vaan ne ovat liittyneet tietojärjestelmän sisäisiin korjauksiin.

Tuensaajilta perittiin takaisin tukia ja tehtiin summakarensseihin liittyviä tuen vähennyksiä yhteensä noin 0,80 milj. euroa toimenpiteissä: maatalouden ympäristö- ja ilmasto, luonnonmukainen tuotanto, luonnonhaittakorvaukset sekä eläinten hyvinvointi. Takaisinperinnät ovat johtuneet pääosin pinta-aloihin liittyvistä virheistä sekä tukiehtojen noudattamatta jättämisestä.

Teknisiä takaisinperintöjä on tehty viljelijätuissa johtuen mm. palkkiolajien korjauksista.

Alaisen hallinnon, neuvojien ja potentiaalisten tuenhakijoiden koulutus

Erityisesti ohjelmakauden alussa maa- ja metsätalousministeriö koulutti alaista hallintoa, neuvojia ja potentiaalisia tuenhakijoita. Maaseutuvirasto järjesti hallinnolle useita koulutuksia toimeenpanosta. Maaseutuvirasto ja Elintarviketurvallisuusvirasto järjestivät koulutusta myös lakisääteisistä vaatimuksista. Osa koulutuksista videoitiin ja ne ovat saatavissa myös jälkikäteen. Maaseutuvirastolla oli säännöllisesti kokouksia alaisen hallinnon kanssa. Koulutusmateriaalit ovat saatavissa maaseutu.fi -osoitteesta tai Aitta-ekstranetistä.

Potentiaalisille tuenhakijoille annettiin tietoa tukimahdollisuuksista ja lakisääteisistä vaatimuksista maa- ja metsätalousministeriön, Maaseutuviraston, ELY-keskusten, kuntien, neuvontajärjestöjen ja Leader-ryhmien järjestämissä koulutustilaisuuksissa ja -seminaareissa sekä hakuoppaissa, tiedotteissa ja ammattilehtien kirjoituksissa. Keskeinen viestinnän väline on internet, josta kaikki kansalaiset ja yrittäjät saavat vapaasti kaiken EU:n ja hallinnon tuottaman tiedon ja ohjeistuksen, joka on tarpeen tuen hakemiseksi. Sivuja ylläpitävät maa- ja metsätalousministeriö, Maaseutuvirasto, maaseutuverkostopalvelut ja Evira.

Leader-ryhmät aktivoivat ja neuvovat potentiaalisia tuenhakijoita ohjelman rahoitusmahdollisuuksien

hyödyntämisessä. Ryhmät ovat sopineet yhdessä ELY-keskusten kanssa menettelytavoista, joilla varmistetaan joustava yhteistyö.

Tekninen apu

Teknistä apua käytetään maa- ja metsätalousministeriössä, ELY-keskuksissa, Maaseutuvirastossa ja Maaseutuviraston verkostopalvelut-yksikössä. Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman 2014-2020 seurantakomitea käsitteli ja hyväksyi 16.11.2016 esityksen teknisen avun toisen erän käyttösuunnitelmaksi. Valtioneuvoston raha-asiainvaliokunta puolsi 12.1.2017 seurantakomitean päätöksen jälkeen valtion vuoden 2017 talousarvion mukaisten myöntämisvaltuuksien jakamista momentilta 30.10.64 yhteensä 20 miljoonaa euroa maa- ja metsätalousministeriön, Maaseutuviraston sekä ELY-keskusten käytettäväksi teknisenä apuna Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman toimeenpanoa varten.

Maa- ja metsätalousministeriö vahvisti 16.1.2017 maaseudun kehittämisohjelman 2014-2020 varoista myönnettävästä teknisestä avusta annetun valtioneuvoston asetuksen 395/2014 sekä edellä mainittujen päätösten mukaisesti teknisen avun toisen erän käyttösuunnitelman. Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman 2014-2020 mukaisesti teknisen avun rahoituksesta 42 % on EU:n rahoitusosuutta ja 58 % valtion rahoitusosuutta. Vahvistetussa käyttösuunnitelmapäätöksessä asetetaan kullekin käyttäjälle henkilötyövuosien enimmäismäärä, jonka mukaisesti palkkauksesta voi syntyä teknisen avun menoja.

Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman 2014-2020 mukaan teknistä apua on käytettävissä yhteensä 70 milj. euroa koko ohjelmakaudella, ja se määrä on budjetoitu valtion talousarviossa jaettavaksi kolmena eränä ohjelmakauden aikana. Tekninen apu on tällä ohjelmakaudella etenkin ELY-keskuksissa joustavasti käytössä ilman vuosittaisten käyttösuunnitelmien sitovuutta. Ohjelmakautta 2014-2020 koskevat teknisen avun menot ovat olleet tukikelpoisia 1.9.2014 alkaen. Teknistä apua koskevia maksajaviraston maksuja voidaan toteuttaa 31.12.2023 saakka.

Hyrrä-tietojärjestelmän käyttöönotto on mahdollistanut teknisen avun tukiprosessin hallinnoinnin 100% sähköisesti. Vuoden 2017 loppuun mennessä teknisen avun toimijat ovat tallentaneet Hyrrä-tietojärjestelmään vahvistettujen käyttösuunnitelmaerien 1-2 tiedot valtuuksineen. Kaikkien toimijoiden käyttösuunnitelmaerien 1-2 myöntämisvaltuusmäärä on yhteensä 50 000 000 euroa.

Teknisen avun toisen käyttösuunnitelmaerän hakemusten pohjalta on tehty Maaseutuvirastossa tekninen sidontapäätös Hyrrä-tietojärjestelmässä vuoden 2017 aikana.

Neuvonnan laaja käyttö

Yhteensä vuoden 2017 loppuun mennessä neuvontakorvauksia oli maksettu noin 7,387 miljoonaa euroa, neuvontatapahtumia oli 28 202 ja neuvottuja tiloja 13 367.

Eniten neuvontaa annettiin ympäristöasioista, tuotantoeläinten terveydenhoidosta ja hyvinvoinnista, luonnonmukaisesta tuotannosta ja viherryttämistuen vaatimuksista. Neuvonnan kohdealoittaista toteutumista seurataan: erityistä panostusta tarvitaan kohdealan 5D osalta, mutta myös kohdealojen 5B ja 5C osalle. Kohdealan 2A neuvonta alkoi vasta vuoden 2017 lopussa ja se etenee erittäin hyvin. Taulukossa 7 esitetään toteutunut neuvonta kohdealoittain ja neuvonnan aiheittain.

Maatilojen nykyaikaistamis- ja kilpailukykyneuvonta käynnistyi elokuussa 2017. Mavi valitsi neuvojat hankintalain mukaisella valintamenettelyllä. Järjestelmään valittiin 307 neuvojaa yhteensä 63 eri organisaatiosta. Mavi järjesti uusille neuvojille alkukoulutustilaisuuden kesäkuussa 2017. Kilpailukykyneuvonta on herättänyt viljelijöissä suurta kiinnostusta, ja sen suosion odotetaan kasvavan

vuoden 2018 kuluessa.

Mavi järjestää neuvojille Tieto itää! -verkkoluentoja neuvonnan aihealueisiin liittyvistä ajankohtaisista aiheista. Vuoden 2017 aikana toteutettiin kaksi luentoa, joissa aiheina olivat PeltoOptimi ja Kasvitaudit muuttuvassa ilmastossa. Mavi on jatkanut neuvouautiskirjeiden lähettämistä siten, että vuoden 2017 aikana lähetettiin yhteensä 10 neuvouautiskirjettä. Neuvonnan mahdollisuuksista on myös viestitty viljelijöille. Pääasiallisena viestintäkanavana on ollut viljelijä uutiskirje, jossa neuvonta on ollut säännöllisesti esillä.

Neuvojien täydennyskoulutukseen on käytössä maaseutu.fi -sivuston yhteinen koulutuskalenteri. Neuvo 2020 on näkynyt myös tiedotusvälineissä. Maaseudun tulevaisuus kirjoitti kilpailukykyneuvonnan mahdollisuuksista syksyllä 2017.

Käyttäjiltä ja ELY-keskuksilta on saatu hyvää palautetta.

MDI Public Oy arvioi neuvontatoimenpiteen toteutusta, tuloksia ja vaikutuksia. Vuoden 2018 keväällä arvioinnista saatiin väliraportti ja havaintojen perusteella toteutusta saadaan kehitettyä entisestään. <https://www.maaseutu.fi/maaseutuverkosto/vaikutukset/arviointi/arviointi-neuvonta/>

Neuvontaosoiden markkinointia ja viestintää neuvonnan mahdollisuuksista jatketaan vuonna 2018. Neuvoviestinnässä hyödynnetään jatkossa sosiaalisen median kanavia entistä tehokkaammin.

Yhteistyö-toimenpide

Maaseudun innovaatioryhmä EIP (European Innovation Partnership) (M16.1) on rahoituskaudella 2014-2020 uusi tukimuoto, jota kohtaan on ollut paljon kiinnostusta. Sen tavoitteena on lisätä maatalouden tai metsätalouden tuottavuutta, tehokkuutta ja kestävyyttä alan yritysten ja asiantuntijoiden välisenä yhteistyönä. Tavoitteena on rahoittaa 10 maaseudun innovaatioryhmää ohjelmakauden. Käytettävissä on 3 miljoonaa euroa julkista rahoitusta.

Innovaatioryhmien tavoitteena on vauhdittaa maaseudun elinkeinojen kehitystä ja uudistumista hyödyntämällä osaamista. Innovaatiota valmisteleva ryhmä koostuu maa-, metsä- ja elintarvikealan yrittäjistä sekä innovaation toteuttamiseksi tarvittavista asiantuntijoista. Tavoitteena on hankkeen avulla toteuttaa suunniteltu innovaatio. Hankkeen jälkeen innovaatio pyritään siirtämään käyttöön tai sitä aletaan esitellä laajemmin.

Maa- ja metsätalousministeriö järjesti kolmannen kansallisia maaseudun innovaatioryhmiä koskevan haun maaliskuussa 2017. Haku toteutettiin kaksivaiheisena: ideahaku ja varsinainen hakukierros. EIP-hankkeille on oma, erillinen valintamenettelynsä.

Rahoitettavaksi vuonna 2017 valittiin kolme hanketta:

Digipaali-hanke kehittää palvelua, jolla voidaan kerätä tietoja paaleista. Paalattaessa paaliin liitetään tunnistin, jonka avulla se voidaan jäljittää. Hanke testaa digitaalista paalivarastoa, jonka avulla tuottaja voi suunnitella toimintaansa sekä seurata laatua ja hävikkiä. Innovaatioryhmää koordinoi Hämeen ammattikorkeakoulu.

Älyrehu-hankkeessa haetaan hyötyjä karjatiloilta, joille rehun hankkiminen voi muodostaa puolet tuotantokustannuksista. Tilalla itse tuotetun rehun laatua pyritään parantamaan ja siten vähentämään ostorehun tarvetta. Kehitteillä on mittausjärjestelmä, jolla tuottaja voi seurata yksittäisen lehmän

hyvinvointia, ja määritellä ruokintaa sen mukaan. Innovaatioryhmää koordinoi Oulun yliopisto.

Kuvaa nautaa -hanke hyödyntää lämpökuvausta eläinten hyvinvoinnin seuraamisessa. Lämpökuvaus voidaan tehdä eläimelle stressittömällä tavalla, ja sillä saadaan tietoa sairauksista varhaisessa vaiheessa. Lämpökuvien tulkitsemiseksi niiden tietoja verrataan eläinlääkäreiden havaintoihin. Tavoitteena on rakentaa tuottajien käyttöön soveltuva aplikaatio. Innovaatioryhmää koordinoi Savonia ammattikorkeakoulu.

Aiemmin käynnistyneet viisi innovaatioryhmää jatkoivat toimintaansa vuoden 2017 aikana. Innovaatioryhmiä on käynnissä yhteensä 8 kappaletta ja kaikki hankkeet on saatu hyvin käyntiin.

Aiemmin valitut maaseudun innovaatioryhmät ovat seuraavat:

- Maatalouden liiketoiminnan kehittäminen älykkäällä data-analytiikalla (MIKÄ-DATA)/ Tampereen teknillinen yliopisto Porin laitos
- Biokaasulaitoksesta ravinteita, energiaa ja elinkeinotoimintaa maaseudulle/ Suomen ympäristökeskus
- Hukkakauran ja muiden rikkakasvien tunnistaminen pienoishelikopterikuvista/ Turun yliopisto
- Laatikauran tuotanto ja siitä syntyvän kasvimassa hyötykäyttö termomekaanisen prosessin avulla/ Luonnonvarakeskus
- Viljankuivaamon kosteudenpoistoprosessin, energiankäytön ja ohjauksen kehittäminen/ MTY Sippola

Muut maaseutuohjelman yhteistyötoimenpiteen alatoimenpiteet ovat edenneet seuraavasti:

- 16.2: Hankkeissa on mm. kehitetty menetelmiä nopeampaan lannan kaasuttamiseen ja muutenkin ravinteiden kierrätykseen ja broilerin hyvinvoinnin lisäämiseen. Myös erilaiset digitaaliset ratkaisut ja älyteknologiat ovat kehityksen kohteena.
- 16.3: Hankkeissa kehitetään matkailun edellytyksiä ja yhteistyötä mm. digitaalisia työkaluja ja viestintää parantamalla.
- 16.4: Alatoimenpide on koettu teemaltaan suhteellisen kapeaksi ja siitä johtuen hankkeita on osoitettu mm. 16.10 toimenpiteeseen.
- 16.5: Hankkeissa on mm. kehitetty, testattu ja esitelty kierrätyslannoituksen vaihtoehtoja, toteutustapoja ja toimivuutta (jätevesiliete-, mädäte-, komposti-, lantapohjaiset eri tavoin tuotetut lannoitteet) yhteistyössä yliopiston ja viljelijöiden ja yrittäjien kanssa.
- 16.6: Hankkeissa on mm. kehitetty hajautettua uusiutuvan energian käyttöä ja tuotantoa edistämällä uusien teknologioiden käyttöönottoa ja demonstrointia alueella. Yhdessä hankkeessa on mukana myös kansainvälinen ulottuvuus: kansainvälisessä osiossa hankitaan uusiutuvan energian kansainvälisten innovaatioiden uusin tieto sekä siirretään sitä koskeva liiketoimintaosaaminen ja teknologia käytännön toimiksi osaksi alueellista uusiutuvan energiaan osaja- ja toimijaverkostoa.
- 16.9: Alatoimenpiteessä toteutettujen hankkeiden tavoitteena on mm. aktivoida green care yrittäjyyttä ja kehittää uusia luonnon hyvinvointivaikutuksiin perustuvia palvelumuotoja. Alatoimenpide on kapea teemaltaan ja moni hanke onkin laitettu johonkin muuhun alatoimenpiteeseen, esim. 16.10.
- 16.10: Hankkeisiin sisältyy laajoja teemoja. On mm. kehitetty apua viljelijöiden vaikeuksiin, mm. varhaiseen välittämiseen ja omasta hyvinvoinnista huolehtimiseen uusia toimintamalleja yhteistyökumppanien kanssa. Hankkeissa myös etsitään keinoja saada viljelymenetelmiä entistä kustannustehokkaammiksi ja ympäristöystävällisemmiksi. Alatoimenpide on ollut todella suosittu kattavan luonteensa vuoksi. Moni muu alatoimenpide on koettu suhteellisen kapeaksi.

Ohjeistuksen myötä kuitenkin on onnistuttu ohjaamaan hankkeita muihinkin alatoimenpiteisiin.

Valtakunnalliset hankkeet

Valtakunnalliset kehittämishankkeet ja valtakunnalliset koordinaatiohankkeet on pääsääntöisesti rahoitettu toimenpiteestä 1.2. niiden laajan tiedonvälittämisroolin vuoksi. Yksikään valtakunnallinen hanke ei ollut vielä päättynyt vuoden 2017 lopussa.

Vuonna 2017 käynnissä oli kymmenen valtakunnallista hanketta. Lisäksi vuoden 2017 aikana valittiin rahoitettavaksi kaksi uutta hanketta, jotka käynnistävät toimintansa vuoden 2018 alussa. Uudet hankkeet ovat Turun yliopiston hallinnoima Maaseudun toimijoiden hankinta osaaminen vahvaksi –hanke sekä Vaasan yliopiston hallinnoima Maaseudun kuljetusten ja liikkumisen digiboksi –hanke.

Maaseudun toimijoiden hankinta osaaminen vahvaksi -hankkeen tavoitteena on lisätä tietoa ja osaamista julkisista hankinnoista pk-yrityksissä ja hankintoja tekevissä yksiköissä, jotta maaseudun yritysten kilpailukyky kasvaisi. Hanke vahvistaa yhteistyötä ja kumppanuuksia pk-yrittäjien kesken sekä edistää vuoropuhelun syntymistä pk-yritysten ja hankintoja tekevien välillä. Maaseudun kuljetusten ja liikkumisen digiboksi -hankkeessa kerätään, työstetään ja jaetaan tietoa, kuinka 1.7.2018 voimaan astuva laki liikenteen palveluista vaikuttaa maaseudulla kuljetuksiin ja liikkumiseen. Hankkeen tavoitteena on lisätä maaseudun pk-yritysten valmiuksia liikenteen ja kuljetusten muutokseen sekä digitaalisuuden hyödyntämiseen.

Uusien valtakunnallisten hankkeiden teemallinen ideahaku avattiin joulukuussa 2017. Ideoita haettiin kahteen teemaan: 1. kansainvälisen osaamisen kehittäminen elinkeinotoiminnassa kasvualojen ja 2. uusien elinkeinoalojen kehittäminen.

Syksyn 2017 aikana toteutettiin valtakunnallisten hankkeiden ja koordinaatiohankkeiden arviointi. Työn tilasi maa- ja metsätalousministeriö, ja sen toteuttivat Aluekehittämisen konsulttiyhtiö MDI ja TK-Eval. Arvioinnissa perehdyttiin ohjelmakausiin 2007-2013 ja 2014-2020.

Käynnissä olevat hankkeet tukevat erityisesti osaamista, innovaatiota, yhteistyötä, maaseudun yritystoimintaa sekä palveluita. Parhaan hyödyn saamiseksi tulisi hankkeiden teemojen ja tavoitteiden olla tiukemmin kytketty maaseutuohjelmaan ja sen SWOT-analyysiin.

Valtakunnallinen hanketoiminta luo lisäarvoa maaseudun kehittämiseen tuottamalla laadukasta, toimialaa hyödyttävää tietoa sekä kehittämällä toimialoja laajasti. Lisäksi valtakunnallisten hankkeiden medianäkyvyys ja hankkeessa käytetty valtakunnan tason osaaminen tuovat lisäarvoa.

Digitaalisuuden ja monikanavaisen viestinnän tärkeys on korostunut uudella ohjelmakaudella valtakunnallisessa hanketyössä. Siksi hankkeiden suunnittelussa ja toteutuksessa tulisikin korostaa ammattitaitoista viestintää sekä varata viestinnälle tarpeeksi resursseja. Hankkeiden suunnitteluvaiheessa tulisi kiinnittää aiempaa suurempaa huomiota toimenpidelogiikkaan sekä hankkeiden seurantaan.

Teemojen valintaprosessia tulisi tehdä läpinäkyvämmäksi ja osallistavammaksi. Lisäksi strategisia kytkentöjä ja synergioita tulisi kehittää linkittämällä teemat hallituksen kärkiohjelmiin, maaseutua koskettaviin strategioihin sekä muuhun valtioneuvoston tai MMM:n hallinnonalan tutkimus- ja hankerahoitukseen.

Hämeen ELY-keskus on onnistunut valtakunnallisten hankkeiden ja koordinaatiohankkeiden hallinnoinnissa. Kaksivaiheinen haku todettiin hyväksi valtakunnallisille hankkeille.

Valtakunnalliset koordinaatiohankkeet

Vuonna 2017 käynnissä oli kuusi koordinaatiohanketta. Lisäksi hallinnossa valmisteltiin koordinaatiohankkeiden hakua vuodelle 2018. Tavoitteena oli uudistaa koordinaatiohankkeiden tehtävänkuvaukset sekä yhdistää teemoja tarkoituksenmukaisella tavalla.

Koordinaatiohankkeet ovat pystyneet vaikuttamaan hankkeiden suunnitteluun ja sitä kautta myös suitsimaan päällekkäistä kehittämistä. Sidos- ja kohderyhmät ovat kohtalaisen tyytyväisiä koordinaatiohankkeiden toimintaan. Koordinaatiohankkeet ovat kaiken kaikkiaan kyenneet edistämään teemojaan koko maan laajuisesti. Niiden ansiosta toiminta eri teemoissa näyttää myös kehittyneen myönteiseen suuntaan ja verkostojen yhteistyö on koordinaatiohankkeiden toiminnan myötä vahvistunut.

Tiedon kokoaminen ja viestintä ovat korostuneet koordinaatiohankkeiden sekä tekemisessä että onnistumisissa. Hankkeet ovat onnistuneet välittämään pääsääntöisesti hyvin tietoa omille kohderyhmilleen. Lisää tietoa kaivataan kuitenkin koordinaatiohankkeiden avulla teemaa edistävien hankkeiden toiminnasta, erityisesti tuloksista ja hyvistä käytännöistä. Lisäksi koordinaatiohankkeiden tulisi kiinnittää huomiota teemaansa edistävien hankkeiden verkottamiseen keskenään.

Leader-toiminta

Tammikuussa pidettiin Leader-ryhmät ja aluehallintouudistus -työpaja, joka jatkoi keväällä 2016 aloitettua Leader2030-prosessia. Työpajassa työstettiin Leaderin palvelulupausta uusille maakunnille ja kunnille. Leader-ryhmien hallituskoulutuksessa Tuusulassa 21.–22.4.2017 käytiin muiden ajankohtaisten asioiden lisäksi läpi kehystarkistuksen kriteereitä ja keskusteltiin Leaderin tulevaisuudesta. Kevään ajankohtaispäivät pidettiin 3.–5.4.2017 Oulussa. Päivien ohjelma koostui ajankohtaisten koulutus- ja tiedotusasioiden lisäksi laatutyöstä ja johtamisesta, Leader-periaatteiden arvioinnin ideoinnista, Leaderin tulevaisuuspohdinnoista ja paikallisista hanke-esimerkeistä.

Elokuussa pidettiin Leader-ryhmien laatutyön sparrauspäivä ja laitettiin liikkeelle vertaisauditointiprosessi. Kaikki Leader-ryhmät lähtivät mukaan vertaisauditointiin ja tavoitteena on, että ensimmäiset auditointikäynnit on toteutettu huhtikuuhun 2018 mennessä. Syksyn ajankohtaispäivät pidettiin 21.–22.11.2017 Kirkkonummella. Leader-ketjun toimijoiden ajankohtauskatsausten lisäksi teemoina olivat Älykkäät kylät, kaupunkiaktivismi, Leader2030, maaseutuvaikutusten arviointi sekä vertaisauditoinnin koulutus. 8.12.2017 pidettiin vielä Leader-ryhmien hallitusten puheenjohtajien tapaaminen Helsingissä. Keskusteleavassa päivässä käytiin läpi osallistujia askarruttavia asioita.

Suomalainen Leader-työ täytti vuonna 2016 20 vuotta. Juhlaseminaarissa 2.9. tuotiin esiin Leaderin tuloksia vuosien varrelta ja luotiin katse tulevaisuuteen. Samassa yhteydessä pidettiin Leader-ryhmien puheenjohtajien tapaaminen. Syksyn ajankohtaispäivät pidettiin Helsingissä 22.-23.11.2016 ja siellä jatkettiin Leader2030-tulevaisuusprosessia ja käytiin läpi maa- ja metsätalousministeriön ja Maaseutuviraston ajankohtaisia asioita.

Maksetut neuvontakorvaukset 31.12.2017 saakka

Aihealue	Kohdealue	Maksettu	Maksukpl	Tilamäärä
		7 386 542	28 202	13 367
kilpailukyvyyn parantaminen	2a	59 927	123	115
maatilan investointi	2a	15 725	36	35
nykyaikaistamis- ja kilpailukyky suunnitelma	2a	75 007	75	75
sukupolvenvaihdos	2a	43 539	87	84
eläntaudit sekä tuonti- ja vientiasiat (täydentävät ehdot)	3a	2 632	10	10
eläinten hyvinvointi	3a	781 031	3 163	2 760
eläinten tunnistus ja rekisteröinti (täydentävät ehdot)	3a	284 714	1 219	1 076
eläintuotantotilojen elintarvikehygieniä ml. kielletyt aineet ja jäämät (täydentävät ehdot)	3a	79 730	262	253
kasvintuotantotilojen elintarvike- ja rehuhygieniä (täydentävät ehdot)	3a	17 581	53	48
rehujen sekoitus ja eläinten ruokinta, rehuhygieniä (täydentävät ehdot)	3a	77 953	281	273
tuotantoeläinten terveydenhuoltosuunnitelma	3a	819 235	2 506	1 476
biologinen monimuotoisuus	4a	205 654	803	703
luonnonmukaisen tuotannon ehdot	4a	832 413	2 986	1 888
maisema (täydentävät ehdot)	4a	38 609	178	168
integroitu torjunta	4b	230 308	743	538
kasvinsuojelu	4b	345 698	1 282	1 096
ravinnetaselaskelmat	4b	236 034	751	573
vesien ja maaperän suojelu	4b	208 745	780	718
viherryttämistuen vaatimukset	4b	604 039	2 726	2 160
ympäristökorvaukset	4b	1 661 410	8 088	6 066
ympäristösuunnitelma	4b	4 321	7	7
maatalousmaan säilyttäminen	4c	136 266	476	435
energiasuunnitelma	5b	199 769	217	215
muu energianeuvonta, energiatehokkuus	5b	50 958	163	159
maaperä ja hiilivarasto (täydentävät ehdot)	5c	164 886	571	530
muu energianeuvonta, uusiutuva energia	5c	123 733	273	222
ammoniakkipäästöjen vähentäminen ruokinnan avulla	5d	2 253	8	8
ilmastonmuutoksen hillitseminen: hiilen sitominen	5e	84 374	335	289

Taulukko 7. Maksetut neuvontakorvaukset tehtäväalueittain 31.12.2017

3.b) Laadun ja tehokkuuden toteutusmekanismit

Yksinkertaistetut kustannusvaihtoehdot (SCO) ¹, epäsuora indikaattori lasketaan automaattisesti

	Maaseudun kehittämissohjelman määrärahat yhteensä [maaseuturahasto]	Suunniteltu yksinkertaistettujen kustannusvaihtoehtojen osuus kaikista maaseudun kehittämissohjelman määrärahoista [%] ²	Yksinkertaistetuissa kustannusvaihtoehdoissa toteutuneet menot suhteessa maaseudun kehittämissohjelman kaikkiin määrärahoihin (kumulatiivinen) [%] ³
Erityiset rahastokohtaiset menetelmät, yhteisiä säännöksiä koskevan asetuksen 67 artiklan 5 kohdan e alakohta	2 359 699 338,00	80,37	44,68

¹ Yksinkertaistetuilla kustannusvaihtoehdoilla tarkoitetaan yhteisiä säännöksiä koskevan asetuksen 67 artiklan 5 kohdan mukaisia yksikkökustannuksia / kiinteitä määriä / kertakorvauksia, mukaan lukien kyseisen artiklan e alakohdan mukaiset maaseuturahaston erityiset menetelmät kuten yrityksen perustamiseen myönnettävät kertakorvaukset, kiinteämääräiset maksut tuottajaorganisaatioille sekä pinta-aloihin ja eläimiin liittyvät yksikkökustannukset

² Lasketaan automaattisesti ohjelmaversioin toimenpiteistä 06, 09, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 18

³ Lasketaan automaattisesti menoilmoitusten toimenpiteistä 06, 09, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 18

Yksinkertaistetut kustannusvaihtoehdot (SCO), jäsenvaltioiden yksityiskohtaisten erityistietojen perusteella [valinnainen]

	Maaseudun kehittämissohjelman määrärahat yhteensä [maaseuturahasto]	Suunniteltu yksinkertaistettujen kustannusvaihtoehtojen osuus kaikista maaseudun kehittämissohjelman määrärahoista [%]	Yksinkertaistetuissa kustannusvaihtoehdoissa toteutuneet menot suhteessa maaseudun kehittämissohjelman kaikkiin määrärahoihin (kumulatiivinen) [%]
Yhteisiä säännöksiä koskevan asetuksen 67 artiklan 1 kohdan b, c ja d alakohdan + 67 artiklan 5 kohdan e alakohdan mukaiset yhteensä	2 359 699 338,00		
Erityiset rahastokohtaiset menetelmät, yhteisiä säännöksiä koskevan asetuksen 67 artiklan 5 kohdan e alakohta	2 359 699 338,00		

Tuensaajien sähköinen hallinta [valinnainen]

	Maaseuturahaston rahoitus [%]	Asianomaiset toimet [%]
Tukihakemus		
Maksuhakemukset		
Valvonta ja noudattaminen		
Seuranta ja raportointi hallintoviranomaiselle/maksajavirastolle		

Keskimääräiset aikarajat, jonka kuluessa maksut tulevat tuensaajille [valinnainen]

[päivää] Tarvittaessa jäsenvaltion määräaika maksujen suorittamiselle tuensaajille	[päivää] Tuensaajille maksamisen keskimääräinen aika	Huomautukset

4. TEKNISEN AVUN JA OHJELMAN JULKISUUSVAATIMUSTEN TÄYTÄNTÖÖNPANOA VARTEN SUORITETUT TOIMET

4.a) Kansallisen maaseutuverkoston perustamiseen ja sen toimintasuunnitelman täytäntöönpanoon suoritettut toimet ja sitä koskeva tilannekatsaus

4.a1) Toteutettut toimet ja nykytilanne kansallisen maaseutuverkoston perustamisen suhteen (hallintorakenne ja verkoston tukiyksikkö)

Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman 2014–2020 kansallisen maaseutuverkoston perustaminen aloitettiin syksyllä 2014 valitsemalla maaseutuverkostolle avoimella haulla ensin johtaja ja sen jälkeen muut työntekijät. Näin maaseutuverkostoyksikkö pääsi aloittamaan työnsä vuoden 2015 alussa, heti sen jälkeen kuin komissio oli hyväksynyt uuden maaseudun kehittämisohjelman. Maaseutuverkoston rakennetta uudistettiin myös siten, että sen ohjausryhmässä ei enää ole kaikkien sidosryhmäorganisaatioiden edustajia, vaan maaseutuverkoston tavoitteita toteutetaan vaihtuvien työryhmien avulla. Ohjausryhmän valitaan avoimella haulla kahdeksi vuodeksi kerrallaan puheenjohtajat 2-4 ohjelman tavoitteiden kannalta merkitykselliselle temalle. Puheenjohtajat kokoavat oman alansa asiantuntijoista koostuvan työryhmän, joka päättää itsenäisesti siitä, miten kyseiseen teemaan liittyviä ohjelman tavoitteita edistetään.

Maaseutuverkosto koostuu Manner-Suomen ja Ahvenanmaan maaseudun kehittämisohjelmien keskeisistä toimijoista. Verkosto tiedottaa maaseudun kehittämisohjelmista ja järjestää niihin liittyviä tilaisuuksia, levittää tietoa ohjelmien hyvistä käytännöistä ja edistää maaseudun toimijoiden kansainvälistymistä.

Suomen maaseutuverkostoyksikkö eli maaseutuverkostopalvelut toimii Maaseutuviraston yksikkönä.

4.a2) Toteutettut toimet ja nykytilanne toimintasuunnitelman toteuttamisen suhteen

Verkoston toiminta

Maaseutuverkoston puitteissa järjestettäviä tapahtumia oli vuonna 2017 merkittävästi vähemmän kuin edeltävänä vuonna. Osaltaan tämä selittyy palvelupakettitapahtumien määrän laskulla ja yrittäjyyskiertueen tyyppisten laajojen kokonaisuuksien puuttumisella. Tapahtumien keskimääräinen osallistujamäärä silti kasvoi 50 % vuoteen 2016 verrattuna. Vuonna 2017 verkostotoiminnan puitteissa järjestettiin yhteensä 104 erilaista tapahtumaa. Palvelupakettitapahtumia näistä oli 28.

Muutamia isoimpia tapahtumia vuonna 2017 olivat mm.

- Yritysten rahoitusseminaari 29.11.2017
- Maaseutuparlamentti
- Maaseudun kasvupolku

Kolmen ensimmäisen toimintavuoden aikana on maaseutuverkoston tapahtumissa ollut yhteensä 21 800 osallistujaa. Ohjelmakaudella 2007-2013 osallistujia oli yhteensä 28 892.

Maaseutuverkoston työryhmät

Vuonna 2017 koottiin kaksi uutta työryhmää: Maaseudun hyvinvointi ja Tulevaisuuden maaseutuyrittäjyys. Työryhmät aloittivat työnsä vauhdikkaasti heti vuoden 2017 alusta alkaen. Työryhmien myötä

maaseutuverkosto sai taas uusia sidosryhmiä ja yhteistyökumppaneita mukaan toimintaan. Esimerkiksi hyvinvointiryhmän toiminnassa ovat vahvasti mukana mm. Työterveyskeskus ja Työturvallisuuskeskus.

Tulevaisuuden maaseutuyrittäjyysryhmä on tehnyt yhteistyössä sidosryhmien kanssa yrittäjyiden edistämistoimenpiteitä.

Maaseutuverkostotoiminnan sidosryhmäjakauma oli vuonna 2017 tasaisempi kuin aiempina vuosina.

Vuonna 2017 lähti käyntiin Suomen älykkäimmän kylän -kilpailun suunnittelu ja käynnistäminen. Kilpailun idea syntyi ENRD:n Smart Villages työryhmän tuloksena. Älykkäin kylä -kilpailun järjestää maaseutuverkosto yhteistyössä rakennerahastojen (ESR, EAKR), meri- ja kalatalousrahaston, liikenne- ja viestintäministeriön, Maaseutupolitiikan neuvoston, Kuntaliiton ja Suomen kylät ry:n kanssa. Kilpailussa haetaan Suomen älykkäintä kylää, mutta se on enemmän kuin vain kilpailu. Pikemminkin kyseessä on kehittämiskokonaisuus, jonka tarkoituksena on auttaa ja kannustaa kyliä etsimään älykkäitä ratkaisuja palvelujen ja toimintatapojen kehittämiseen ja luomiseen.

4.b) Toteutetut toimet sen varmistamiseksi, että ohjelma julkistetaan (komission täytäntöönpanoasetuksen (EU) N:o 808/2014 13 artikla)

Viestinnän tavoitteet vuodelle 2017

- Maaseutuohjelman tuloksista ja mahdollisuuksista on saatavilla tietoa erilaisissa kiinnostavissa muodoissa ja monilla eri kanavilla erilaisten kohderyhmien tarpeisiin.
- Maaseudun hyvinvointivaikutukset nousevat esiin tarinoiden ja elävien esimerkkien kautta.
- Viestintäverkosto toimii aktiivisesti maanlaajuisesti jakaen sisältöjä ja hyödyntäen verkoston osaamista.

Tavoitteiden toteutumista edistivät keskeisesti Maaseutu.fi-sivuston uudistaminen, omaan sisällöntuotantoon panostaminen sekä viestintäyhteistyön toimivuus.

Viestinnän vaikuttavuuteen panostettiin kouluttamalla viestintäverkostoa sekä mm. ELY-keskusten ohjelmavastaavia vaikuttavuudesta viestimiseen. Lisäksi sivoustuudistus toi vaikuttavuutta selkiyttämällä pääviestintäkanavaa ja siellä käytettyä kieltä, jonka kehityksestä Yksityisen kielitoimiston asiantuntija antoi kiittävää palautetta. Uudella sivustolla pystytään huomioimaan erilaiset kohderyhmät ja sitä voidaan muokata monipuolisemmin erilaisiin tarpeisiin.

Tarkempaa verkkoviestintä erilaisille kohderyhmille

Vuoden 2017 elokuussa maaseutuohjelman pääviestintäkanava, verkkosivusto Maaseutu.fi, uudistui. Uudistus koski niin visuaalisuutta kuin sivuston konseptia ja rakennetta, jossa huomioitiin entistä paremmin erilaiset kohderyhmät. Uudistuksen yhteydessä luotiin kuusi esimerkkikäyttäjää, ja jokainen sisältö suunnataan jollekin näistä käyttäjistä.

Sivusto sai kaksi pääsivua, joista toinen on tarkoitettu tuenhakijoille ja hyvien käytäntöjen levittämiseen hanketarinoiden muodossa. Toinen pääsivu on puolestaan suunnattu maaseutuverkoston toimijoille eli heille, jotka kehittävät maaseutua työkseen. Sivoustuudistuksesta saatu palaute oli pääosin positiivista ja uudistus koettiin kokonaisuudessaan varsin onnistuneeksi. Koska uuden sivuston muokkauksia voidaan tehdä enemmän itse, sivuston kehittäminen on nyt jatkuvaa ja palautteeseen voidaan reagoida nopeammin.

Uudella sivustolla saadaan huomattavia kustannussäästöjä vanhoihin sopimuksiin verrattuna ja sen toteutukseen löytyi kohtuullisen kustannustehokas tapa.

Maaseutu.fi:n uudistuksen yhteydessä päivittyi myös tärkeä yhteinen työkalu, maaseutuverkoston tapahtumakalenteri. Isoin ja hyödyllisin muutos oli se, että uuteen kalenteriin on jokaisen mahdollista lisätä itse omia tapahtumia ja tapahtumamateriaaleja. Jokainen tapahtuma sai nyt myös oman www-sivun, jota on helppo jakaa ja muokata mm. kuvien avulla houkuttelevaksi. Tämä oli kaikkiaan tervetullut uudistus, joka otettiin hyvin vastaan. Kalenteri sai nopeasti yli kaksisataa käyttäjää, ja sen sisältö on kasvanut jatkuvasti.

Sivoustuudistuksen jälkeen sivustolle saapuvien uusien käyttäjien määrä kasvoi, välittömien poistumien määrä väheni ja sivustolla vietetty aika piteni. Sivustolla oli kuukausittain 3 300-6 700 eri käyttäjää. Verkkosivuille saavutaan yleisimmin suoraan tai google-haun kautta. Lisäksi linkit ELY-keskusten, Mavin ja MMM:n sivuilta tuovat sivustolle.

Facebook on heti googlen jälkeen kolmanneksi merkittävin sisäänheittäjä verkkosivuille ja myös sen käyttö tehostui vuoden aikana. Facebookin Maaseutu - Tilaa elämälle -sivusta on muodostunut keskeinen kanava tavoittaa yleisöjä maaseudun kehittäjien ydinpiiriin ulkopuolelta. Sivun seuraajamäärä kasvoi vuoden aikana 1500:lla ja oli vuoden lopussa 6 000, mikä on komea seuraajajoukko vastaaviin hallinnon sivuihin verrattuna. Sivuston kattavuus on pääosin orgaanista - vain harvoja julkaisuja on markkinoitu rahalla. Tavanomaiset julkaisut tavoittavat tuhannesta joihinkin tuhansiin käyttäjää. Vuoden aikana nähtiin myös viraaliksi kasvaneita julkaisuja, kuten joulukuun kampanjassa Mitä maaseutu antaa satavuotiaalle Suomelle?. Suomi 100 -hengessä julkaistu kuva rehupaaleista tavoitti lähes 300 000 ihmistä, mikä kuvastaa hyvin tyyliä, joka Facebookissa on todettu toimivaksi: Kevyet, tulevaisuuden uskoiset menestys- ja yrittäjäystarinat keräävät hyvin reaktioita ja jakoja. Keskustelua Facebookissa oli vain vähän. Samoin Twitterissä MaaseutuFi-tili keskittyi jakamaan tietoa - ei niinkään hakeutunut keskusteluihin.

Hyvin toimivia ja kohdennettuja viestintäkanavia ovat myös Mavin uutiskirjeet viljelijöille (13 kirjettä vuoden aikana) ja hallinnolle (14 kirjettä). Myös maaseutuverkostolla on oma uutiskirjeensä.

Mahdollisuuksista kertomista tulosten kautta

Viestinnän pääajatusta alettiin vuonna 2017 siirtää mahdollisuuksien markkinoimisesta vaikuttavuudesta viestimiseen. Mahdollisuuksista kerrottiin tulosten kautta esimerkiksi infografiikoissa neuvonnasta, eläinten hyvinvointikorvauksesta ja yritys- ja hanketuista. Edelleen halutaan rohkaista ja kannustaa hyviä hakijoita tarttumaan toimeen, mutta nyt sekin tapahtuu edustavien esimerkkien kautta: mitä rahoituksella voidaan saada aikaan. Viestimällä siitä, mitä rahoituksen avulla on saatu aikaan, halutaan myös perustella sitä, että maaseutuohjelma on erinomainen työkalu, joka tuo hyvinvointia kaikille suomalaisille sekä ympäristölle, eläimille, taloudelle jne. Käyttöön lanseerattiin slogan Jotta voisimme hyvin. Alueilla panostettiin vaikuttavuudesta viestimiseen ja alueiden viestijöitä tuettiin siinä muun muassa tarjoamalla koulutusta ja jakamalla hyviksi havaittuja keinoja.

Vuosi jaettiin teemakuukausiin. Keskittyminen tiettyyn teemaan kerrallaan helpotti sisällönsuunnittelua, auttoi kierrättämään olemassa olevia materiaaleja ja sen avulla laajan ohjelman teemoja saatiin nostettua esiin kattavasti. Teemojen parissa jatketaan synnyttämällä yhdessä viestintäverkoston ja sidosryhmien kanssa viestinnällisiä tihentymiä, piikkejä, jotka erottuisivat infotulvassa. Joillekin teemoille tehtiin omat viestintäsuunnitelmat ja niiden onnistumista seurattiin niissä asetettujen tavoitteiden mukaan.

Omaan sisällöntuotantoon panostettiin vahvemmin kuin ennen. Viestintäverkosto tuotti jatkuvasti sisältöä Maaseutu.fi-sivuston eri palstoille. Lisäksi käynnistettiin yhteistyö viestintätoimiston kanssa, mikä lisäsi sisällöntuotannon resursseja oleellisesti. Viestintätoimistolta saatiin sekä artikkeleita että kuvituksia ja

some-sisältöjä.

Visuaalisuuteen on panostettava jatkuvasti enemmän, mistä syystä infografiikkoja teetettiin lisää. Vuoden aikana valmistuivat neuvontakorvauksen infografiikan lisäksi infografiikat eläinten hyvinvointikorvauksesta ja yritys- ja hanketuista. Neuvontakorvauksen esite päivitettiin ja yritysten perustamistuesta julkaistiin esite.

Vuonna 2017 päivitettiin hanketoimijan käsikirja, jossa panostettiin erityisesti viestintävalmiuksien lisäämiseen hankkeen joka vaiheessa. Maaseutu.fi-sivustolta oli saatavilla tarvittavat materiaalit tuensaajien viestintää varten. Alueet kiinnittävät huomiota hankkeiden viestintäsuunnitelmiin, ja viestintähankkeet tukevat tuensaajien viestintävalmiuksia kouluttamalla oman alueensa hanketoimijoita viestinnässä. Moneen valtakunnalliseen koulutukseen osallistui hanketoimijoita alueiden "kisastudioiden" kautta. Eri puolilla maata kehitettiin keinoja kertoa vaikutuksista tulosten ja tekemisten sijaan.

ELY-keskukset ja Leader-ryhmät järjestivät lukuisia tapahtumia, joita räätälöitiin eri kohderyhmille. Osa raportoi kasvua kyseisen rahoituksen kysynnässä tilaisuuden jälkeen. Monilla alueilla ja myös alueiden yhteisinä ponnistuksina tehtiin lehtiä, joissa niissäkin mahdollisuuksista kertominen tapahtui jo tehtyä esittelemällä. Lukijatutkimuksista ei ollut raportoitu tietoja.

Neuvontakorvaus uudistui vuonna 2017 ja ennakoiva veistintä siitä aloitettiin jo vuoden 2016 lopulla. Neuvojille lähetettiin ajankohtaistiedote sähköpostilla 9 kertaa. Neuvontakorvauksen ajankohtaisista asioista viestittiin myös viljelijä uutiskirjeessä ja hallinnon Aitta-uutiskirjeessä. Neuvonnasta julkaistiin infografiikka, jossa tuotiin esiin neuvonnan mahdollisuuksia ja hyötyjä. Ajankohtaisista aiheista (muun muassa ilmastonmuutos ja kiertotalous) aloitettiin verkkoluentojen sarja neuvojille.

Maaseutu.fi-sivustolta oli saatavilla tarvittavat tunnukset ja valmiita pohjia tuensaajien viestintää varten. Alueelliset viestintähankkeet tukivat tuensaajien viestintävalmiuksia kouluttamalla oman alueensa hanketoimijoita viestinnässä. Tiedot ohjelmasta rahoitetuista hankkeista ja osasta yritystukia ovat hankerekisterissä, johon on linkki Maaseutu.fi-sivustolta. Rekisteri päivittyy kerran vuorokaudessa.

Viestinnän verkostoituminen on vakuuttavaa

Valtakunnallinen viestintäverkosto jälleen pääsi uudelle tasolle. Siitä osoituksena on muun muassa se, että valtakunnallisille kanaville saatiin ennätysmäärä sisältöä alueilta. Pohjois-Pohjanmaan hanke toteutti yritysryhmävideon kaikkien käyttöön, alueiden viestijät ja muut asiantuntijat osallistuivat Maaseutu.fi:n ja muun viestinnän kehittämiseen ja koulutuksiin ja kokouksiin osallistuminen on aktiivista.

Viestintäverkostolle järjestettiin koulutukset muun muassa selkeästä kielestä, Instagramista, sosiaalisen median analytiikasta ja videoiden editoinnista.

Verkoston suljetussa Facebook-ryhmässä on noin 240 jäsentä, joista huomattava joukko osallistuu aktiivisesti keskusteluun ja jakaa kuulumisia omalta alueeltaan. Ryhmästä on tullut tärkeä vertaistuen kanava, josta on löydetty vastauksia mitä erilaisimpiin kysymyksiin. Sivulla käynnistyy parhaina päivinä useampi keskusteluketju.

Facebook-ryhmään on kutsuttu myös viestijöitä keskeisistä sidosryhmistä. Heitä oli mukana myös marraskuussa järjestetyllä maaseutuviestinnän leirillä. Siellä paneuduttiin vaikuttavaan viestintään sekä viestimään vaikuttavuudesta. Työpajoissa ideoitiin yhteistyötä, josta saatiin toteutusvalmiita suunnitelmia seuraavan vuoden viestintään. Koko viestintäverkostolle järjestettiin vuoden varrella koulutukset muun muassa selkeästä kielestä, Instagramista, sosiaalisen median analytiikasta ja videoiden editoinnista.

Raporteissa todetaan monella suulla viestintähankkeiden parantaneen viestinnän toimeenpanoa ja vaikuttavuutta. Viestintähankkeiden kautta viestintää onnistuttiin kohdentamaan tarkemmin esimerkiksi

yritysryhmähankkeista kiinnostuneille tai nuorille. Työ oli hankkeiden ansiosta ammattimaista ja suunnitelmallista. Hankkeet ovat merkittävä linkki valtakunnalliseen toimintaan ja ELY-keskusten raportit nostivat valtakunnallisen viestintäverkoston esiin merkittävänä yhteistyön foorumina. Sen kautta on saatu vertaistukea ja ideoita sekä näkyvyyttä oman alueen asioille.

Maaseutuviestijöiden yhteinen vuoden suurpönnistus oli Maaseutuparlamentti. Sen viestintään osallistui toistakymmentä viestijää. Viestintäsuunnitelma oli ennen näkemättömän tarkka ja kunnianhimoinen ja se toteutui. Medianäkyvyys oli erinomainen. Itse tilaisuudesta uutisoivat monet mediat, mistä kiitos kuuluu osaltaan panelistina olleelle Tuomas Enbuskelle, jonka räväkät avaukset jakoivat mielipiteitä. Huomiota niillä saatiin, ja Enbuske avasi mediastrategiaansa parlamentin yhteydessä järjestetyssä viestintätyöpajassa, jossa pohdittiin median ja maaseudun suhdetta. Maaseutuparlamentti oli ensimmäinen alan tapahtuma, joka näkyi Twitterissä huippusuositettujen aiheiden joukossa. (Sijalla 2. koripallon Susijengin jälkeen. Maaseutuparlamentti-twiitit saivat viikon aikana 88 500 näyttökertaa.) Yhdistettynä maakuntaudistuksen ajankohtaisuuteen Maaseutuparlamentti käynnisti kauden, jolla maaseutuaiheita käsiteltiin eri puheenvuoroissa mediassa monen suulla.

Viestinnän kansainvälinen verkostoituminen vahvistui muutaman vuoden hiljaiselon jälkeen, mistä suuri ansio kuului verkostopalveluiden tiedottajan työvaihtojaksolle Contact Pointiin. Pohjoismaiden ja Baltian maiden maaseutuverkostojen tapaamisessa Kirkkonummella syntyi ajatus Nordic-Baltic-viestintäverkoston rakentamisesta. Kesäkuun eurooppalaisten maaseutuverkostojen innovaatioleirillä Jyväskylässä ajatus laajeni ja syntyi idea eurooppalaisen viestintäverkoston rakentamisesta. Innovaatioleirin toisessa viestintäryhmässä pohdittiin sitä, että viestintäverkostolla voisi olla verkkotapaamisia, mutta se vaatii toimiakseen sen, että osallistujat ensin tutustuvat toisiinsa. Verkostopalveluiden tiedottajalla on ollut suuri rooli kannustaja ja suunnittelijana, ja Contact Point otti viestinnän työpajan järjestämisen työohjelmaansa vuodelle 2018. Suomen rahoitetuista esimerkeistä on levinnyt tieto Contact Pointin kautta ja nyt myös viestinnän kokemuksia jaetaan enemmän kansainvälisesti.

5. TOIMET, JOTKA ON TOTEUTETTU ENNAKKOEHTOJEN TÄYTTÄMISEKSI

Tätä osiota sovelletaan ainoastaan vuotuisiin täytäntöönpanokertomuksiin 2015, 2016

6. KUVAUS ALAOHJELMIEN TOTEUTTAMISESTA

Tätä osiota sovelletaan ainoastaan vuotuisiin täytäntöönpanokertomuksiin 2016, 2018

7. TIETOJEN JA OHJELMAN TAVOITTEIDEN SAAVUTTAMISESSA TAPAHTUNEEN EDISTYMISEN ARVIOINTI

Tätä osiota sovelletaan ainoastaan vuotuisiin täytäntöönpanokertomuksiin 2016, 2018

8. ASETUKSEN (EU) N:o 1303/2013 5, 7 JA 8 ARTIKLAN MUKAISTEN PERIAATTEIDEN HUOMIOON OTTAMISEKSI TÄYTÄNTÖÖNPANNUT TOIMET

Tätä osiota sovelletaan ainoastaan vuotuisiin täytäntöönpanokertomuksiin 2016, 2018

9. EDISTYMINEN INTEGROIDUN LÄHESTYMISTAVAN VARMISTAMISESSA MAASEUTURAHASTON JA MUIDEN UNIONIN RAHOITUSVÄLINEIDEN KÄYTTÖÖN

Tätä osiota sovelletaan ainoastaan vuotuisiin täytäntöönpanokertomuksiin 2018

10. RAHOITUSVÄLINEIDEN KÄYTTÖÖNOTTOA KOSKEVA KERTOMUS (ASETUKSEN (EU) N:o 1303/2013 46 ARTIKLA)

30A. Onko ennakoarviointi aloitettu?	Ei
30B. Onko ennakoarviointi valmistunut?	Ei
30. Ennakoarvioinnin valmistumispäivä	-
31.1. Onko valinta- tai nimeämismenettely jo käynnistetty?	Ei
13A. Onko rahoitussopimus allekirjoitettu?	Ei
13. Päivä, jona rahoitussopimus rahoitusvälineen täytäntöönpanosta vastaavan elimen kanssa on allekirjoitettu	-

11. YHTEISTEN JA OHJELMAKOHTAISTEN INDIKAATTOREIDEN SEKÄ MÄÄRÄLLISTEN TAVOITEARVOJEN KOODITAUUKOT

Katso seurantalite

Liite II

Yksityiskohtainen taulukko, jossa esitetään toteutustaso kohdealoittain, mukaan lukien tuotosindikaattorit

Kohdeala 1A							
FA/M	Tavoiteindikaattorin nimi	Ajanjakso	Perustuu hyväksytyihin (tarvittaessa)	Käyttöönotto (%)	Toteutunut	Käyttöönotto (%)	Tavoite 2023
1A	T1: asetuksen (EU) N:o 1305/2013 14, 15 ja 35 artiklan mukaisten menojen prosenttiosuus suhteessa maaseudun kehittämissuhteen kokonaisuuteen (kohdeala 1A)	2014-2017			0,13	3,88	3,35
		2014-2016			0,06	1,79	
		2014-2015			0,01	0,30	

Kohdeala 1B							
FA/M	Tavoiteindikaattorin nimi	Ajanjakso	Perustuu hyväksytyihin (tarvittaessa)	Käyttöönotto (%)	Toteutunut	Käyttöönotto (%)	Tavoite 2023
1B	T2: yhteistyötoimenpiteistä tuettujen yhteistyötoimien kokonaismäärä (asetuksen (EU) N:o 1305/2013 35 artikla) (ryhmät, verkostot/klusterit, pilottihankkeet...) (kohdeala 1B)	2014-2017					310,00
		2014-2016					
		2014-2015					

Kohdeala 1C							
FA/M	Tavoiteindikaattorin nimi	Ajanjakso	Perustuu hyväksytyihin (tarvittaessa)	Käyttöönotto (%)	Toteutunut	Käyttöönotto (%)	Tavoite 2023
1C	T3: asetuksen (EU) N:o 1305/2013 14 artiklan mukaisesti koulutettujen osallistujien kokonaismäärä (kohdeala 1C)	2014-2017			107,00	0,54	20 000,00
		2014-2016					
		2014-2015					

Kohdeala 2A

FA/M	Tavoiteindikaattorin nimi	Ajanjakso	Perustuu hyväksytyihin (tarvittaessa)	Käyttöönotto (%)	Toteutunut	Käyttöönotto (%)	Tavoite 2023
2A	T4: niiden maatilojen prosenttiosuus, jotka saavat maaseudun kehittämissuunnitelmasta tukea rakenneuudistukseen tai nykyaikaistamiseen tehtäviin investointeihin (kohdeala 2A)	2014-2017	2,68	22,44	3,04	25,45	11,94
		2014-2016	0,99	8,29	0,99	8,29	
		2014-2015					
FA/M	Tuotosindikaattori	Ajanjakso	Suoritettu	Käyttöönotto (%)	Toteutunut	Käyttöönotto (%)	Suunniteltu 2023
2A	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	269 930 180,66	30,73	68 859 999,23	7,84	878 400 000,00
M01	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	12 207 930,82	244,16	667 567,76	13,35	5 000 000,00
M01.1	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017			163 382,26	4,08	4 000 000,00
M01.1	O12 - Koulutukseen osallistujien lukumäärä	2014-2017			88,00	5,50	1 600,00
M02	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	194 197,94	9,71	194 197,94	9,71	2 000 000,00
M02.1	O13 - Neuvontaa saaneiden tuensaajien lukumäärä	2014-2017			321,00	16,05	2 000,00
M04	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	257 528 051,90	29,55	67 998 233,53	7,80	871 400 000,00
M04	O2 - Investoinnit yhteensä	2014-2017					1 809 200 000,00
M04.1	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017			67 998 233,53	7,80	871 400 000,00
M04.1	O4 - Tuettujen tilojen/tuensaajien lukumäärä	2014-2017			1 569,00	22,41	7 000,00

Kohdeala 2B

FA/M	Tavoiteindikaattorin nimi	Ajanjakso	Perustuu hyväksytyihin (tarvittaessa)	Käyttöönotto (%)	Toteutunut	Käyttöönotto (%)	Tavoite 2023
2B	T5: niiden maatilojen prosenttiosuus, joilla on maaseudun kehittämissuunnitelmasta tuettu liiketoiminnan kehittämissuunnitelma / tuettuja investointeja nuorille viljelijöille (kohdeala 2B)	2014-2017	0,37	8,03	0,37	8,03	4,61
		2014-2016	0,03	0,65	0,03	0,65	
		2014-2015					
FA/M	Tuotosindikaattori	Ajanjakso	Suoritettu	Käyttöönotto (%)	Toteutunut	Käyttöönotto (%)	Suunniteltu 2023
2B	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	43 426 468,16	29,34	6 772 649,74	4,58	148 000 000,00
M01	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	9 825 599,26	327,52	107 819,26	3,59	3 000 000,00
M01.1	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017					2 000 000,00
M01.1	O12 - Koulutukseen osallistujien lukumäärä	2014-2017					800,00
M06	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	33 600 868,90	23,17	6 664 830,48	4,60	145 000 000,00
M06	O2 - Investoinnit yhteensä	2014-2017					327 000 000,00
M06.1	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017			6 664 830,48	4,60	145 000 000,00
M06.1	O4 - Tuettujen	2014-2017			215,00	7,96	2 700,00

	tilojen/tuensaajien lukumäärä						
--	-------------------------------	--	--	--	--	--	--

Kohdeala 3A							
FA/M	Tavoiteindikaattorin nimi	Ajanjakso	Perustuu hyväksytyihin (tarvittaessa)	Käyttöönotto (%)	Toteutunut	Käyttöönotto (%)	Tavoite 2023
3A	T6: niiden maatiloiden prosentiosuus, joita tuetaan laatu- ja ympäristöjärjestelmien, paikallismarkkinoiden ja lyhyiden jakeluketjujen sekä tuottajaryhmien ja -organisaatioiden avulla (kohdeala 3A)	2014-2017	0,02	0,23	0,02	0,23	8,53
		2014-2016					
		2014-2015					
FA/M	Tuotosindikaattori	Ajanjakso	Suoritettu	Käyttöönotto (%)	Toteutunut	Käyttöönotto (%)	Suunniteltu 2023
3A	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	246 269 447,84	44,06	198 418 273,90	35,50	559 000 000,00
M01	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	4 577 191,94	152,57			3 000 000,00
M01.1	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017					2 000 000,00
M01.1	O12 - Koulutukseen osallistujien lukumäärä	2014-2017					800,00
M02	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	2 062 867,56	41,26	2 062 875,38	41,26	5 000 000,00
M02.1	O13 - Neuvontaa saaneiden tuensaajien lukumäärä	2014-2017			7 494,00	166,53	4 500,00
M04	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	42 033 669,35	95,53	9 233 778,94	20,99	44 000 000,00
M04	O2 - Investoinnit yhteensä	2014-2017					171 400 000,00
M04.1	O3 - Tuettujen toimintojen/toimien lukumäärä	2014-2017			110,00	22,00	500,00
M04.2							
M14	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	179 397 097,77	39,17	186 957 484,76	40,82	458 000 000,00
M14	O4 - Tuettujen tilojen/tuensaajien lukumäärä	2014-2017			6 118,00	135,96	4 500,00
M16	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	18 198 621,22	37,14	164 134,82	0,33	49 000 000,00
M16.4	O9 - Tuettuihin järjestelmiin osallistuvien maatiloiden lukumäärä	2014-2017			10,00	0,20	5 000,00

Painopiste P4

FA/M	Tavoiteindikaattorin nimi	Ajanjakso	Perustuu hyväksytyihin (tarvittaessa)	Käyttöönotto (%)	Toteutunut	Käyttöönotto (%)	Tavoite 2023	
P4	T12: sen maatalousmaan prosenttiosuus, josta on tehty hoitosopimus maaperän hoidon parantamiseksi ja/tai maaperän eroosion torjumiseksi (kohdeala 4C)	2014-2017			63,64	118,00	53,93	
		2014-2016			63,18	117,15		
		2014-2015			62,21	115,35		
	T10: sen maatalousmaan prosenttiosuus, josta on tehty hoitosopimus vesienhoidon parantamiseksi (kohdeala 4B)	2014-2017				82,83	103,71	79,87
		2014-2016				82,29	103,03	
		2014-2015				82,44	103,22	
	T9: sen maatalousmaan prosenttiosuus, josta on tehty luonnon monimuotoisuutta tukeva hoitosopimus (kohdeala 4A)	2014-2017				11,94	67,83	17,60
		2014-2016				10,94	62,15	
		2014-2015				9,59	54,48	
FA/M	Tuotosindikaattori	Ajanjakso	Suoritettu	Käyttöönotto (%)	Toteutunut	Käyttöönotto (%)	Suunniteltu 2023	
P4	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	3 226 792 712,51	57,28	3 192 261 540,06	56,66	5 633 831 757,00	
M01	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	3 548 473,95	31,68	491 007,64	4,38	11 200 000,00	
M01.1	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017					8 200 000,00	
M01.1	O12 - Koulutukseen osallistujien lukumäärä	2014-2017					3 280,00	
M02	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	4 505 613,01	23,71	4 503 496,45	23,70	19 000 000,00	
M02.1	O13 - Neuvontaa saaneiden tuensaajien lukumäärä	2014-2017			18 820,00	43,77	43 000,00	
M04	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	7 355 121,58	122,59	548 292,98	9,14	6 000 000,00	
M04	O2 - Investoinnit yhteensä	2014-2017					6 000 000,00	
M04.4	O3 - Tuettujen toimintojen/toimien lukumäärä	2014-2017			57,00	6,96	819,00	
M10	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	1 033 950 380,73	65,18	1 019 015 533,07	64,24	1 586 331 757,00	
M10.1	O5 - Kokonaispinta-ala (ha)	2014-2017			3 851 052,89	202,69	1 900 000,00	
M11	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	157 061 844,29	48,18	151 751 597,52	46,55	326 000 000,00	
M11.2	O5 - Kokonaispinta-ala (ha)	2014-2017			235 925,46	66,46	355 000,00	
M13	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	2 013 916 214,83	54,87	2 015 951 612,40	54,93	3 670 300 000,00	
M13.1	O5 - Kokonaispinta-ala (ha)	2014-2017			1 150 121,98	98,47	1 168 000,00	
M13.2	O5 - Kokonaispinta-ala (ha)	2014-2017			1 022 759,03	98,63	1 037 000,00	
M16	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	6 455 064,12	43,03			15 000 000,00	

Kohdeala 5B							
FA/M	Tavoiteindikaattorin nimi	Ajanjakso	Perustuu hyväksytyihin (tarvittaessa)	Käyttöönotto (%)	Toteutunut	Käyttöönotto (%)	Tavoite 2023
5B	Neuvontapalveluja käyttävien edunsaajien lukumäärä (kpl)	2014-2017					2 000,00
		2014-2016			221,00	11,05	
		2014-2015			18,00	0,90	
FA/M	Tuotosindikaattori	Ajanjakso	Suoritettu	Käyttöönotto (%)	Toteutunut	Käyttöönotto (%)	Suunniteltu 2023
5B	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	1 959 942,11	16,33	250 726,39	2,09	12 000 000,00
M01	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	34 836,50	1,16			3 000 000,00
M01.1	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017					2 000 000,00
M01.1	O12 - Koulutukseen osallistujien lukumäärä	2014-2017					800,00
M02	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	251 084,74	12,55	250 726,39	12,54	2 000 000,00
M02.1	O13 - Neuvontaa saaneiden tuensaajien lukumäärä	2014-2017			380,00	19,00	2 000,00
M16	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	1 674 020,87	23,91			7 000 000,00

Kohdeala 5C							
FA/M	Tavoiteindikaattorin nimi	Ajanjakso	Perustuu hyväksytyihin (tarvittaessa)	Käyttöönotto (%)	Toteutunut	Käyttöönotto (%)	Tavoite 2023
5C	T16: kokonaisinvestoinnit uusiutuvan energian tuotantoon (euroa) (kohdeala 5C)	2014-2017	9 186 406,25	7,79	9 186 406,25	7,79	117 900 000,00
		2014-2016			2 539 138,00	2,15	
		2014-2015					
FA/M	Tuotosindikaattori	Ajanjakso	Suoritettu	Käyttöönotto (%)	Toteutunut	Käyttöönotto (%)	Suunniteltu 2023
5C	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	21 524 189,90	31,93	3 425 254,47	5,08	67 400 000,00
M01	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	2 803 927,12	175,25			1 600 000,00
M01.1	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017					600 000,00
M01.1	O12 - Koulutukseen osallistujien lukumäärä	2014-2017					240,00
M02	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	288 777,39	14,44	289 358,43	14,47	2 000 000,00
M02.1	O13 - Neuvontaa saaneiden tuensaajien lukumäärä	2014-2017			846,00	42,30	2 000,00
M04	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	14 266 388,68	25,12	3 083 195,59	5,43	56 800 000,00
M04	O2 - Investoinnit yhteensä	2014-2017					117 900 000,00
M04.1 M04.3	O3 - Tuettujen toimintojen/toimien lukumäärä	2014-2017			124,00	27,25	455,00
M16	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	4 165 096,71	59,50	52 700,45	0,75	7 000 000,00

Kohdeala 5D

FA/M	Tavoiteindikaattorin nimi	Ajanjakso	Perustuu hyväksytyihin (tarvittaessa)	Käyttöönotto (%)	Toteutunut	Käyttöönotto (%)	Tavoite 2023
5D	T17: niiden eläinyksiköiden (ey) prosenttiosuus, joita koskevat investoinnit kasvihuonekaasujenpäästöjen ja/tai ammoniakkipäästöjen vähentämiseksi karjanhoidossa (kohdeala 5D)	2014-2017			0,76	7,05	10,77
		2014-2016			0,42	3,90	
		2014-2015					
FA/M	Tuotosindikaattori	Ajanjakso	Suoritettu	Käyttöönotto (%)	Toteutunut	Käyttöönotto (%)	Suunniteltu 2023
5D	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	6 742 168,59	10,55	2 394 371,51	3,75	63 900 000,00
M01	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	550 000,00	34,38			1 600 000,00
M01.1	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017					600 000,00
M01.1	O12 - Koulutukseen osallistujien lukumäärä	2014-2017					240,00
M02	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	2 252,65	0,11	2 252,65	0,11	2 000 000,00
M02.1	O13 - Neuvontaa saaneiden tuensaajien lukumäärä	2014-2017			8,00	0,40	2 000,00
M04	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	6 089 635,94	10,72	2 392 118,86	4,21	56 800 000,00
M04	O2 - Investoinnit yhteensä	2014-2017					117 900 000,00
M04.1 M04.3 M04.4	O3 - Tuettujen toimintojen/toimien lukumäärä	2014-2017			143,00	31,43	455,00
M04.1 M04.3 M04.4	O8 - Tuettujen eläinyksiköiden (ey) lukumäärä	2014-2017			8 494,00	7,08	120 000,00
M16	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	100 280,00	2,87			3 500 000,00

Kohdeala 5E							
FA/M	Tavoiteindikaattorin nimi	Ajanjakso	Perustuu hyväksytyihin (tarvittaessa)	Käyttöönotto (%)	Toteutunut	Käyttöönotto (%)	Tavoite 2023
5E	Neuvontapalveluja käyttävien edunsaajien lukumäärä (kpl)	2014-2017					2 000,00
		2014-2016			161,00	8,05	
		2014-2015			245,00	12,25	
FA/M	Tuotosindikaattori	Ajanjakso	Suoritettu	Käyttöönotto (%)	Toteutunut	Käyttöönotto (%)	Suunniteltu 2023
5E	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	555 517,04	7,82	83 634,61	1,18	7 100 000,00
M01	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	194 541,00	12,16			1 600 000,00
M01.1	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017					600 000,00
M01.1	O12 - Koulutukseen osallistujien lukumäärä	2014-2017					240,00
M02	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	81 748,54	4,09	83 634,61	4,18	2 000 000,00
M02.1	O13 - Neuvontaa saaneiden tuensaajien lukumäärä	2014-2017			333,00	16,65	2 000,00
M16	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	279 227,50	7,98			3 500 000,00

Kohdeala 6A							
FA/M	Tavoiteindikaattorin nimi	Ajanjakso	Perustuu hyväksytyihin (tarvittaessa)	Käyttöönotto (%)	Toteutunut	Käyttöönotto (%)	Tavoite 2023
6A	T20: tuetuissa hankkeissa syntyneet työpaikat (kohdeala 6A)	2014-2017			600,81	15,02	4 000,00
		2014-2016			15,30	0,38	
		2014-2015					
FA/M	Tuotosindikaattori	Ajanjakso	Suoritettu	Käyttöönotto (%)	Toteutunut	Käyttöönotto (%)	Suunniteltu 2023
6A	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	149 440 207,87	39,64	27 210 465,50	7,22	377 000 000,00
M01	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	12 684 086,11	26,43	575 642,95	1,20	48 000 000,00
M01.1	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017			22 315,57	0,07	30 000 000,00
M01.1	O12 - Koulutukseen osallistujien lukumäärä	2014-2017			19,00	0,16	12 000,00
M06	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	93 880 464,64	36,53	26 102 552,96	10,16	257 000 000,00
M06	O2 - Investoinnit yhteensä	2014-2017					879 540 000,00
M06.2 M06.4	O4 - Tuettujen tilojen/tuensaajien lukumäärä	2014-2017			418,00	7,60	5 500,00
M16	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	42 875 657,12	59,55	532 269,59	0,74	72 000 000,00

Kohdeala 6B

FA/M	Tavoiteindikaattorin nimi	Ajanjakso	Perustuu hyväksytyihin (tarvittaessa)	Käyttöönotto (%)	Toteutunut	Käyttöönotto (%)	Tavoite 2023
6B	T23: tuetuissa hankkeissa syntyneet työpaikat (Leader) (kohdeala 6B)	2014-2017			322,14	18,95	1 700,00
		2014-2016			2,15	0,13	
		2014-2015					
	T22: sen maaseutuväestön prosenttiosuus, joka hyötyy parannetuista palveluista/infrastruktuureista (kohdeala 6B)	2014-2017			110,18	234,06	47,07
		2014-2016			29,32	62,29	
		2014-2015					
	T21: sen maaseutuväestön prosenttiosuus, joka kuuluu paikallisten kehittämisstrategioiden piiriin (kohdeala 6B)	2014-2017			70,41	149,58	47,07
		2014-2016			70,41	149,58	
		2014-2015			70,41	149,58	
FA/M	Tuotosindikaattori	Ajanjakso	Suoritettu	Käyttöönotto (%)	Toteutunut	Käyttöönotto (%)	Suunniteltu 2023
6B	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	196 414 127,49	55,48	32 103 918,88	9,07	354 000 000,00
M01	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	5 416 850,12	541,69	542 900,49	54,29	1 000 000,00
M07	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	33 203 276,37	66,41	4 112 729,87	8,23	50 000 000,00
M07.1	O3 - Tuettujen toimintojen/toimien lukumäärä	2014-2017			3,00	3,75	80,00
M07.1 M07.2 M07.4 M07.5 M07.6 M07.7 M07.8	O15 - Parannetuista palveluista/infrastruktuureista (IT tai muut) hyötyvä väestö	2014-2017			312 663,00	17,37	1 800 000,00
M07.2	O3 - Tuettujen toimintojen/toimien lukumäärä	2014-2017			5,00	3,33	150,00
M07.4	O3 - Tuettujen toimintojen/toimien lukumäärä	2014-2017			16,00	11,43	140,00
M07.5	O3 - Tuettujen toimintojen/toimien lukumäärä	2014-2017			8,00	10,00	80,00
M07.6	O3 - Tuettujen toimintojen/toimien lukumäärä	2014-2017			1,00	2,00	50,00
M16	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	191 727,20	6,39			3 000 000,00
M19	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	157 602 273,80	52,53	27 448 288,52	9,15	300 000 000,00
M19	O18 - Paikallisten toimintaryhmien kattama väestö	2014-2017			2 692 334,00	149,57	1 800 000,00
M19	O19 - Valittujen paikallisten toimintaryhmien lukumäärä	2014-2017			54,00	100,00	54,00
M19.2	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017			25 583 141,24	11,79	217 000 000,00
M19.3	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017			772 442,99	3,36	23 000 000,00
M19.4	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017			1 092 704,29	1,82	60 000 000,00

Kohdeala 6C

FA/M	Tavoiteindikaattorin nimi	Ajanjakso	Perustuu hyväksytyihin (tarvittaessa)	Käyttöönotto (%)	Toteutunut	Käyttöönotto (%)	Tavoite 2023
6C	T24: sen maaseutuväestön prosenttiosuus, joka hyötty uusista tai parannetuista palveluista/infrastruktuureista (TVT) (kohdeala 6C)	2014-2017			1,22	2,46	49,69
		2014-2016					
		2014-2015					
FA/M	Tuotosindikaattori	Ajanjakso	Suoritettu	Käyttöönotto (%)	Toteutunut	Käyttöönotto (%)	Suunniteltu 2023
6C	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	24 331 504,46	78,49	2 339 748,82	7,55	31 000 000,00
M01	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	1 484 005,28	148,40	162 664,09	16,27	1 000 000,00
M07	O1 - Julkiset menot yhteensä	2014-2017	22 847 499,18	76,16	2 177 084,73	7,26	30 000 000,00
M07.3	O15 - Parannetuista palveluista/infrastruktuureista (IT tai muut) hyöttyvä väestö	2014-2017			5 603,00	0,29	1 900 000,00
M07.3	O3 - Tuettujen toimintojen/toimien lukumäärä	2014-2017			6,00	6,00	100,00

Asiakirjat

Asiakirjan otsikko	Asiakirjan tyyppi	Asiakirjan päivämäärä	Paikallinen viite	Komission viite	Tarkistussumma	Tiedostot	Lähetyspäivämäärä	Lähtettäjä
AIR Financial Annex 2014FI06RDRP001	Talousliite (Järjestelmä)	15-08-2018		Ares(2018)4314738	6611442	AIRfinancialAnnex2014FI06RDRP001_fi.pdf	21-08-2018	nantile
Vuoden 2017 raportin tiivistelmä	Yleistajuinen tiivistelmä	14-06-2018		Ares(2018)4314738	3637478751	Tiivistelmä_Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelman 2014-2020 raportti vuodelta 2017	21-08-2018	nantile

